

Algemeen Ambtsbericht Libië

Februari 2023

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (DAF/AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2	
Inhoudsopgave	3	
Inleiding	5	
1	Politieke en veiligheidssituatie	7
1.1	Recente politieke en bestuurlijke ontwikkelingen	7
1.1.1	Economische situatie en het coronavirus	13
1.2	Veiligheidssituatie	16
1.2.1	Gewapende actoren	18
1.2.2	Rekrutering	24
1.2.3	Gewapende incidenten en slachtoffers	24
1.3	Bewegingsvrijheid	29
2	Documenten	32
2.1	Nationaliteit en naturalisatie	33
3	Mensenrechten	35
3.1	Toezicht en rechtsbescherming	35
3.1.1	Wetgeving	37
3.1.2	Aangiftes	39
3.1.3	Rechtsgang	41
3.1.4	Arrestaties, bewaring en detenties	41
3.1.5	Doodstraf	45
3.1.6	Mishandeling en foltering	45
3.1.7	Verdwijningen en ontvoeringen	48
3.1.8	Buitengerechtelijke executies en moorden	49
3.1.9	Bloedvetes en eengerelateerd geweld	50
3.2	Naleving en schending	50
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	50
3.2.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	52
3.2.3	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	52
3.3	Specifieke groepen	53
3.3.1	Vrouwen	53
3.3.2	LHBTI'ers	55
3.3.3	(Alleenstaande) minderjarigen	57
3.3.4	Opposanten en demonstranten	58
3.3.5	Journalisten, mensenrechtenactivisten en -advocaten	59
3.3.6	Leden van het justitieel apparaat	61
3.3.7	Libische werknemers van (internationale) organisaties	61
3.3.8	(Vermeende) Qadhafi-loyalisten	62
3.3.9	Staatloze Libiërs	62
3.3.10	Palestijnen en Syriërs	62
3.3.11	Ibadieten, soefi's en christenen	64
3.3.12	Afvalligen, bekeerlingen en gematigde moslims	64
4	Ontheemden, migranten en vluchtelingen	66
4.1	Ontheemden	66
4.2	Vluchtelingen en migranten	67
4.3	Terugkeer en uitzetting van migranten vanuit Libië	71

5	Terugkeer	72
6	Bijlagen	74
6.1	Geraadpleegde bronnen	74
6.1.1	Nieuwsberichten en webteksten	74
6.1.2	Rapporten, databases en literatuur	84
6.2	Kaart van Libië.....	90
6.3	Vertaling van het Besluit ter vaststelling van enkele bepalingen inzake de kinderen van met niet-Libiers gehuwde Libische vrouwen	91
6.4	Lijst met afkortingen.....	92

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 29 september 2022. Deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Libië beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Libische asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht Libië van september 2021.¹ De verslagperiode beslaat de periode van oktober 2021 tot en met januari 2023. Relevante ontwikkelingen van belang voor de beantwoording van de gestelde vragen in de ToR worden op hoofdlijnen meegenomen tot aan de publicatiedatum. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer. Het bevat geen conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en (indien van toepassing) relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de bijlagen bij dit ambtsbericht.

Een deel van de gebruikte informatie is ingewonnen tijdens een onderzoeksmissie naar Libië en Tunesië (Tripoli en Tunis) die plaatsvond van 17 tot 23 december 2022. In dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van informatie van tijdens deze missie gehouden interviews met relevante en deskundige bronnen ter plaatse. Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie die onder andere verkregen is via de diplomatieke vertegenwoordiging(en) van Nederland in Tripoli en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie buiten de dienstreis om. De op deze basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning van en aanvulling op passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke en veiligheidssituatie. Hoofdstuk twee behandelt documenten en nationaliteitswetgeving. Hoofdstuk drie behandelt de mensenrechtensituatie. Hoofdstuk vier gaat in op de situatie van ontheemden, migranten en vluchtelingen en hoofdstuk vijf op terugkeer. Hoofdstuk zes bevat bijlagen.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2021/09/30/algemeen-ambtsbericht-libie-van-september-2021>.

1 Politieke en veiligheidssituatie

Gedurende de onderhavige verslagperiode was sprake van politieke onrust en voortgaande onveiligheid.² Er was geen sprake van grootschalige militaire confrontaties, wel van gewelddadige botsingen tussen gewapende groepen³ in Noordwest- Libië waarbij tientallen doden vielen onder de burgerbevolking. Ook in het zuiden van Libië waren met enige regelmaat gewelddadige incidenten.

1.1 Recente politieke en bestuurlijke ontwikkelingen

Voor een beschrijving van gebeurtenissen sinds de val van het bewind van Mouammar Qadhafi⁴ - waaronder de politieke verdeeldheid en de voortgaande gewapende confrontaties - tot en met het officiële staakt-het-vuren van 23 oktober 2020, wordt verwezen naar vorige ambtsberichten.⁵

De *United Nations Support Mission in Libya* (Ondersteuningsmissie van de Verenigde Naties in Libië, UNSMIL)⁶ faciliteerde, op basis van een mandaat van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN), eind 2020 bijeenkomsten van het *Libyan Political Dialogue Forum* (LPDF). Het LPDF bracht 75 Libische vrouwen en mannen samen die 'het volledige sociale en politieke spectrum van de Libische samenleving vertegenwoordigden'. De deelnemers kwamen op 15 november 2020 een routekaart overeen voor de instelling van een interim *Government of National Unity* (regering van nationale eenheid, GNU), de hervorming van de *Presidential Council* (de presidentiële raad)⁷ en voor 'geloofwaardige, inclusieve en democratische nationale verkiezingen', te houden op 24 december 2021.⁸ De GNU zette in de eerste fase stappen om de overheidsinstituties in het oosten en westen samen te brengen.⁹ De interim regering onder leiding van Abdul Hamid Dbeibah had onder meer als taak om de verkiezingen voor te bereiden.¹⁰ Kieserskaarten werden verspreid over het hele land, stembureaus werden opgericht in elke gemeente en veel overheidsgeld werd uitgegeven aan logistiek en aan databanken.¹¹ Meer dan 2.8 miljoen Libiërs hadden zich geregistreerd om te stemmen.¹²

De periode voorafgaand aan de verkiezingen kenmerkte zich door chaos en verwarring, met meer dan negentig personen die zich registreerden als kandidaat voor het presidentschap.¹³ Op 14 november 2021 meldde Saif Al-Islam Qadhafi,

² UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/49/4, 23 maart 2022, p.3; UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.2 en 3.

³ In veel bronnen worden de begrippen gewapende groep en militia door elkaar gebruikt zonder duidelijke afbakening of definiëring. In dit ambtsbericht is gekozen voor de bredere term gewapende groep aangezien onder deze term zowel gewapende groepen met een duidelijke band met een overheid kunnen vallen als groepen waarbij dit niet of minder duidelijk is en/ of groepen betreft die zeer lokaal opereren. Veel groepen die in berichtgeving als militia worden geduid krijgen financiering van de overheid.

⁴ De naam Qadhafi wordt op verschillende wijze geschreven zoals Gadaffi en Kadhafi.

⁵ Algemeen ambtsbericht Libië van respectievelijk september 2021, juni 2020, april 2019, mei 2016 en december 2014. Een kort overzicht van gebeurtenissen is onder meer te vinden in: LFJL, "Justice is the only way forward" : *perceptions of justice in Libya ten years on*, 23 juni 2022, p.8-11.

⁶ UNSMIL, *Mandate*, geraadpleegd 11 augustus 2021

⁷ UNSMIL, *Libyan Political Dialogue Forum*, geraadpleegd 11 augustus 2021. Voor informatie over de bevoegdheden van de presidentiële raad, zie: UNSMIL, *Chapter on unified executive authority*, geraadpleegd 1 december 2022.

⁸ UNSMIL, *Libyan Political Dialogue Forum*, geraadpleegd 11 augustus 2021. De president van de raad is Mohammed Menfi. De raad, bestaande uit drie personen, houdt zitting in Tripoli, heeft beperkte bevoegdheden en een protocolaire rol in de relaties van Libië met het buitenland.

⁹ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, *Global Initiative against transnational organized crime, Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.6.

¹⁰ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.3. De naam Dbeibah wordt ook wel geschreven als Dabaiba.

¹¹ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

¹² UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.2.

¹³ SIPRI. Bourhrou, Amal, *Libya's electoral limbo: the crisis of legitimacy*, 29 april 2022.

zoon van voormalig president Mouammar Qadhafi, tegen wie het *International Criminal Court* (Internationaal Strafhof, ICC) een arrestatiebevel had uitgevaardigd wegens moorden en misdaden tegen de menselijkheid, zich kandidaat voor de presidentsverkiezingen. Khalifa Haftar - de commandant van het *Libyan National Army* (Libische Nationale Leger, LNA) dat ook bekend staat als de *Libyan Arab Armed Forces* (Libische Arabische strijdkrachten, LAAF) - kondigde op 16 november 2021 aan zich eveneens kandidaat te stellen.¹⁴

De juridische commissie van het LPDF zou een grondwettelijke basis formuleren voor het houden van presidents- en parlementsverkiezingen, maar dat proces liep in de zomer van 2021 vast om inhoudelijke en procedurele redenen. Tegelijkertijd nam het in Tobroek gevestigde parlement¹⁵, het *House of Representatives* (Huis van Afgevaardigden, HoR) onder leiding van voorzitter Aguila Saleh, zijn eigen kieswetten aan. Volgens de onderzoeksinstelling het *Tahrir Institute for Middle East Policy* ging de voorzitter van de HoR hierbij voorbij aan staatsinstellingen in Noordwest-Libië alsook aan afgevaardigden van het parlement.¹⁶

De *High National Elections Commission* (kiescommissie, HNEC) presenteerde geen kieslijst met kandidaten, grotendeels omdat de rechterlijke macht het laatste woord had in geschillen over geschiktheid. Dit leidde tot een reeks beroepen en tegenberoepen, waarbij verschillende rechtbanken verschillende kandidaten aanvaardden of afwezen.¹⁷ Twee dagen voorafgaand aan hogergenoemde verkiezingsdatum stelde de HNEC niet in staat te zijn om de verkiezingen te organiseren wegens tekortkomingen in de kieswetgeving en onregelmatigheden in de rechtsgang met betrekking tot de verkiesbaarheid van kandidaten.¹⁸ Zie ook paragraaf 3.3.6.

HoR-voorzitter Saleh verklaarde vervolgens dat de verkiezingen gehouden hadden moeten worden binnen veertien maanden van het oorspronkelijke mandaat van de interim-regering. Hij stelde dat de GNU geen regeringsmandaat meer had en gaf, met steun van Haftar, aan Fathi Bashagha -een voormalige minister van Binnenlandse zaken afkomstig uit Misrata¹⁹- de opdracht om een nieuwe regering te vormen.²⁰ Premier Dbeibah, eveneens afkomstig uit Misrata, bezwoer echter de macht alleen te willen overdragen aan een regering met een mandaat van een nieuwgekozen parlement. Op 1 maart 2022 ging het HoR akkoord, na een controversieel stemproces²¹, met de aanstelling van een nieuwe regering, bekend onder de naam *Government of National Stability* (GNS), onder leiding van Bashagha.²² Daarmee kreeg Libië twee elkaar beconcurrerende regeringen, namelijk de internationaal erkende GNU in Tripoli onder leiding van Dbeibah en de GNS in het oosten vanuit Sirte geleid door Bashagha.²³ De beëdigingsceremonie van de GNS

¹⁴ ICJ, *Libya: alleged perpetrators of crimes under international law must play no part in elections*, 20 november 2021; Bajec, Alessandra, *Libya's conodrum: from collapse of the elections to renewed political split*, TIMEP, 9 maart 2022.

¹⁵ Het HoR was wegens het geweld na de verkiezingen van 2014 uitgeweken naar het oostelijk gelegen Tobroek waar het ook tijdens deze verslagperiode nog steeds zetelde. Zie Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.8.

¹⁶ SIPRI. Bourhrous, Amal, *Libya's electoral limbo: the crisis of legitimacy*, 29 april 2022; Bajec, Alessandra, *Libya's conodrum: from collapse of the elections to renewed political split*, TIMEP, 9 maart 2022; zie ook Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.8 en 9. Het LPDF had als taak om de verkiezingen in december 2021 te bewerkstelligen.

¹⁷ SIPRI. Bourhrous, Amal, *Libya's electoral limbo: the crisis of legitimacy*, 29 april 2022.

¹⁸ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.3; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.12.

¹⁹ De naam Misrata wordt in sommige publicaties als Misurata of Misratak gespeld.

²⁰ LFJL, "Justice is the only way forward": *perceptions of justice in Libya ten years on*, 23 juni 2022, p.11.

²¹ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/409*, 20 mei 2022, p.2 punt 6 en 7. Het betrof twijfel of het quorum wel bereikt was. Ook waren er berichten voorafgaand aan de stemming over intimidatie van parlementariërs en hun familieleden. LFJL, "Justice is the only way forward": *perceptions of justice in Libya ten years on*, 23 juni 2022, p.11; Reuters, *Libya parliament backs new government as crisis escalates*, 1 maart 2022.

²² UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/49/4, 23 maart 2022, p.3.

²³ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni

verliep chaotisch. Twee van de voorgestelde ministers zouden ontvoerd zijn door een gewapende groep in Misrata met banden met de regering van Dbeibah. Het luchtruim tussen Tripoli en Misrata was gesloten, naar verluidt, in een poging om te verhinderen dat leden van de regering Tobroek konden bereiken.²⁴

Onderhandelingen in 2022 tussen de rivaliserende politieke kampen over nieuwe verkiezingen hadden geen resultaat. Gesprekken tussen afvaardigingen van de *High Council of State* (de Hoge Raad van State, de senaat van Libië, HCS)²⁵ en de HoR onder leiding van de *Special Advisor to the Secretary General of the United Nations* (SGUN) Stephanie Williams, in Tunis, Caïro en Genève vermochten evenmin de twee Kamers tot overeenstemming te krijgen over in de grondwet op te nemen geschiktheidscriteria voor kandidaten voor het presidentschap.²⁶ Na het vertrek van Williams troffen de leiders van HoR (Saleh) en HCS (Al-Mishri) zich in Marokko, waar ze het eens werden over hun voornemen om te komen tot wisseling van alle topposities bij de 'soevereine instituties' van het land (de Centrale Bank, de Rekenkamer, etc) hiermee andermaal plaatsnemend op de stoel van de uitvoerende macht. Een akkoord over het grondwettelijke kader bleef uit.²⁷ Zie ook pagina 12 inzake bemiddeling door de VN.

Dbeibah kreeg, in zijn streven om zijn machtspositie verder uit te bouwen, vooral veel hulp van de Turkse president Recep Tayyip Erdogan en de gouverneur van de Centrale Bank van Libië (CBL), Sadiq al-Kabir.²⁸ Turkije biedt militaire hulp als uitvloeisel van het militaire samenwerkingsakkoord uit 2019 tussen Ankara en Tripoli. Zie ook paragraaf 1.2.1.2. Op 3 oktober 2022 ondertekenden de GNU en de Turkse regering een *Memorandum of Understanding* (MoU) waarin exploratie- en productierechten werden toegewezen aan de Turkse staatspetroleummaatschappij. Dit riep veel kritiek op in binnen- en buitenland.²⁹ Dit MoU vormde aanleiding tot een ernstig diplomatiek conflict tussen de GNU en Griekenland, dat prompt een onderzoeksschip stuurde naar de zones ten westen van Kreta, die ook door Libië worden geclaimd.³⁰

De EU en Egypte achtten de overeenkomst ongeldig omdat de afspraken zijn gemaakt ten koste van een derde land, in dit geval Griekenland. In Libië richtte de kritiek zich op de rechtsgeldigheid van het akkoord en op het overhevelen van Libische rijkdom naar Turkije en dat dit ten koste van de Libische bevolking zou gaan.³¹

De steun van de Centrale Bank verschafte Dbeibah toegang tot een groot deel van de in 2022 circa 36 miljard USD aan olie- en gasopbrengsten die hun weg vinden

2022, p.3; Reuters, *Libya parliament backs new government as crisis escalates*, 1 maart 2022; ISS. Fabricius, Peter, *Groundhog day in Libya*, 17 juni 2022; Libya Herald, *Libya, Bashagha government is to resume its work from the city of Sirte*, 8 juni 2022.

²⁴ Bajec, Alessandra, *Libya's conundrum: from collapse of the elections to renewed political split*, TIMEP, 9 maart 2022.

²⁵ UNSMIL, *Libyan political agreement as signed on 17 December 2015*, geraadpleegd 6 november 2022, artikelen 19-25. Het HCS is een adviserende instantie en brengt adviezen uit aan de GNU alsook aan het HoR.

²⁶ BBC Monitoring, *Libyan council members deny news of deal on key elections clause*, 17 september 2022, <https://monitoring.bbc.co.uk/product/c203r16i>.

²⁷ Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.10; Libya Alahrar, *UN envoy 'takes note' of Al-Mishri-Saleh agreements in Morocco*, 22 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 15 december 2022.

²⁸ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

²⁹ Nova news, *Libya-Turkey: here is the controversial secret agreement on hydrocarbons signed in Tripoli*, 6 oktober 2022; Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022; Le Figaro, *Le grand jeu turc en Méditerranée*, 18 oktober 2022; UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 41; MEMO, *Why the Turkish-Libyan MoU has enraged Libyans and regional countries*, 20 October 2022; Begin januari 2023 nam een rechtbank in Tripoli een zaak in behandeling van advocaten die bezwaar hadden aangetekend tegen het MoU. In het bezwaar werd onder meer gesteld dat de interimregering van Dbeibah geen akkoorden mag sluiten. Zie: Libya Herald, *Tripoli appeals court accepts appeal against the October 2022 Libyan-Turkish energy exploration MoU and refers it for investigation*, 11 januari 2023.

³⁰ France24, *Turkey and Libya sign maritime hydrocarbons deal*, 3 oktober 2022; Reuters, *Greece paves way for seismic surveys off Crete*, 8 november 2022.

³¹ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

naar de schatkist en de deviezenreserves.³² De verdeling van deze middelen is een voortdurende bron van frustratie voor de machthebbers in het oosten en in het bijzonder de militaire leider Haftar, die hiervan afhankelijk is om de soldij van zijn LNA maar ook de inzet van het Russische huurlingenleger Wagner te bekostigen.³³

Medio april 2022 sloot Haftar, de meeste olie- en gasvelden alsook de exportterminals waardoor de regering Dbeibah inkomsten misliep. Na een leiderschapswissel bij de National Oil Company (NOC) en andere harde toezeggingen van de GNU kon de olieproductie en -export weer worden hervat.³⁴ Tussen april 2022 en de opheffing van blokkades alsook de hervatting van belangrijke olie-exporten medio juli 2022, bedroeg het verlies aan inkomsten circa vier miljard Amerikaanse dollar.³⁵

Op 14 november 2022 stelde Al-Mishri dat veiligheidstroepen van premier Dbeibah een vergadering van leden van de HCS hadden verhinderd. Naar verluidt zouden de leden onder andere stemmen over grondwettelijke bepalingen.³⁶

Wisselende politiek-militaire allianties

Het politiek-militaire conflict kenmerkte zich door wisselende gewapende allianties.³⁷

Bashagha heeft in het verslagjaar twee keer getracht zich met steun van aan hem loyale gewapende groepen als nieuwe premier in Tripoli te doen gelden, echter tevergeefs. De laatste poging leidde tot ernstige botsingen waarbij tientallen burgers het leven lieten. Zie paragraaf 1.2. Dbeibah's machtspositie is als gevolg van deze gewapende confrontaties versterkt. Hij gaat onverminderd door met het aan zich binden van militaire leiders en gemeenschappen buiten Tripoli die voorheen loyaal waren aan Bashagha. In dit licht moet ook de benoeming in oktober 2022 worden gezien van de uit Zintan afkomstige Emad Al-Trabelsi, commandant van de *General Security Force*, ook wel ook wel *Public Security Service*³⁸ of *Public Security and Security Positions Apparatus* genoemd³⁹, tot waarnemend minister van Binnenlandse Zaken van de GNU.⁴⁰ Mensenrechtenorganisaties beschuldigen Al-Trabelsi van corruptie en andere misdaden, waaronder mensensmokkel, ontvoeringen en mensenrechtenschendingen.⁴¹

De internationale ngo *Konrad Adenauer Stiftung* stelde in juli 2022 dat Bashagha en diens GNS steun kreeg van een belangrijk deel van het HoR alsook van de HCS, het LNA, sjeiks van stammen uit het oosten en zuiden en een toenemend aantal machtsblokken in Noordwest-Libië. Tot die laatste categorie behoorden in de verslagperiode Osama Al-Juwaili en facties van in Zawiya of Tripoli gevestigde gewapende groepen zoals de Nawasi-brigade.⁴² Zie ook paragraaf 1.2. Politiek analist Emadeddin Badi stelde dat binnenlandse en buitenlandse politieke actoren

³² War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022; The Libya Observer, *Ecomnews Med: Libya's oil and gas revenues expected to reach record high in 2022*, 13 november 2022.

³³ Vertrouwelijke bron, 15 december 2022.

³⁴ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2022.

³⁵ Vertrouwelijke bron, 26 juli 2022; Reuters, *Libya's NOC chief rejects challenges to his appointment*, 19 juli 2022.

³⁶ BBC monitoring, *HCS accuses Tripoli militia of 'besieging offices'*, 14 november 2022; Jeune Afrique, *Libye: forte tensions entre le Haut Conseil d'Etat et Abdelhamid Dbeibah*, 15 november 2022; BBC monitoring, *Dbeibah downplays reports of militia action in Tripoli*, 15 november 2022.

³⁷ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

³⁸ The Libya Update, *Tripoli armed group commanders receive about \$ 7 million from CBL-sources*, 23 juni 2022.

³⁹ The Libya Update, *Tripoli armed group commanders receive about \$ 7 million from CBL-sources*, 23 juni 2022; The Libya Observer, *Dbeibah appoints Emad Al-Trabelsi as minister of Interior*, 6 november 2022, Zie ook Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.25, voetnoot 130.

⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 15 december 2022.

⁴¹ The Libya Observer, *Dbeibah appoints Emad al-Trabelsi as minister of Interior*, 6 november 2022; CIHR, *Libya: terrorization of civil society on moral and religious grounds highlights impunity of radical armed groups*, 18 maart 2022.

⁴² Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya no. 23*, juli 2022, p.5.

samenwerkten met Libische gewapende groepen. Leiders van deze groeperingen verwierven hiermee vergaande politieke invloed en grip op overheidsinstellingen.⁴³ Experts die aan de VN rapporteerden gaven in deze verslagperiode aan dat de dominantie van gewapende groepen over de Libische veiligheidssector aanhield. Hoewel veel van de noordwestelijke gewapende groepen formeel vielen onder de Libische overheid geleid door Dbeibah en toegang hadden tot overheidsfinanciën, opereerden zij in de praktijk zonder wezenlijk toezicht.⁴⁴ Een voorbeeld van de geleidelijke vervalting van gewapende groepen met het overheidsapparaat is het *Stability Support Apparatus (SSA)*⁴⁵ - ook wel *Stabilization Support Authority* genoemd. Zie paragraaf 1.2.1 en 1.2.1.1.

Sociale organisatie

Libië is het vierde grootste land van Afrika en kent historisch gezien drie geografische regio's. In het noordwesten ligt de regio Tripolitanië met de hoofdstad Tripoli; in het oosten en zuidoosten de regio Cyrenaica met Benghazi en ook Tobroek als belangrijke steden. Fezzan is de regio in het zuidwesten met Sebha als belangrijkste stad.⁴⁶

De Libische samenleving bestaat uit Arabieren, Amazigh (voorheen aangeduid als 'Berbers'), Toearegs en Toeboes.⁴⁷ Er zijn geen betrouwbare statistieken beschikbaar over de omvang van de verschillende etnische groepen. De grootste etnische groep zijn de Arabieren. Zij vormen samen met de Amazigh het overgrote deel van de bevolking. De drie grootste (niet-Arabische) minderheidsgemeenschappen in Libië zijn de Toeboe, de Toeareg en de Amazigh. De Amazigh, die over het algemeen in het Nafusa-gebergte rond de kustplaats Zuwara wonen, trouwden door de eeuwen heen met Arabische bevolkingsgroepen in de Maghreb (het gebied dat Mauritanië, Marokko, Tunesië, Algerije en het westelijk deel van Libië beslaat). De Toeboe en Toeareg - die nauwe banden delen met Tsjaad, Niger en in mindere mate Soedan - zijn van oorsprong nomadische of semi-nomadische bevolkingsgroepen uit de Sahara en Sahel. In Libië zijn de Toeboe en de Toeareg met name woonachtig respectievelijk in Kufra, Rabian en Buzaima in het zuidoosten en in Sebha, Murzuq en Al-Qatrun in het zuidwesten.⁴⁸

Veel inwoners van Tawergha, een stad in de buurt van Misrata, hebben een donkere huidskleur en stammen af van tot slaafgemaakte sub-Sahara Afrikanen, hetgeen aanleiding vormt voor discriminatie. Meer dan 40.000 inwoners van Tawergha raakten ontheemd bij de val van het bewind van Qadhafi. Inwoners van de stad werden als sympathisanten van het bewind van Qadhafi beschouwd door gewapende opposanten uit Misrata en met geweld verdreven.⁴⁹

In de Libische samenleving en politiek spelen stamverbanden een belangrijke rol. Er zijn meer dan honderd stammen in Libië. Bij gebrek aan een functionerende overheid, blijven stammen invloedrijk en zijn deze in sommige gebieden soms machtiger dan formele actoren. Stammen bemiddelen bij het oplossen van conflicten

⁴³ ISPI. Badi, Emadeddin, *Armed groups no longer: Libya's competitive political militia's*, 8 juli 2022.

⁴⁴ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.7.

⁴⁵ State of Libya-Presidential Council, *Stability Support Apparatus*, geraadpleegd 1 februari 2023.

⁴⁶ Ben Lamma, Mohamed. Observatoire du Monde Arabo-Musulman et du Sahel, *The tribal structure in Libya: factor for fragmentation or cohesion?* September 2017, p.8 en 9; Britannica, *Libya*, geraadpleegd 30 oktober 2022.

⁴⁷ Ben Lamma, Mohamed. Observatoire du Monde Arabo-Musulman et du Sahel, *The tribal structure in Libya: factor for fragmentation or cohesion?* September 2017, p.8. Dit artikel bevat op p.4 een kaart met een schematisch overzicht van de tribale structuur van de Libische samenleving.

⁴⁸ CIA, *The world factbook: Libya country summary*, geraadpleegd 29 november 2022; Henneberg, Sabina, *Minorities in Libya marginalized by the Revolution*, Middle East Research and Information Project (MERIP), 298 (Spring 2021),

⁴⁹ Kafala, Ghady, *Tawergha: ten years of displacement*, Friedrich Ebert Stiftung, 22 april 2021; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, juni 2020, p.57 en voetnoot 248.

tussen gemeenschappen en ook tussen individuen.⁵⁰ Het behoren tot een primaire gemeenschap (*asabiyya* in het Arabisch), of deze nu etnisch, in stamverband, regionaal of lokaal is, vormt ook in het verstedelijkte deel van Libië een centraal onderdeel van het leven en de loyaliteit van het merendeel van de Libiërs.⁵¹ Onderzoeksinstituut Clingendael stelt dat negentig procent van de Libiërs een band heeft met een stam en slechts tien procent niet of nauwelijks. Die laatste groep, veelal beter opgeleide en rijkere inwoners, leeft merendeels in de stedelijke gebieden in het noorden. Voor hen is hun band met een stam vooral een identiteit maar niet een manier van leven.⁵² Een bron stelt dat het stamverband in sommige delen van Libië van grotere invloed is dan elders. In Tripoli speelt iemands stamverband minder; echter in de voorsteden en elders in Noordwest- Libië, zoals in Zintan, wel. Zie ook paragraaf 1.2. In het oosten en het zuiden speelt het stamverband een veel grotere rol. Leden van stammen volgen min of meer de politieke lijn van hun leiders. Dat speelt minder in geurbaniseerde gebieden. Veel belangrijke stammen zijn allianties aangegaan met Haftar.⁵³

Familienamen geven veelal een indicatie van iemands stamachtergrond. Alleen iemands naam is volgens een bron onvoldoende voor wantrouwen jegens deze persoon. Echter, indien bekend is dat in iemands familie een familielid politiek actief is voor de oppositie of indien iemand een bepaalde persoon kent wegens diens oppositionele opvattingen dan kan deze laatste in problemen raken.⁵⁴ Zie ook 1.3.

Bemiddeling door de VN

Onder leiding van de Amerikaanse Stephanie Williams als speciaal adviseur voor de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (SGVN) voor Libië vonden in de eerste helft van 2022 intensieve besprekingen plaats met alle stakeholders uit beide kampen om een politieke oplossing te vinden voor de nog uitstaande vragen over de concept-grondwet en met name de kieswet. Ondanks de bereikte voortgang leidden deze besprekingen niet tot een doorbraak.⁵⁵ Williams was aangesteld door secretaris-generaal Antonio Guterres als zijn adviseur toen de Veiligheidsraad niet tot overeenstemming kwam over een opvolger van Jan Kubis als speciaal-vertegenwoordiger van de VN voor Libië. Kubis trad op 23 november 2021 af na tien maanden.⁵⁶

In maart 2022 werd op initiatief van Williams een Gemengd Comité ingesteld, bestaande uit leden van de HCS en Huis van Afgevaardigden om overeenstemming te bereiken over de grondwettelijke basis voor verkiezingen. Tijdens de eerste twee zittingen in Caïro in april en mei bereikte het comité overeenstemming over 137 van de 197 artikelen, waaronder enkele van de prerogatieven van de president en de premier. Ook nu bleven echter belangrijke kwesties onopgelost, waaronder de

⁵⁰ Al-Shadeedi, al-Hamzeh & Ezzeddine, Nancy. Clingendael, *Libyan tribes in the shadow of war and peace*, februari 2019, pp.1-2; Ben Lamma, Mohamed. Observatoire du Monde Arabo-Musulman et du Sahel, *The tribal structure in Libya: factor for fragmentation or cohesion?* September 2017, p.6 en 7. Ben Lamma benadrukt dat de rol van stammen meestal een vorm van sociale bemiddeling behelst in plaats van bemoeienis met de juridische gang van zaken.

⁵¹ Ben Lamma, Mohamed. Observatoire du Monde Arabo-Musulman et du Sahel, *The tribal structure in Libya: factor for fragmentation or cohesion?*, september 2017, p.4- 5, 7-8. Het stamverband verwijst naar een manier van sociale organisatie en een soort van identiteit waarbij afstamming en gemeenschappelijke voorouders centraal staan. Dergelijke connecties kunnen worden ingezet bijvoorbeeld als hulpmiddel om privileges te verkrijgen, administratieve processen te versnellen, autorisaties te verkrijgen of zich te beschermen tegen geweld.

⁵² Al-Shadeedi, al-Hamzeh & Ezzeddine, Nancy. Clingendael, *Libyan tribes in the shadow of war and peace*, februari 2019, p 2 en voetnoot 8.

⁵³ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022; Carnegie Middle East Center, *Haftar and the tribes, in an interview*, Alison Pargeter, Alison, *Haftar, tribal power, and the battle for Libya*, 15 mei 2020, War on the Rocks.

⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

⁵⁵ UNSMIL, *SASG Stephanie Williams' statement on the high level meeting on Libya's constitutional track in Geneva*, 30 juni 2022.

⁵⁶ The Washington Post, *France: UN will approve Senegal's Bathily as Libya UN envoy*, 2 september 2022; Jeune Afrique, *Libye: Abdoulaye Bathily nommé émissaire de l'ONU*, 3 september 2022.

volgorde van de verkiezingen, overgangsbepalingen voor het bestuur, de toewijzing van zetels in het parlement, regelingen voor lokaal bestuur en toelatingscriteria voor kandidaten.⁵⁷ Ook in de tweede helft van 2022 vond overleg plaats tussen leden van HoR en HCS over de grondwettelijke basis voor nationale verkiezingen, waaronder over het al dan niet uitsluiten van presidentskandidaten met dubbele nationaliteit.⁵⁸ De kennelijke onwil van de belangrijkste actoren in de ontstane impasse heeft onder de bijna drie miljoen stemgerechtigde Libiërs grote frustratie veroorzaakt en het algemeen gedeelde gevoel versterkt dat de huidige machthebbers vast houden aan de status quo omdat dat hun belangen het beste dient.⁵⁹ Zie ook paragraaf 1.1.1.

Het proces van Berlijn, zie het vorige algemeen ambtsbericht, werd voor wat betreft de politieke dialoog op een laag pitje gezet, terwijl een coalitie van externe spelers - VS, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Italië, Duitsland, Turkije en Egypte (de zogeheten P3+2+2 landen) - probeerde het eens te worden over een weg vooruit en het forceren van een doorbraak. Ook andere landen met belangen in Libië, zoals Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE), maar ook Algerije en Marokko werden bij het moeizame politieke proces betrokken. Dit leidde evenwel in de verslagperiode niet tot een doorbraak.⁶⁰

In juli 2022 beëindigde Williams haar werk als speciaal adviseur van de SGVN voor Libië.⁶¹ Begin september 2022 benoemde SGVN Guterres de Senegalees Abdoulaye Bathily als zijn speciaal vertegenwoordiger.⁶²

De door de VN ondersteunde *5+5 Joint Military Commission (JMC)* kwam gedurende de verslagperiode enkele malen bijeen. Deze commissie bestaat uit hoge militaire vertegenwoordigers van de rivaliserende kampen in Libië met als taak toezicht te houden op het staakt-het-vuren, de ontwapening en demobilisatie.⁶³ Na een pauze van drie maanden kwamen leden van de militaire commissie op 27 oktober 2022 bijeen in Sirte in aanwezigheid van Bathily.⁶⁴

1.1.1 *Economische situatie en het coronavirus*

De oliesector kent ondanks het enorme belang voor de Libische economie en de overheid significante uitdagingen. Er is geen of slechts beperkte voorraadadministratie, het onderhoud aan de infrastructuur loopt ver achter en de investeringen zijn laag. En bovenal is de olie-industrie slachtoffer van politieke strijd als gevolg van blokkades. De machthebbers in het oosten passen productie- en exportblokkades toe om het belangrijkste instrument van de GNU, zijn olie-

⁵⁷ Stimson, *The situation in Libya: reflections on challenges and ways forward*, 5 juli 2022.

⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2022. Haftar heeft een dubbele nationaliteit. Zie ook: *The Libyan express, Haftar to fly to the US with family, pretending it is a Libyan official visit*, 13 september 2021; *Libya Alahar, Members discuss Libya's return to 1951 constitution*, 12 oktober 2022.

⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 15 december 2022.

⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 23 december 2022. De eerste conferentie van Berlijn werd in januari 2020 bijeengeroepen op initiatief van de toenmalige bondskanselier Merkel. De conferentie beoogde om de VN te helpen bij het verenigen van de internationale gemeenschap in hun steun voor een oplossing voor de crisis, en om de voorwaarden te scheppen voor een door Libië geleid vredesproces dat een einde zou maken aan de vijandelijkheden en duurzame vrede zou brengen. De tweede conferentie van Berlijn vond plaats in juni 2021. Het proces van Berlijn droeg bij aan belangrijke stappen, waaronder een staakt-het-vuren in oktober 2020, een verenigde overgangsregering van nationale eenheid (GNU) in maart 2021 en een Libische toezegging om op 24 december 2021 verkiezingen te houden. Nederland, Zwitserland en de VN zijn covoorzitters van de werkgroep Internationaal Humanitair Recht en Mensenrechten (IHL/HR), die deel uitmaakt van dit Berlijn-proces. Deze werkgroep heeft tot doel de centrale plaats van mensenrechten in het vredesproces te waarborgen; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.7 en 9 voor meer informatie over de *Berlin International Conference on Libya* van januari 2020; voor meer informatie over de werkgroepen verbonden aan het Berlijn-proces zie ook UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 18.

⁶¹ Asharq Al-Awsat, *Williams ends Libya mission, accuses politicians of being 'opportunistic'*, 31 juli 2022,

⁶² The Washington Post, *France: UN will approve Senegal's Bathily as Libya UN envoy*, 2 september 2022; *Jeune Afrique, Libye: Abdoulaye Bathily nommé émissaire de l'ONU*, 3 september 2022.

⁶³ UNSMIL, *JMC (5+5) meets in Geneva to develop action plan for the withdrawal of mercenaries, foreign fighters and forces from Libya*, 6 oktober 2022; UN, *"United Nations' priority in Libya remains to facilitate a return to the electoral process"*, says ASG Potebi, 25 juli 2022; *The Libya Update, 5+5 agree to name commander in chief for Libyan army*, 19 juli 2022.

⁶⁴ Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.14.

inkomsten, weg te nemen. Zie paragraaf 1.1. 98 procent van het overheidsinkomen⁶⁵ komt uit inkomsten uit de olie- en gasindustrie.⁶⁶ De olieproductie is sinds juli 2022 weer volledig hervat en Libië produceert nu 1,2 miljoen vaten per dag.⁶⁷

Libië kent sinds 2014 de facto twee centrale banken, met de gouverneur van de CBL, Al-Kabir, in Tripoli en Noordwest-Libië. De oostelijke tak van de CBL was in handen van Al-Hebri die in november 2022 door een beslissing van de HoR werd vervangen door Maree Al-Barasi. Door de politieke impasse is het herenigingsproces van de CBL stopgezet.⁶⁸

Libië behoort tot de meest corrupte landen ter wereld volgens de niet-gouvernementele onderzoeksinstantie *Transparency International*. Libië stond eind 2021 op plaats 172 van de 180 onderzochte landen op de *Corruption Perception Index* (CPI). Deze index wordt jaarlijks gepubliceerd en geeft aan hoe corrupt de Libische overheid volgens experts en zakenlieden is. De situatie bleef nagenoeg ongewijzigd ten opzichte van 2020.⁶⁹ Het Libische Auditbureau van de GNU bracht in september 2022 een jaarverslag over 2021 uit. Het rapport beschrijft het misbruik op grote schaal van overheidsmiddelen door de GNU. GNU-premier Dbeibah en diens ministers ontkenden in eerste instantie de beschuldigingen, maar troffen nadien wel maatregelen om de misstanden aan te pakken.⁷⁰ Het parket van de procureur-generaal Al-Siddiq al-Sour startte verschillende onderzoeken die gericht waren tegen het witwassen van geld, verduistering van overheidsmiddelen en corruptie en gelastte in samenhang hiermee arrestaties van hiervan verdachte personen.⁷¹

Arbeidsmarkt

Naar schatting zeventig procent van de Libische beroepsbevolking is momenteel in dienst van de overheid. In 2015 was dat aandeel nog rond de 85 procent.⁷² Naar schatting 39 procent van de arbeidskrachten in de overheidssector was in 2019 vrouw.⁷³ De banen bij de overheid bestaan vaak, aldus een bron, alleen op papier, omdat de werknemers nooit op hun werk verschijnen. Veel mensen hebben naast een baan bij de overheid een andere baan. Het hebben van een baan bij de overheid geeft niet alleen inkomen maar biedt ook toegang tot sociale voorzieningen.⁷⁴ Ongeveer twintig procent van de beroepsbevolking is werkloos. Libië kent een hoge jeugdwerkloosheid; naar schatting 49 procent van de jongeren is werkloos.⁷⁵

Migranten spelen een essentiële rol in de Libische economie, met name in de bouw, watervoorziening, toeleverings-, elektriciteits- en gasectoren, gevolgd door landbouw, veeteelt, de voedingsindustrie en in de ambachten. Libië is niet alleen

⁶⁵ The World Bank, *Libya Economic Monitor- September 2022*, geraadpleegd 29 november 2022.

⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022; Le Figaro, *Le grand jeu turc en Méditerranée*, 18 oktober 2022.

⁶⁷ Reuters, *Libyan oil production at 1.2. mln barrels per day, oil minister says*, 12 december 2022; UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 36.

⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022; The Libya Observer, *Libya's HoR appoints replacement to AlHibri as deputy governor of CBL*, 23 november 2022; Le Figaro, *Le grand jeu turc en Méditerranée*, 18 oktober 2022.

⁶⁹ Transparency International, *Corruption Perception Index 2021, Libya*, geraadpleegd 4 januari 2022.

⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2022; The Libya Update, *Corruption reported by Libyan Audit Bureau was only tip of iceberg, says activist*, 21 september 2022; UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 39.

⁷¹ Libya Alahrar, *Libya's attorney general cracks down on financial corruption*, 17 oktober 2022.

⁷² IOM, *Labour market assessment Libya*, augustus 2021, p. 5; UNDP, M&C Saathi, Tatweer Research, *Libya labour market assessment*, februari 2021, p.9.

⁷³ UNDP, M&C Saathi, Tatweer Research, *Libya labour market assessment*, februari 2021, p.29.

⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022.

⁷⁵ IOM, *Labour market assessment Libya*, augustus 2021, p. 5; UNDP, M&C Saathi, Tatweer Research, *Libya labour market assessment*, februari 2021, p.9.

een transitland voor migranten maar ook een bestemmingsland voor migranten.⁷⁶ De belangrijkste herkomstlanden zijn Niger, Egypte en Tsjaad. Er zijn ook migranten uit West- en Centraal-Afrika en uit niet-Afrikaanse landen zoals Pakistan, Bangladesh en Syrië.⁷⁷

De salarissen in Libië zijn hoog in vergelijking met de buurlanden, waardoor het aantrekkelijk is voor migranten om werk te zoeken in Libië. Een groot deel van de migrantenbevolking verblijft illegaal in het land en werkt in de informele sector. Bij gebrek aan juridische en feitelijke bescherming zijn migranten in Libië kwetsbaar.⁷⁸ Volgens informatie van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) bestaat ongeveer dertig procent van de arbeidskrachten in Libië uit migranten. De meesten van hen zijn jonge mannen.⁷⁹

Human Rights Watch (HRW) stelt dat migranten, asielzoekers en vluchtelingen geconfronteerd werden met willekeurige detentie, mishandeling, seksueel geweld, gedwongen arbeid en afpersing door groepen met banden met het ministerie van Binnenlandse Zaken van de GNU, leden van gewapende groepen, mensensmokkelaars en -handelaren.⁸⁰ Zie ook hoofdstuk 3 en 4.

Sociale onrust

Libië kende een hoge inflatie gedurende de verslagperiode. De prijs van de *Minimum Expenditure Basket* (MEB)⁸¹ in december 2021 was 12,6 procent hoger dan in december 2020 en 24,5 procent hoger dan in maart 2020 aan het begin van de COVID-19 pandemie.⁸² De oorlog in de Oekraïne leidde tot tekorten in de aanvoer van tarwe en sterke prijsstijgingen van onder meer tarwe en plantaardige olie.⁸³

Volgens de VN hadden eind 2022 naar schatting 823.000 mensen, onder wie ongeveer 248.000 kinderen, humanitaire hulp nodig. Mensen die hulp nodig hebben, zijn onder meer intern ontheemden, terugkeerders, niet-ontheemden die door conflicten zijn getroffen en gastgemeenschappen alsmede vluchtelingen en migranten. Ongeveer de helft van de mensen die humanitaire hulp nodig heeft, is Libiër. Vluchtelingen en migranten in of op doorreis door Libië vormen de andere helft. De meeste hulpbehoevende mensen bevinden zich in stedelijke gebieden in de noordwestelijke en oostelijke regio's van het land. De grootste noden zijn echter in de zuidelijke districten Murzuq, Sebha en Kufra, alsmede in Sirte, aan de noordkust.⁸⁴

Begin juli 2022 vonden demonstraties plaats van burgers in zowel Tripoli als Tobroek. De demonstranten uitten hun frustraties over de politieke en sociaaleconomische situatie. Het protest in Tripoli verliep vreedzaam; in Tobroek echter staken demonstranten het parlamentsgebouw in brand.⁸⁵ Jongeren in Zintan richtten in juli 2022 wegversperringen op als uiting van hun onvrede over het gebrek aan diensten in de stad en wegens de moeilijke levensomstandigheden.⁸⁶

⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022. De bron stelt dat ongeveer 80% van de migranten Libië beschouwt als hun land van bestemming; vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022; IOM, *Labour market assessment Libya*, augustus 2021, p.3.

⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022.

⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022.

⁷⁹ IOM, *Labour market assessment Libya*, augustus 2021, p.3.

⁸⁰ HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p. 385.

⁸¹ WFP, *Libya Market update*, mVAM bulletin, June 2022. De Minimum Expenditure Basket (MEB) vertegenwoordigt de minimale naar de lokale cultuur aangepaste groep producten dat nodig is om een vijf persoons Libisch huishouden gedurende één maand te onderhouden.

⁸² Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022; WFP, *Libya Market update*, mVAM bulletin, June 2022.

⁸³ WFP, *Libya country strategy plan (2023-2025)*, 27 januari 2023, p.5, paragraaf 11.

⁸⁴ Ocha, *about Ocha Libya*, geraadpleegd 19 december 2022.

⁸⁵ DW, *Libyans increasingly frustrated with politics, rising prices, foreign interference*, 8 juli 2022, Libyans increasingly frustrated with politics, rising prices, foreign interference | Middle East | News and analysis of events in the Arab world | DW | 08.07.2022.

⁸⁶ Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.16 en 17.

Tussen 3 tot 9 oktober blokkeerden demonstranten wegen in Tajura in het oosten van Tripoli. Ze eisten van de GNU een verbetering van diensten en infrastructuur en de annulering van een recent besluit om in het gebied land toe te wijzen aan buitenlandse ambassades. Na onderhandelingen tussen de bewoners en de overheid eindigden de protesten.⁸⁷

Ook in het zuiden was sprake van sociale onrust. Er vonden in augustus 2022 protesten plaats en er werd door demonstranten bedreigd met het afsluiten van de olievelden in het zuidwesten van Libië.⁸⁸ Zie ook paragraaf 3.3.4.

Corona

Sinds februari 2022 zijn alle beperkingen met betrekking tot COVID-19 opgeheven in Libië. Er zijn geen beperkingen meer in de bewegingsvrijheid van burgers wegens corona. Er vinden geen gezondheidscontroles plaats op vliegvelden en andere plaatsen van binnenkomst in Libië.⁸⁹

1.2 Veiligheidssituatie

Voor een achtergrondschets en beschrijving van de veiligheidssituatie in Libië tot aan oktober 2021 wordt verwezen naar de vorige algemene ambtsberichten.⁹⁰

Alhoewel niet gesproken kon worden over een grootschalig gewapend conflict in de verslagperiode, kenmerkte de situatie in Libië zich door voortgaande onveiligheid.⁹¹

Het officiële staakt-het-vuren van oktober 2020 hield stand. Er was geen sprake van aanhoudende vuurgevechten; wel waren er geweldsuitbarstingen.⁹² Gewapende groepen oefenden in meerdere of mindere mate controle uit over delen van het grondgebied, infrastructuur en veiligheidsinstituten.⁹³ Alison Pargeter, Libië-deskundige, stelde dat sinds de val van Qadhafi het land uiteengevallen is in een veelheid van gewapende groepen, steden, stammen en regio's die alle concurreren om de macht.⁹⁴ Deze context, aldus onderzoekers van het *Global Initiative against Transnational organized Crime*, was ook in het voordeel van mensensmokkelaars die actief zijn in Libië.⁹⁵

De GNU controleerde slechts een beperkt deel van het Libische grondgebied, namelijk een deel van het noordwesten.⁹⁶ Journalist en politiek analist Sghaier Hidri stelde in oktober 2022 dat de regering Dbeibah de hoofdstad Tripoli controleerde en geen totale controle had over het noordwesten.⁹⁷ De GNU had beperkt greep op

⁸⁷ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 29.

⁸⁸ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 38.

⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2022; UK Foreign travel advice, *Libya, coronavirus*, geraadpleegd 30 oktober 2022; US-embassy, *October 2022, Covid-19 information*, 26 oktober 2022; Het Libische *National Center for Disease Control (NCDC)* met referentienummer 3/3/6664 van 8 november 2022 meldt echter in een "Update on Travelers and Arrivals from/to our Country through Points of Entry" onder punt 1: "The PCR test is not required for those who have received two doses and have not exceeded 6 months since the second dose as well as for those who have received three doses of vaccine or more, except in case of a suspected passenger with symptoms, where a Rapid Test (RT) shall be required at the point of entry" (onofficiële vertaling).

⁹⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, juni 2020 en april 2019.

⁹¹ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya, A/HRC/50/63*, 27 juni 2022, p. 3; vertrouwelijke bron, 21 september 2022; Vertrouwelijke bron, 3 november 2022. Deze bron stelt: er is geen actief conflict. Men kan echter op het verkeerde moment, op de verkeerde plaats zijn.

⁹² War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022; vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

⁹³ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya, A/HRC/50/63*, 27 juni 2022, p. 3; ISPI, *Libya: sowing new seeds of instability*, 16 februari 2022.

⁹⁴ Pargeter, Alison, *Libya's Islamists: a fragmented landscape*, 28 oktober 2021, Hudson Institute.

⁹⁵ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, *Global Initiative against transnational organized crime, Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.9.

⁹⁶ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.1.

⁹⁷ Hidri, Sghaier, *Libya: tough choices after Bashagha's failure, Carnegie Endowment*, 3 oktober 2022.

haar veiligheidsstrijdkrachten. Die bestonden uit semi-reguliere eenheden, tribale gewapende groepen en gewapende burgervrijwilligers. De nationale politie van het ministerie van Binnenlandse Zaken, ondersteund door de strijdkrachten van het ministerie van Defensie, was verantwoordelijk voor de binnenlandse veiligheid. Politiewerk werd veelal uitgevoerd door gewapende groepen al dan niet officieel ingesteld door de overheid. Die groepen hadden geen formele training gevolgd maar werden wel door de overheid betaald. Toezicht op hun werkzaamheden ontbrak meestal en rekenschap voor de vele mishandelingen waar deze groepen bij betrokken waren volgde niet.⁹⁸ De internationale ngo *Médecins Sans Frontières* (Artsen zonder Grenzen, MSF) stelt dat de GNU weinig meer is dan een façade waarachter de meest invloedrijke steden (met name Misrata, Zintan, Zawiya) in het westen van Libië overeengekomen zijn de macht te verdelen. Die steden vertegenwoordigen de meest invloedrijke gemeenschappen sinds de val van Qadhafi. De GNU controleert feitelijk nauwelijks de strijdkrachten en territoria en is voor zijn eigen veiligheid afhankelijk van gewapende groepen; groepen die op hun beurt alleen loyaal zijn aan hun gemeenschap en territorium, en waar tussen vaak rivaliteit bestaat.⁹⁹

De LNA controleerde Sirte en oostelijk Libië en het grootste deel van de zuidelijke regio.¹⁰⁰ In het oostelijk deel van het land was sprake van parallelle overheidsinstellingen, die deels gelieerd waren aan de LNA-strijdkrachten van Haftar.¹⁰¹ Ook behield de LNA aanzienlijke invloed in het zuiden van het land al riep het roofzuchtige optreden van sommige eenheden, zoals de *Tarek Bin Ziyad* gewapende groep, weerstand op onder de lokale bevolking.¹⁰² De Tarek Bin Ziyad gewapende groep staat onder leiding van Saddam Haftar, de zoon van Khalifa Haftar, en van Omar Imraj. Deze in 2016 opgerichte groep is, volgens *Amnesty International* (hierna 'Amnesty'), betrokken bij veel mensenrechtenschendingen zoals gedwongen verdwijning, verkrachting en ander seksueel geweld alsmede gedwongen verhuizing.¹⁰³

Onderstaande kaart van het *Instituto per gli Studi di Politica Internazionale* (ISPI)¹⁰⁴ uit februari 2022 geeft grofweg een beeld wie welk gebied controleert in Libië. Deze situatie is in de verslagperiode niet wezenlijk veranderd, al hebben zich hier en daar wel, zoals in Tripoli, kleine wijzigingen voorgedaan wat betreft de groepen die controle uitoefenen over bepaalde gebieden.

⁹⁸ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.1.

⁹⁹ Médecins Sans Frontières (MSF), *Out of Libya, opening safe pathways for vulnerable migrants stuck in Libya*, 22 juni 2022, p.8.

¹⁰⁰ HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p.385.

¹⁰¹ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.1; HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p.385.

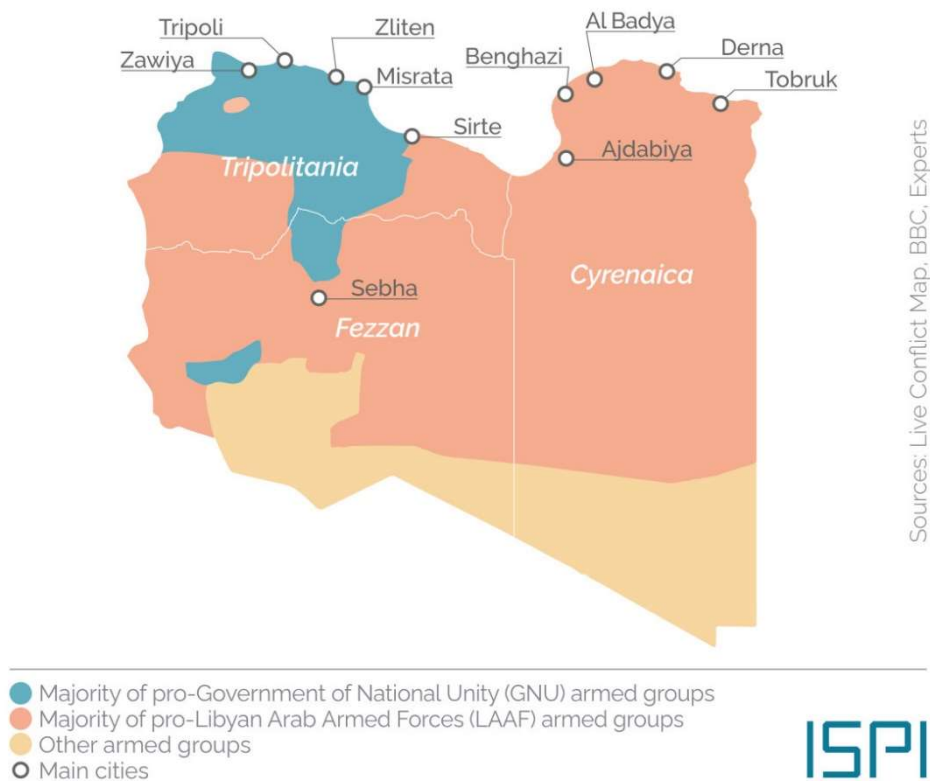
¹⁰² Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, *Global Initiative against transnational organized crime, Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.9.

¹⁰³ AI, *Libya: hold commanders of Tariq Ben Zeyad armed group accountable for 'catalogue of horrors'*, 19 december 2022. Deze groep wordt in sommige publicaties ook Tarek Bin Ziyad brigade of bataljon genoemd. De schrijfwijze verschilt ook zoals bijvoorbeeld Tariq Bin (of ibn) Ziyad of Zeyad.

¹⁰⁴ ISPI, *Libya: sowing new seeds of instability*, 16 februari 2022. De kaart is gebaseerd op informatie van Life conflict map, de BBC en van experts. Een andere kaart, eveneens uit februari 2022, is te vinden in het artikel van War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

Libya: Who controls what?

Main cities and areas of control

1.2.1

Gewapende actoren

Onderscheid wordt gemaakt tussen binnenlandse en buitenlandse actoren. Separaat wordt ingegaan op de aanwezigheid van internationale terroristische organisaties. Libië wordt gecontroleerd door vele tientallen door tegenstellingen uiteengevallen gewapende groepen die steun geven aan de rivaliserende politieke leiders en ook door duizenden buitenlandse huurlingen die op het grondgebied aanwezig zijn.¹⁰⁵

Een bron¹⁰⁶ gaf eind november 2022 het volgende overzicht met de belangrijkste veiligheidsactoren/ gewapende groepen:

- LNA/ LAAF onder leiding van Khalifa Haftar met prominente subgroepen zoals de Tarek Bin Ziyad gewapende groep, 106de en 128ste brigades. De eenheden van Haftar worden ondersteund door Syrische huurlingen afkomstig uit het deel van Syrië dat onder controle staat van het bewind van president Assad. Ook krijgt de LNA hulp van Russische huurlingen (Wagner groep).
- De GNU krijgt steun van Turkije onder andere door de inzet van Syrische huurlingen uit oppositiegebied in Syrië.

¹⁰⁵ Bajec, Alessandra, *Libya's conodrum: from collapse of the elections to renewed political split*, TIMEP, 9 maart 2022; Williams, Stephanie T. *Libya's hybrid armed groups dilemma*, Brookings, 27 januari 2023.

¹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 22 november 2022.

- De Noordwest-Libische gewapende groepen uit de zogeheten voormalige "Volcano of Wrath Coalition"¹⁰⁷ zijn vergaand versnipperd. Onderscheid kan gemaakt worden tussen:
 - de belangrijkste in Tripoli-stad gestationeerde gewapende groepen:
 - * het *Abu Salim Central Security Directorate*;
 - * de *Special Deterrence Force (SDF)* onder Abdulraouf Kara. De SDF staat ook bekend onder de naam Radaa en heet momenteel het *Deterrence Apparatus for Combatting Organized Crime and Terrorism (DACOT)*¹⁰⁸;
 - * het *General Security Service (GSS)*, de Algemene Veiligheidsdienst, onder Abdullah Al-Trabelsi¹⁰⁹ (broer van de waarnemend GNU minister van Binnenlandse Zaken Emad Al-Trabelsi);
 - * en de 444ste brigade.
 - aan de rand van Tripoli zijn gewapende groepen te vinden uit het Nafussa-gebergte, Zawiya, Zintan en Misrata;
 - ten westen van Tripoli bevinden zich het *Stability Support Apparatus (SSA)* van Abdel Ghani Al-Kikli (ook bekend als 'Ghneiwa'), de 55ste Brigade onder leiding van Muammar Al-Dhawi¹¹⁰ en gewapende groepen trouw aan Al-Juwaili, de commandant van de westelijke militaire regio.¹¹¹

1.2.1.1

Binnenlandse gewapende actoren

Wolfgang Lacher, een expert van het *German Institute for International and Security Affairs* benadrukte dat, zelfs met de samenbundeling van Haftar's strijdkrachten onder de noemer van de LNA, de militaire fragmentatie in Libië groot bleef. De meeste gewapende groepen stellen dat ze officiële eenheden zijn van het ministerie van Binnenlandse Zaken of Defensie. Veel van die groepen ontvangen salarissen van een van de twee rivaliserende regeringen, ondanks dat ze niet onder effectief overheidstoezicht staan.¹¹²

Een bron merkt in dit verband op dat de regeringen niet veel controle hebben over de gewapende groepen. Wel is er communicatie tussen ministeries en leiders van gewapende en veiligheidseenheden. Ook pogen overheden te bemiddelen en/of in te grijpen in geval van gewapende confrontaties tussen gewapende groepen die formeel onder hun gezag vallen. In het noordwesten geldt dat met name voor Tripoli-stad. Buiten Tripoli opereren de gewapende groepen veel onafhankelijker en is de bereidheid en capaciteit van de overheid om te interveniëren bij gewapende confrontaties lager.¹¹³

Een bron gaf aan dat er veel gewapende groepen zijn. Het is moeilijk om al die groepen aan een van beide overheden toe te wijzen. Op een algemene manier zou men, aldus de bron, deze gewapende groepen kunnen indelen in:

- groepen met een geschiedenis en discours verbonden aan één overheid;
- gelijksoortig maar dan verbonden aan de andere overheid;

¹⁰⁷ De benaming "Volcano of wrath" of "volcano of rage" refereert aan de militaire campagne van de toenmalige GNA om de aanval van de LNA/ LAAF van Haftar op Tripoli af te slaan en ingenomen gebieden te heroveren. Zie: Memo, *Libyan army launches operation 'Volcano of Rage' against Haftar*, 8 april 2019; voor meer informatie over de toenmalige militias die onder de GNA vielen zie Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.16-19.

¹⁰⁸ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.7.

¹⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 11 december 2022. Abdullah Al-Trabelsi, (broer van de huidige GNU minister van Binnenlandse Zaken Emad Al-Trabelsi), kreeg op 1 december 2022 de leiding over de Algemene Veiligheidsdienst (GSS). De GSS is aan de westzijde van Tripoli gestationeerd.

¹¹⁰ Nova news, *Libya: violent armed clashes in the city of Zawiya west of Tripoli*, 5 mei 2022.

¹¹¹ Vertrouwelijke bron, 22 november 2022.

¹¹² SWP. Lacher, Wolfgang, *Social cleavages and armed group consolidation: the case of Khalifa Haftar's Libyan Arab Armed Forces*, 24 november 2021, p.4.

¹¹³ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

- groepen die met geen van beide overheden geassocieerd willen worden. Ze houden hun opties open. Deze categorie is vooral in Noordwest-Libië te vinden.

Sommige van de gewapende groepen beschouwen zich als burgers die (para) militaire taken op zich hebben genomen; andere willen meer gedisciplineerd overkomen onder meer in hun kleding.¹¹⁴

Een andere bron merkt op dat leden van gewapende groepen niet duidelijk herkenbaar verbonden zijn aan een van beide regeringen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de logo's of emblemen van deze overheden. Kenmerken op voertuigen en ander materieel zeggen, aldus de bron, ook niet veel; het kan gaan om eerder op een andere groepering buit gemaakt materiaal. Lokale mensen weten welke groepering in hun buurt de dienst uitmaken; dat geldt ook bij controleposten. Op het internationale vliegveld Mitiga van Tripoli zijn de SDF en de binnenlandse veiligheidsdienst aanwezig.¹¹⁵ Zie ook paragraaf 1.3. Een bron stelt dat in Tripoli stad de gewapende groepen opereren als ordediensten. De SDF en ook andere groepen dragen badges.¹¹⁶

Ook in deze verslagperiode kenmerkte het conflict tussen rivaliserende politieke kampen zich door wisselingen in de gewapende allianties die steun gaven aan de respectievelijke kampen.

Noordwesten

De noordwestelijke gewapende groepen die in 2019 en 2020 samen optrokken om tegenstand te bieden aan Haftar's LNA raakten verdeeld over de vraag of Dbeibah dan wel Bashagha leiding moet geven aan de voorlopige regering. Het betreft gewapende groepen aanwezig in de verschillende stedelijke centra van de regio Tripolitanië, waaronder de hoofdstad en Misrata. Delen van enkele van de grootste, best georganiseerde brigades uit Misrata en door Turkije gesteunde bataljons uit de buitenwijken van Tripoli gaven militaire steun aan de GNU van Dbeibah.¹¹⁷ De focus, aldus de onderzoekers Horsley en Gerken in een rapport van het *Global Initiative against Transnational organized Crime*, van de politiek-militaire groepen in West-Libië lag vooral op geld verdienen, allianties vergroten en politiek manoeuvreren in voorbereiding op het einde van het GNU-mandaat.¹¹⁸

Gedurende een deel van de verslagperiode hield de Nawasi-brigade onder leiding van Mustafa Qaddour controle over de haven van Tripoli en over de Algemene Inlichtingendienst, de *General Intelligence Service*.¹¹⁹ Laatstgenoemde instantie heet sinds februari 2019 het binnenlandse veiligheidsagentschap, *Internal Security Agency (ISA)* en staat sinds september 2020 onder leiding van brigade-generaal Lutfi Al-Hariri.¹²⁰

¹¹⁴ Vertrouwelijke bron, 21 September 2022

¹¹⁵ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

¹¹⁶ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹¹⁷ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

¹¹⁸ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, *Global Initiative against transnational organized crime, Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.9.

¹¹⁹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.7 en 8. De experts merkten op dat de invloed van de Nawasi-brigade ook blijkt uit de aanstelling van diens broer Hafiz Qaddour als minister van Buitenlandse Zaken in de GNS van Bashagha.

¹²⁰ De naam wordt ook geschreven als Lotfi Hrari. BBC Monitoring, *Internal Security Agency (ISA)*, 16 september 2022, De naam in het Arabisch luidt: Jihaz al-amn al-dakhili. Het hoofdkwartier van het ISA is in Tripoli; vertrouwelijke bron, October 2022. De bron meldt op basis van onderzoek dat Hrari rechtstreeks betrokken was bij incommunicado detenties, gedwongen verdwijningen, het martelen van gedetineerden- waaronder schietpartijen, het doden in hechtenis, seksueel geweld en intimidatie, buitengerechtigde moorden, vernielingen en in beslagname van bezittingen en geldafpersing. Al-Hrari vervulde leidende posities in de Abu Salim gewapende groep sinds de oprichting er van in 2011, in afgeleide groeperingen en sinds 2019 in de Tripoli tak van de ISA.

De zogeheten *Special Deterrence Force* (SDF) valt ook onder de GNU.¹²¹ In veel recente publicaties wordt de benaming Radaa alias SDF gebruikt. Volgens onderzoekinstelling *Konrad Adenauer Stiftung* maken veel Madkhali-strijders, een ultraconservatieve stroming binnen de islam, deel uit van Radaa.¹²² Voor meer informatie over Madkhali-salafistische groepen wordt verwezen naar het Algemeen ambtsbericht Libië van september 2021.¹²³

Het SSA controleert strategisch gebied in en rond de hoofdstad: de Abu Slim-buurt in de zuidelijke buitenwijken van Tripoli, het grootste deel van de stad Zawiya en delen van Groot-Tripoli.¹²⁴ Het SSA is een alliantie van gewapende groepen uit Tripoli, Warshafanah en Zawiya. Warshafanah is een district ten westen van Tripoli dat deels platteland en deels verstedelijkt is. Het SSA werd in januari 2021 ingesteld door toenmalig premier Serraj¹²⁵ en stelt een handhavingsmandaat te hebben. Volgens het panel van experts dat rapporteert aan de VN poogden zowel Bashagha als Dbeibah steun te verkrijgen van het SSA. Opponenten van het SSA, zoals Mahmoud Hamza, commandant van de 444-brigade, claimden eveneens van de politieke autoriteiten het mandaat te hebben de wet te handhaven.¹²⁶ De 444 brigade viel tot 2020 administratief onder de SDF.¹²⁷

Volgens Horsley en Gerken ontwikkelde het SSA zich in 2021 tot een instrument voor gezamenlijke actie voor Abdel Ghani Al-Kikli, het Awlad Buhmeira netwerk en Muammar Al-Dhawi in Warshafanah. Gedurende 2021 werkten verschillende andere groepen hiermee eveneens samen waaronder de Nawasi brigade. Volgens deze auteurs was het gezamenlijk belang niet zo zeer ideologisch, maar primair het beschermen en uitbreiden van machtsposities die deze groepen afzonderlijk over gemeenschappen, locaties en instellingen hadden verkregen.¹²⁸

Een bron stelt dat het SSA nu een eigen leven leidt. Het is niet echt een overheidsinstelling. Het is niet duidelijk aan wie ze verantwoording afleggen. Hun commandostructuur is niet duidelijk. Een deel lijkt te werken voor Dbeibah een ander deel voor Bashagha. Hoewel het nog steeds een door de overheid gefinancierde entiteit is, kan het doen wat het wil en hoeft het geen verantwoording af te leggen. Volgens een bron zijn het in feite criminelen die betrokken zijn bij mensenhandel; ze hebben zelfs boten. Het SSA heeft ook onofficiële detentiecentra.¹²⁹ Amnesty riep in mei 2022 de GNU op de leiding van het SSA ter verantwoording te roepen wegens ernstige mensenrechtenschendingen.¹³⁰

De 777-brigade, een gewapende formatie opgericht door de voormalige commandant van de Tripoli Revolutionaire Brigade, Haitham Al-Tajouri, was een van de meest prominente brigades die Bashagha ondersteunde. Het controleerde strategische gebieden in de Libische hoofdstad, zoals de haven van Tripoli, evenals

¹²¹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.7 en 8.

¹²² Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.16.

¹²³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2022, p.51 en 52.

¹²⁴ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022; ; voor een overzichtskaart van Groot-Tripoli zie bijvoorbeeld:

https://www.mapz.com/map?zoom=16&lon=13.177792261237272&lat=32.896671932062915&layers=mapz_multicolor_base.

¹²⁵ Libya Herald, *Serraj creates new 'Stability Support Apparatus' accountable directly to his office*, 19 januari 2021.

¹²⁶ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 8-9; War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022. Jalel gaf aan in februari 2022 dat Bashagha een alliantie was aangegaan met het SSA.

¹²⁷ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, Global Initiative against transnational organized crime, *Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.8.

¹²⁸ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, Global Initiative against transnational organized crime, *Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.8.

¹²⁹ vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022.

¹³⁰ Amnesty International, *Libya: hold Stability Support Authority militia leader to account*, 4 mei 2022,

verschillende punten in het stadsdistrict Suq Al-Jumaa, de luchthaven van Mitiga en de marinebasis Bousta.¹³¹

Een bron meldde begin november 2022 dat Ayoub Abu Ras, Haitham Al-Tajouri alsmede Mustafa Qaddour, leiders van de uit Tripoli verdreven gewapende groepen Nawasi en de *Tripoli Revolutionary Brigade*, in Zintan zijn. Ze vormen met majoor-generaal Osama Al-Juwaili (leider van een pro-Bashagha-gewapende groep) een coalitie van anti-Dbeibah-gewapende groepen.¹³² Zie paragraaf 1.2.

Oosten en zuiden

LNA en gelieerde groepen

De experts van de VN hanteerden in een rapport van mei 2022 de term *Haftar Affiliated Forces* (HAF). Onder de HAF vallen het LNA, ook bekend als LAAF, en gelieerde binnenlandse en buitenlandse gewapende groepen.¹³³ In dit ambtsbericht wordt de afkorting LNA gehanteerd in aansluiting op de rapportages van de door de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties ingestelde *Independent Fact-Finding Mission on Libya* (FFM)¹³⁴ en het vorige algemene ambtsbericht. Het LNA, onder leiding van Haftar en diens zonen Saddam en Belqasem en gesteund door Rusland, controleert grote delen van Oost-Libië en ook delen van het zuidwesten.¹³⁵ Het LNA bestaat uit milities die loyaal zijn aan Haftar. Het oosten kent een eigen ISA, de binnenlandse veiligheidsdienst. Deze valt onder de GNS.¹³⁶

Zuiden

Het LNA voerde veiligheidsoperaties uit tegen smokkelnetwerken in Awbari en Sebha evenals in gebieden nabij de grens met Algerije. Het LNA zou zich teruggetrokken hebben op 17 januari 2022 uit Ghat na protesten tegen zijn aanwezigheid. Op 29 januari 2022 werd in Sebha het hoofd van een dienstverlenend bedrijf in de oliesector gedood. Drie andere mensen raakten bij die aanval gewond. De aanval zou verband houden met geschillen over brandstofsomokkel.¹³⁷

1.2.1.2

Buitenlandse gewapende actoren

In de verslagperiode bleven private militaire organisaties en buitenlandse strijders uit Tsjaad, Soedan en Syrië aanwezig in Libië. Deze groepen en bedrijven ondersteunden veelal de conflicterende Libische groeperingen. Soedanese en Tsjadische gewapende groeperingen¹³⁸ voerden vanuit Libië gewapende acties uit in hun herkomstlanden. Syrische strijders waren zowel actief aan GNU-zijde als aan de zijde van Haftar's strijdkrachten en de hieraan gelieerde Wagner-organisatie.¹³⁹ Bij het staakt-het-vuren van 23 oktober 2020 was afgesproken dat alle huurlingen en buitenlandse strijders Libië binnen drie maanden zouden verlaten. Experts van de VN en van andere organisaties gaven in de verslagperiode aan dat er weinig

¹³¹ Hidri, Sghaier, *Libya: tough choices after Bashagha's failure*, *Carnegie Endowment*, 3 oktober 2022.

¹³² Vertrouwelijke bron, 1 november 2022;

¹³³ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.7 en voetnoot 5. De afkorting HAF wordt door het panel gebruikt om gewapende groepen te duiden die zich 'brigade' of 'bataljon' noemen maar niet de legitimiteit bezitten van een militaire eenheid die onder een regering valt. Ook gebruikt het panel, indien gepast, HAF als aanduiding van de autoriteiten in het oosten van Libië; Voor meer informatie over de gewapende groepen die deel uitmaken/ -maakten van de LNA/LAAF zie: Chatam House. Eaton, Tim, *The Libyan Arab Armed Forces*, 2 juni 2021.

¹³⁴ UN Human Rights Council. *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.2.

¹³⁵ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022; SWP. Lacher, Wolfgang, *Social cleavages and armed group consolidation: the case of Khalifa Haftar's Libyan Arab Armed Forces*, 24 november 2021.

¹³⁶ vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹³⁷ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.7.

¹³⁸ OFPRA, *Tchad: situation sécuritaire*, 4 maart 2021, p.4-8. Dit rapport bevat een overzicht van Tsjadische groepen die in en vanuit zuid-Libië actief zijn alsmede hun relatie met de strijdkrachten van Haftar.

¹³⁹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.11-13.

controleerbare aanwijzingen waren van vertrek op grote schaal van buitenlandse gewapende actoren.¹⁴⁰

Op 27 februari 2022 raakten Tsjadische strijders slaags met het LNA. Bij die gevechten zouden zesentwintig Tsjadische strijders zijn gedood en veertien anderen zijn gevangen genomen. De gevechten vonden plaats in de buurt van Tazirbu, ten zuidoosten van Kufra.¹⁴¹

Turkije

Turkije gaf militaire steun, waaronder wapens voor en trainingen aan strijdkrachten van de GNU.¹⁴² Turkije heeft een door de Turkse luchtmacht gecontroleerde basis in Watiya in Libië op ongeveer tachtig kilometer ten noordwesten van de plaats Zintan.¹⁴³ Volgens de Franse krant *Le Figaro* zijn ongeveer tweeduizend manschappen van het Turkse leger gestationeerd in Libië. Ook zouden door Turkije duizenden op contract basis gerekruteerde Syrische huurlingen vanuit het door Turkije gecontroleerde deel van de provincie Idlib zijn overgebracht naar Libië.¹⁴⁴ Op 26 oktober ondertekenden GNU-premier Dbeibah en de Turkse minister van Defensie Hulusi Akar twee militaire overeenkomsten. Het gaat met name over samenwerking bij de modernisering van de Libische luchtmacht. De overeenkomsten zouden binnen het kader van de eerdere militaire overeenkomst vallen die op 27 november 2019 met de voormalige *Government of National Accord* (Regering van het Nationaal Akkoord, GNA) werd ondertekend.¹⁴⁵

Wagner-groep/Russische Federatie

De LNA krijgt militaire hulp van de Wagner-groep uit Rusland.¹⁴⁶ Volgens de Russische autoriteiten is de Wagner-groep een commercieel beveiligingsbedrijf zonder banden met de Russische staat. Het bedrijf is, aldus de Russische minister van Buitenlandse Zaken Lavrov, in Libië op uitnodiging van de in Tobroek gevestigde Oost-Libische autoriteiten.¹⁴⁷ In oktober 2022 zouden er tussen de duizend en tweeduizend huurlingen van de Wagner-groep aanwezig zijn in het oosten van Libië.¹⁴⁸

Verenigde Arabische Emiraten (VAE)

De VAE leverden wapens voor gebruik door de strijdkrachten van Haftar.¹⁴⁹

Egypte

Egypte geeft politieke en naar verluidt ook militaire steun aan Haftar.¹⁵⁰

¹⁴⁰ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 11 en voor een overzicht van betrokken overheden en private partijen zie p.27 en 28; vertrouwelijke bron, 7 augustus 2022.

¹⁴¹ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.7.

¹⁴² UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.24-27.

¹⁴³ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

¹⁴⁴ *Le Figaro*, *Le grand jeu turc en Méditerranée*, 18 oktober 2022. In dit artikel is sprake van ongeveer zesduizend Syriërs die door Turkije zouden zijn geworven; Nordic Monitor, *Turkey continues to deploy syrian fighters to Libya*, 16 juni 2022. Dit artikel meldt dat in de eerste drie maanden van 2020 Turkije tussen de 3.500-3.800 Syrische huurlingen naar Libië zou hebben gezonden.

¹⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 1 november 2022; Jeune Afrique, *Libye: accord avec la Turquie pour améliorer l'aviation militaire*, 26 oktober 2022.

¹⁴⁶ War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022.

¹⁴⁷ BBC Monitoring, *Media pick up Lavrov comments on Wagner*, 3 mei 2022, geraadpleegd 15 augustus 2022.

¹⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 18 oktober 2022.

¹⁴⁹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.25-28.

¹⁵⁰ The Soufan center, *Intelbrief: Egypt continues to navigate an unstable neighborhood*, 4 januari 2022.

1.2.1.3

Internationale terroristische organisaties

De *Islamitische Staat* (IS)¹⁵¹ was aanwezig in het woestijngebied in Zuid-Libië maar vormde volgens experts van de VN in hun rapportage over de periode maart 2021 tot en met april 2022 een geringe dreiging. In die periode claimde IS-Libië vijf aanvallen in het zuiden. *Al-Qaida in de Islamitische Maghreb* (AQIM) claimde in die periode geen verantwoordelijkheid voor aanslagen.¹⁵² Voor zover bekend gebruikte AQIM Libië als basis van waaruit versterkingen werden gestuurd voor haar activiteiten in Noord-Mali.¹⁵³ De GNU maar ook Haftar-getrouwe eenheden gaven aan in verschillende delen van Libië terroristische cellen te hebben opgerold en kader van genoemde organisaties te hebben gearresteerd.¹⁵⁴

Op 8 augustus 2022 begon een rechtszitting in Misrata tegen 56 personen verdacht van betrokkenheid bij IS. Zij maken, aldus de website *Ahramonline*, deel uit van een groep van 320 personen bestaande uit personen van Syrische, Tunesische, Soedanese en Libische nationaliteit.¹⁵⁵ Zie ook paragraaf 3.1.6.

Het LNA meldde op 7 september 2022 dat de IS-Libië leider Mahdi Dango was gedood tijdens een veiligheidsoperaties in Qatrun, in het district Murzuq, samen met twee van zijn aanhangers, terwijl een andere verdachte was gearresteerd.¹⁵⁶

1.2.2

Rekrutering

Libië kent geen militaire dienstplicht. Dit geldt zowel voor het oosten als het westen.

Lid worden van een gewapende groep gebeurt op vrijwillige basis. Het is een gemakkelijke manier om inkomen te krijgen.¹⁵⁷ Lid zijn van een gewapende groep betaalt in zijn algemeenheid beter dan militair zijn in het reguliere leger. Sommige commandanten van gewapende groepen zijn erg populair binnen hun eigen gemeenschap en trekken volgers aan.¹⁵⁸ Een bron merkte ten aanzien van Oost-Libië op dat hoewel er officieel geen druk is om zich aan te sluiten bij een gewapende groep, deelname wel wordt gezien als een teken van loyaliteit. Die loyaliteit kan echter door families ook op een andere manier worden geuit zoals door openlijke steunbetuiging. Families met connecties kunnen er ook voor zorgen dat hun zoon een bureaufunctie krijgt bij een gewapende eenheid.¹⁵⁹

1.2.3

Gewapende incidenten en slachtoffers

De ngo *Armed Conflict Location & Event Data Project* (ACLED) registreerde in de periode van 1 oktober 2021 tot en met 6 januari 2023 157 geweldsincidenten, waarvan 57 gewapende confrontaties, 16 rellen, 28 explosies /geweld op afstand en 56 maal geweld tegen burgers. In totaal werden er 189 dodelijke slachtoffers gerapporteerd.¹⁶⁰ In de voorgaande rapportage periode (juli 2020 tot en met

¹⁵¹ Andere benamingen zijn: Islamic State in Iraq and the Levant-Libya (ISIL-Libya); Islamic State in Iraq and Syria-Libya (ISIS-Libya), de arabische term 'daesh'.

¹⁵² UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.10 en 11; voor meer informatie over IS aanvallen en anti-terreur operaties zie ook UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.7 en 8.

¹⁵³ CT, *Salafi-Jihadi areas of operation in Libya*, 12 oktober 2022.

¹⁵⁴ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 10 en 11; voor meer informatie over IS aanvallen en anti-terreur operaties zie ook UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.7 en 8.

¹⁵⁵ Ahramonline, *Trial of 56 suspected IS fighters begins in Libya*, 8 augustus 2022.

¹⁵⁶ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 35. Dango werd verantwoordelijk geacht voor de ontvoering en onthoofding van 21 Egyptische staatsburgers in Sirte in 2015.

¹⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

¹⁶⁰ Acled, *Dashboard, Libya*, geraadpleegd 16 januari 2023. De meeste data die door ACLED verzameld worden, komen uit openbare, secundaire berichtgeving. Data inzake aantallen slachtoffers kunnen onderhevig zijn aan subjectiviteit en zijn volgens ACLED zelf de minst accurate component van conflictdata. De organisatie verklaart de meest conservatieve schattingen die beschikbaar zijn te gebruiken. Daarnaast registreert ACLED alleen dodelijke

september 2021) werden 165 dodelijke slachtoffers geregistreerd, inclusief migranten en strijders.¹⁶¹

De internationale mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* (HRW) rapporteerde in april 2022 over verboden anti-persoonsmijnen, geïmproviseerde bommen (IED's) en boobytraps achtergelaten in de zuidelijke buitenwijken van Tripoli in 2020. Deze explosieven waren bij de terugtrekking achtergelaten door Haftars strijdkrachten en de gelieerde huurlingen van de Russische Wagner-groep (voor meer informatie over de Wagner-groep wordt verwezen naar paragraaf 1.2.1.2). Tenminste 130 personen, merendeels burgers, kwamen als gevolg hiervan om en 196 raakten gewond tussen mei 2020 en maart 2022.¹⁶² *The Libyan Mine Action Center*, een instelling die onder het Libische ministerie van Defensie valt, rapporteerde dat tussen mei en oktober 2022 354 slachtoffers vielen als gevolg van niet-geïdentificeerde explosieven (316 gewonden, 38 doden).¹⁶³

In de onderstaande paragrafen wordt per regio nader ingegaan op de geweldsincidenten en slachtoffers in de onderhavige verslagperiode. Deze lijst is niet uitputtend, omdat het lot van mensen die slachtoffer waren van onrechtmatige detentie, verdwijning en ontvoering vaak niet bekend is. Geweld tegen burgers kwam tijdens de verslagperiode op kleine schaal voor. Burgers waren deels ook slachtoffer door gevechten tussen verschillende facties en gewapende groepen in stedelijke gebieden. In dit verband merkt een bron op dat er in de verslagperiode maar weinig gewapende confrontaties plaatsvonden. De meeste incidenten vonden vooral in en rond Tripoli plaats zoals in de tweede helft van 2022 in de regio Warshafanah, in de stad Sabratha en in enkele buurten in Tripoli. Het meest gewelddadige incident vond in augustus 2022 in Tripoli plaats, waarbij ook burgerslachtoffers vielen. In centraal en oostelijk Libië vonden geen noemenswaardige gewapende confrontaties plaats. Er waren geen gevechten om olie-installaties. In het diepe zuiden vonden enkele kleinschalige gewapende aanvallen plaats.¹⁶⁴

Noordwesten

UNSMIL rapporteerde dat de politieke instabiliteit na de uitgestelde verkiezingen gevolgen had voor de veiligheidssituatie in het noordwesten van Libië. De commandant van de militaire zone aan de westkust stelde op 6 februari 2022, onder vermelding van bezorgdheid over de veiligheid, een coördinatiepunt in voor 22 veiligheidsstrijdkrachten. Naar verluidt schoten in de vroege morgen van 10 februari 2022 niet-geïdentificeerde aanvallers in het district Suq al-Jumaa in Tripoli op de colonne van president Dbeibah.¹⁶⁵

Op 16 februari 2022 werden in het zuiden van Tripoli botsingen gemeld tussen de 55ste infanteriebrigade en de 3de infanteriecompagnie bij de Sawani-brug. Op 24 februari 2022 raakte één persoon gewond toen een gewapende groepering in Tripoli aanstalten zou maken om een zitting van de HCS te verstoren. De contra-terreurgroep van Misrata en de 166ste brigade evacueerden vervolgens de deelnemers aan het overleg.¹⁶⁶

slachtoffers. Informatie over gewonden, slachtoffers van plundering en ontvoering zijn niet meegenomen. Zie ook ACLED, *ACLEDCodebook*, januari 2021, geraadpleegd op 18 januari 2023, p.32-33.

¹⁶¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p.14.

¹⁶² HRW, *Libya: landmines other war hazards, killing civilians*, 27 april 2022.

¹⁶³ Vertrouwelijke bron, Libyan Mine Action Centre.

¹⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

¹⁶⁵ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.6.

¹⁶⁶ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p.6.

Gewapende groepen die Bashagha steunden, reden op 10 maart 2022 in konvooi vanuit Misrata naar Tripoli. Ze werden tegengehouden door strijdkrachten aangesloten bij de GNU. Dit leidde tot een patstelling aan de rand van Tripoli en verhoogde de spanning in de hoofdstad. Dat leidde in andere delen van West-Libië, waaronder Zawiya, Warshafanah en Zintan tot de mobilisatie van gewapende actoren die Bashagha steunden. Overleg tussen Libische groeperingen, de VN en buitenlandse betrokken actoren resulteerde in de terugkeer naar Misrata van de gewapende aanhangers van Bashagha. De komst van Bashagha in Tripoli op 16 mei 2022 leidde de volgende dag tot botsingen tussen gewapende groepen. De rust keerde terug toen Bashagha vervolgens de stad verliet.¹⁶⁷ De gewapende confrontatie vond plaats tussen brigades onder leiding van het SSA van de GNU en de Al-Nawasi Brigade, onder leiding van Mustafa Kaddour. Deze laatste bood bescherming aan Bashagha bij zijn binnenkomst in Tripoli voordat hij werd gedwongen te vertrekken als gevolg van de gewapende tegenstand van pro-Dbeibah-strijders.¹⁶⁸

Het Italiaanse nieuwsagentschap Novanews berichtte dat op 23 april 2022 een gewapende confrontatie plaatsvond tussen de gewapende groep van Bahroun, het hoofd van de recherche, het *Criminal Investigation Department* en rivaliserende groepen. Bahroun staat ook bekend als *Al-Far*, 'de muis'. Bij de gevechten raakte de Zawiya-olieraffinaderij beschadigd en werd ten minste één persoon gedood. Op 26 april blokkeerden de strijdkrachten van de 55ste Brigade onder leiding van Muammar al Dhawi, de militaire commandant van het SSA, de kustweg die Warshafanah en de stad Zawiya met elkaar verbindt. De maatregel kwam er nadat de strijdkrachten van Bahroun Abdel Nasser al Dhawi, de broer van Muammar al Dhawi, hadden ontvoerd. Laatstgenoemde werd na enkele uren vrijgelaten.

Begin juni 2022 probeerde Bashagha opnieuw naar Tripoli te komen om zijn regering aldaar te installeren. Gewapende eenheden trouw aan Dbeibah voorkwamen dit. Bij gewapende confrontaties kwam tenminste een persoon om het leven.¹⁶⁹

Op 27 augustus 2022 vonden opnieuw gewapende confrontaties plaats in Tripoli. Volgens het Libische ministerie van Gezondheid in Tripoli kwamen tenminste 32 personen hierbij om, onder wie vier burgers, en raakten 159 personen gewond. Veel infrastructuur, waaronder huizen, moskeeën en cultureel erfgoed, werd vernietigd door willekeurige beschietingen met zware wapens in dichtbevolkte gebieden. Ook werden vijf ziekenhuizen aangevallen. Het hoofdkantoor van het *Directorate for Combating Illegal Migration* (DCIM) raakte beschadigd en honderden migranten, die daar vastzaten, konden vrijkomen. Die gevechten in Tripoli en omgeving leidden tot een belangrijke wijziging in de verhouding tussen gewapende groepen. GNU gelieerde groepen namen de controle over van gebieden die voorheen in handen waren van gewapende groepen verbonden aan Bashagha.¹⁷⁰ Naar verluidt namen gewapende groepen onder leiding van invloedrijke commandanten deel aan de strijd. Het betrof enerzijds het - pro-Dbeibah *Stability Support Apparatus* (SSA) van Abdul Ghani al-Kikli en anderzijds leden van de 777-brigade ook bekend als *Tripoli*

¹⁶⁷ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, p. 7; ISS. Fabricius, Peter, *Groundhog day in Libya*, 17 juni 2022.

¹⁶⁸ Hidri, Sghaier, *Libya: tough choices after Bashagha's failure*, *Carnegie Endowment*, 3 oktober 2022.

¹⁶⁹ ISS. Fabricius, Peter, *Groundhog day in Libya*, 17 juni 2022.

¹⁷⁰ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 26, 27 en 48. In het UNSMIL rapport wordt 42 doden genoemd; BBC Monitoring, *Briefing : media note damage, militia roles in deadly Libya clashes*, 28 augustus 2022. De BBC maakt melding van tenminste 32 dodelijke slachtoffers. Dit aantal staat ook vermeld in HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023. Hierbij wordt ook verwezen naar het Libische ministerie van gezondheid. p.386.

*Revolutionaries Brigade*¹⁷¹ onder leiding van Haitham Al-Tajouri en strijders gelieerd aan de pro-Bashagha West-Libische commandant Osama Al-Juwaili. Laatstgenoemde werd recent ontslagen door de GNU. Ook raakten de *Radaa* oftewel *Special Deterrence Force* (SDF) en de Nawasi-gewapende groep slaags. Beide stonden bekend als bondgenoten en steunden Dbeibah. De SDF keerde zich tegen Nawasi en nam de controle over van Treg El Shat (Burj Buleila), een stadsdeel dat voorheen in handen van Nawasi was.¹⁷² Toen de gewapende groepen slaags raakten, sprak Bashagha de wens uit dat zijn rivaal Dbeibah verdreven zou worden.¹⁷³ Tijdens deze confrontaties, de ergste sinds september 2020, slaagden de troepen die loyaal waren aan Dbeibah erin de controle over het hoofdkwartier van de 777-brigade over te nemen en eventuele versterkingen door pro-Bashagha-strijders de pas af te snijden. Ook werden de troepen van generaal-majoor Osama Al-Juwaili, de voormalige directeur van de inlichtingendienst, gebombardeerd door drones terwijl ze van Misrata onderweg waren naar Tripoli. Al-Juwaili had zich eerder tegen de vertrekkende premier Dbeibah gekeerd en had zich aangesloten bij het kamp van zijn tegenstander Bashagha.¹⁷⁴

Nieuwe gewapende confrontaties tussen eenheden trouw aan Dbeibah en aan Bashagha vonden op 2 en 3 september 2022 plaats in het district Warshafanah ten westen van Tripoli. Strijders trouw aan Dbeibah slaagden erin een militaire basis van hun opponenten in te nemen. Vijf personen zouden gewond zijn geraakt.¹⁷⁵

In de nacht van 19 september 2022 vonden nabij het internationale vliegveld van Tripoli gewapende confrontaties met zware wapens plaats tussen gewapende groepen die zijn aangesloten bij de *Misratan 301 brigade* en de commandant Muhammed Bahroun uit Zawiya. Alle betrokkenen behoren bij gewapende groepen gelieerd aan het GNU-ministerie van Binnenlandse Zaken.¹⁷⁶

In de westelijke kustplaatsen, met name Zawayah en Ujaylat en zich uitstrekkend tot in het Warshafanah-gebied, bleven plaatselijke gewapende confrontaties plaatsvinden tussen georganiseerde criminele groepen om de controle van illegale activiteiten.¹⁷⁷ Op 19 en 25 september vonden gevechten plaats in Zawiya, ten westen van Tripoli, tussen gewapende groepen met banden met respectievelijk Dbeibah en Bashagha. De gewapende confrontaties waren in de nabijheid van de westelijke kustroute waarbij tientallen families urenlang vastzaten. Er kwamen ten minste vijf burgers om het leven, onder wie een tienjarig meisje.¹⁷⁸ Ook raakten meer dan tien burgers gewond. UNSMIL veroordeelde het gebruik van zware wapens

¹⁷¹ De Tripoli Revolutionaries Brigade (TRB) staat onder leiding van Haitham Al-Tajouri. Voor meer informatie zie bijvoorbeeld Atlantic Council. Neale, Erwin & Eltagouri, Yousuf, *Tripoli, a kaleidoscope*, 22 juni 2018. De TRB was een grote en invloedrijke gewapende groep in Tripoli. De groep was vooral aanwezig in de Suq Al-Jumaa district alsook in Gargaresh. Beide districten liggen bij het enige functionerende vliegveld van Tripoli dat onder controle van de SDF staat. Zie ook voetnoot 169.

¹⁷² BBC Monitoring, *Briefing : media note damage, militia roles in deadly Libya clashes*, 28 augustus 2022.

¹⁷³ Financial Times, *Libyan rivals plot their next move after failed attempt to seize Tripoli*, 1 september 2022.

¹⁷⁴ Hidri, Sghaier, *Libya: tough choices after Bashagha's failure*, Carnegie Endowment, 3 oktober 2022; Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.12.

¹⁷⁵ Aljazeera, *Libyan armed factions clash on outskirts of Tripoli*, 5 september 2022; vertrouwelijke bron, 18 september 2022. Gewapende eenheden met nauwe banden met GNU-instituten (Radaa /SDF met het ministerie van Binnenlandse Zaken en 444 legerbrigade van het ministerie van Defensie) verdreven de *Tripoli Revolutionaries Brigade* (TRB) en de Nawasi-brigade uit hun posities in Tripoli; BBC Monitoring, *Militia clashes in Libya capital leave five injured*, 2 september 2022, De BBC refereert aan berichtgeving van het online medium Al-Wasat (Cairo). Al-Wasat meldde op 2 september 2022 dat de botsingen plaatsvonden in de wijk Ghout Abu Saq in Warshafanah (ook wel Ouarshfana) in het zuidwesten van de hoofdstad. Bij de gevechten waren leden van de 55ste brigade-gewapende groep betrokken – onder leiding van Muammar Al- Dhawi en die loyaal zijn aan Bashagha - en die van een gewapende groep geleid door Ramzi Al-Lifaa (ook Al-Lifa), die banden heeft met de zittende premier Abdul Hamid Dbeibah en zijn in Tripoli gevestigde regering van nationale eenheid (GNU).

¹⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2022.

¹⁷⁷ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 28.

¹⁷⁸ UNSMIL, *SRSF Abdoulaye Bathily's remarks to the Security Council meeting on Libya*, 24 oktober 2022. Hierbij werd melding gemaakt van tenminste drie doden; UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 28.

in dichtbevolkte gebieden en herhaalde zijn oproep tot onvoorwaardelijke bescherming van burgers.¹⁷⁹

Op 7 oktober 2022, in de nasleep van botsingen tussen rivaliserende mensenhandelbendes in de stad Sabratha, werden elf verkoolde lichamen van vermoedelijk migranten ontdekt in een aangemeerde boot. Ook werden buiten de boot nog vier lichamen met wonden gevonden.¹⁸⁰

Oosten en zuiden

Volgens een bron waren in de verslagperiode gewapende groepen met een sociale basis in Benghazi verwickeld in een bendeoorlog van lage intensiteit. De Awagir, een van de meest dominante, zij het gefragmenteerde, stammen in Oost-Libië, probeerde de controle over Benghazi te consolideren waarbij ze de confrontatie aanging met de Tarek Bin Ziyad gewapende groep en andere aan het LNA gelieerde groepen.¹⁸¹

Op 20 augustus 2022 omsingelden gewapende groepen van het LNA de stad Qasr Bouhadi, 25 km ten zuiden van Sirte. Burgers werd hun bewegingsvrijheid ontnomen en mochten hun wijken niet verlaten, waarbij ziekenhuizen, winkels, scholen, benzinstations en andere essentiële voorzieningen moesten sluiten. Op 26 augustus trok het LNA zich terug uit de stad, maar bleef alle bewegingen in en uit de stad controleren.¹⁸²

Naar verluidt voerde de Egyptische luchtmacht op 20 september 2022 luchtaanvallen uit op LNA-eenheden in Rabyanah, in het zuidoosten van Libië. Zes militaire voertuigen werden het doelwit en vier LNA-leden werden naar verluidt gedood. Het ministerie van Defensie van de GNU ontkende berichten over de aanval; het LNA gaf geen commentaar.¹⁸³

Op 21 september 2022 vond een gewapende confrontatie plaats tussen gewapende bewoners in het Tazirbu-gebied ten noordwesten van Kufra en een groep Tsjadische huurlingen. Hierbij werden een Libische en zes Egyptische staatsburgers bevrijd die naar verluidt waren ontvoerd en vastgehouden door de Tsjadische groep. Op 5 en 6 oktober vielen één dode en zeven gewonden bij een aanval van een niet-geïdentificeerde gewapende groep op lokale veiligheidstroepen in de buurt van Kufra. De aanval werd afgeslagen met de hulp van eenheden van het LNA.¹⁸⁴ Een soortgelijk incident vond plaats eind oktober 2022 in het politiekantoor in Daher Al-Jabal, in een gebied onder bestuur van de GNU in het zuidoosten, waar criminelen de directeur van het kantoor vermoordden.¹⁸⁵

¹⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2022.

¹⁸⁰ UNSMIL, *SRSB Abdoulaye Bathily's remarks to the Security Council meeting on Libya*, 24 oktober 2022; Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.17.

¹⁸¹ Vertrouwelijke bron, 22 november 2022.

¹⁸² UNDP, *DiCarlo: 'I urge everyone to support the Secretary-General's effort to help Libyans forge a path to peace'*, 30 augustus 2022; HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p.386

¹⁸³ Vertrouwelijke bron, 2 oktober 2022; Libya security monitor, *Egypt reportedly conducts airstrike on LNA-units near Rabyanah*, 20 september 2022, <https://libyasecuritymonitor.com/egypt-reportedly-conducts-airstrike-on-lna-units-near-rabyanah/>.

¹⁸⁴ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 30; BBC monitoring, *Deadly attack on security department remote town in southeast Libya*, 7 augustus 2022. BBC monitoring, verwijzend naar Libya Al-Ahrar Tv (Doha), meldde dat gewapende mannen op 5 oktober 2022 een politiepost in Rebiāna in gebied onder bestuur van de GNU in het zuidoosten van Libië aanvielen in een poging om een gedetineerde te bevrijden. Twee politieagenten kwamen hierbij om; Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.17.

¹⁸⁵ Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.17; The Libya Observer, *Dbeibah announces arrest of suspects in murder of director of Daher Al-Jabal police station*, 29 oktober 2022.

Op 24 september was een controlepost van het LNA in Awbari het doelwit door onbekende aanvallers. De aanval werd afgeslagen en een aanvaller werd gedood.¹⁸⁶

Op 7 november 2022 werden spanningen gemeld in Benghazi als gevolg van de inbeslagname van land door de 106de brigade van het LNA. De week ervoor werden er in Benghazi gewapende botsingen gemeld, naar verluidt in verband met het wanbeheer van eigendommen van intern ontheemden.¹⁸⁷

1.3 Bewegingsvrijheid

Voor informatie over bewegingsvrijheid in Libië wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.¹⁸⁸ In aanvulling hierop nog het volgende. Het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten (USDOS) meldde in haar mensenrechtenrapport over 2021 dat de GNU geen controle uitoefende over het binnenlands personenverkeer in het westen. Wel waren er aan de GNU gelieerde gewapende groepen die een aantal controleposten hadden ingesteld. Het LNA had controleposten in het oosten en zuiden.¹⁸⁹

Geraadpleegde bronnen maakten de volgende observaties over het binnenlands personenverkeer.

Mensen reizen, aldus verschillende bronnen, binnenlands tussen oost en west. Echter, mensen die op de een of andere manier politiek of militair verbonden zijn met de militaire coalitie van de opposanten lopen het risico op ondervraging, arrestatie en verdwijning. Dat kan op het vliegveld of bij controleposten gebeuren zoals die tussen oost en west.¹⁹⁰ Een andere bron merkt over binnenlands reizen op dat burgers die tussen oost en west reizen dit over het algemeen zonder problemen kunnen doen. Dat geldt in het bijzonder voor gezinnen. Veel mensen reizen tussen oost en west; zeker ook wegens familiebanden.¹⁹¹ Een andere bron stelt dat de meeste mensen in Libië niet ver reizen en in hun regio blijven. Het land, aldus de bron, is enorm; drie keer Frankrijk. Veel mensen in Noord-Libië zijn nog nooit in het zuiden geweest. Veel mensen in West-Libië weten niets van het oosten. Ze reizen eerder naar het nabijgelegen Tunesië.¹⁹²

Er zijn veel controleposten van gewapende groepen. Indien er geen aanwijzingen zijn dat een persoon die van oost naar west reist en vice versa aan de gewapende strijd in 2020 deelnam, is de kans dat deze staande wordt gehouden klein. Het hebben van een familienaam zoals Qadhafi hoeft ook geen probleem op te leveren. Als er niets over de persoon bekend is, dan kan men verder reizen. Vanuit het noordwesten naar het zuiden reizen kan onveilig zijn. Er kunnen versperringen zijn waar gewapende groepen enkel uit zijn om geld te innen van mensen.¹⁹³ Een bron meldde dat er in Noordwest-Libië veel controleposten zijn en refereerde aan tientallen van dergelijke versperringen op de route van Tripoli naar Misrata. Bij die controleposten kan gevraagd worden naar identiteitsbewijzen en naar de reden van de reis. Mensen kunnen ook bedreigd worden of andere moeilijkheden ondervinden, zoals personen afkomstig uit Tawergha.¹⁹⁴

¹⁸⁶ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 32.

¹⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 14 november 2022.

¹⁸⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.24-27.

¹⁸⁹ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.22 en 23.

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁹¹ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁹² Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

¹⁹³ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

Er waren, aldus het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, berichten dat gewapende groeperingen luchthavens in het land controleerden en steekproefsgewijze controles uitgevoerd op vertrekkende binnenlandse en internationale reizigers, met inbegrip van hun persoonlijke elektronische apparaten. Libië kent geen gemeenschappelijk douane- en immigratiesysteem.¹⁹⁵ De vliegvelden van Tripoli (Mitiga), Misrata en Benghazi zijn als internationaal vliegveld operationeel. Het vliegveld van Sebha is een lokaal vliegveld.¹⁹⁶ Het is mogelijk om per vliegtuig naar het zuiden te reizen, naar Sebha, een stad met 100.000 inwoners. Drie à vier keer per week gaat er een vlucht. Zonder een netwerk in Sebha kan men echter, aldus de bron, in de problemen komen of zelfs ontvoerd worden.¹⁹⁷

De SDF heeft de controle over het internationale vliegveld Mitiga bij Tripoli. Het internationale vliegveld van Misrata wordt gecontroleerd door lokale strijdgroepen die verbonden zijn aan het ministerie van Binnenlandse Zaken (GNU). Inlichtingendiensten verbonden aan het LNA zijn aanwezig op het internationale vliegveld van Benghazi.¹⁹⁸ Verschillende bronnen geven aan dat veiligheidsorganisaties op de internationale vliegvelden van Tripoli en Benghazi lijsten hebben van personen die ze in de gaten houden onder wie mensenrechtenactivisten en lokale staf werkzaam voor internationale instanties.¹⁹⁹ Zie ook paragraaf 4.3.

De landsgrens met Egypte wordt door het LNA gecontroleerd. Wie de controle over de grens met Algerije heeft is minder duidelijk. Het LNA is daar present, maar ook de GNU. De grens met Tunesië betreft met name de plaats Zuwara. Daar zijn gewapende groepen aanwezig met banden met de GNU.²⁰⁰ Op 31 oktober 2022 verklaarde premier Dbeibeh dat de grensovergangen aan de 382 km lange grens met Soedan nu legaal open waren. Het grensgebied wordt echter niet gecontroleerd door de GNU, maar door de streng salafistische *Subul Al-Salam*-brigade van het LNA. Deze brigade is betrokken bij mensensmokkel, met name mensenhandel, smokkel van brandstof en tweedehandsauto's die via Benghazi en Tobroek worden geïmporteerd voor verkoop in Soedan en verder. Er zijn ook aanhoudende beschuldigingen dat Saddam, de zoon van Haftar, betrokken is bij de grensoverschrijdende smokkel.²⁰¹ Verschillende bronnen geven aan dat de ongeveer 1.400 kilometer grens met Niger en Tsjaad, die in een onbewoonde woestijn ligt, moeilijk is te controleren. Bovendien is die grens onder controle gekomen van verschillende etnische groepen die betrokken zijn bij de smokkel van en handel in migranten.²⁰² In dit grensgebied opereren gewapende groepen van Toeboes en Toearegs met familiebanden aan beide zijden van de grens met Tsjaad en Niger. Zie ook paragraaf 4.2.

Volgens een bron kan een Libiër die bij uitreis uit Libië geen uitreisstempel in zijn paspoort heeft gekregen, om die reden bij terugkeer bij de inreis in Libië staande gehouden worden. De autoriteiten proberen dan uit te zoeken tot wanneer betrokkene in Libië was. Het komt geregeld voor aan de landsgrens met Tunesië en

¹⁹⁵ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p, 22 en 23.

¹⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

¹⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

¹⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022; voor meer informatie over gewapende groepen actief in Zuwara zie Global initiative against transnational organized crime. Farrah, Raouf. *Zuwara's civil society fight against organized crime*, december 2021; Vertrouwelijke bron, 19 december 2022. De bron stelt dat deze lokale groepen ook betrokken zijn bij mensenhandel.

²⁰¹ Vertrouwelijke bron, 14 november 2022.

²⁰² The Medialine, *Libya is deadliest launching pad for illegal migration to Europe*, 29 november 2022; vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

Egypte dat de grensautoriteiten vergeten een uitreisstempel in het reisdocument te zetten. De bron gaf het voorbeeld van een familielid. Deze persoon werd na een bezoek aan Turkije bij inreis in Libië zes uur staande gehouden wegens het ontbreken van een Libische uitreisstempel in diens reisdocument.²⁰³

²⁰³ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

2 Documenten

Voor informatie over de aanvraag en afgifte van documenten wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.²⁰⁴ Voor zover bekend hebben er zich geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan sinds het vorige ambtsbericht.²⁰⁵

De afgifteprocedure voor identiteitsdocumenten is overal in Libië hetzelfde. De aanvraag dient in persoon te gebeuren. De minimumleeftijd om een identiteitsdocument aan te vragen is achttien jaar.²⁰⁶ Goede contacten binnen de overheid helpen om het afgifteproces te versnellen, aldus een bron.²⁰⁷ Er zijn nog steeds Libiërs zonder nationaal identiteitsnummer en daardoor zonder Libische identiteitsdocumenten. Het betreft met name personen van enkele stammen die zowel in Libië als in buurlanden leven zoals de Toeboe en de Toeareg. Die personen worden door de Libische autoriteiten niet beschouwd als Libisch staatsburger.²⁰⁸ Zie verder paragraaf 3.3.9.

Daarnaast zijn er de kinderen die geboren zijn uit relaties van Libische moeders en niet Libische vaders. De kantoren van de burgerlijke stand weigeren deze kinderen te registreren. Ze komen daardoor niet in aanmerking voor identiteitsdocumenten en andere persoonsdocumenten alsmede sociale rechten en voorzieningen. Op basis van de Libische nationaliteitswet hebben ze geen recht op de Libische nationaliteit.²⁰⁹ Zie verder paragraaf 2.1.

De aanvraag voor een reisdocument dient eveneens in persoon te gebeuren. Minderjarigen moeten bij de aanvraag van een reisdocument begeleid worden door een van de ouders of een voogd. Personen verblijvend in het buitenland die dergelijke documenten willen aanvragen, dienen dat volgens een bron in Libië zelf of bij de dichtstbijzijnde Libische ambassade te doen.²¹⁰

Het *family status certificate*, een gezinsstatusverklaring van de burgerlijke stand vervangt, aldus een bron, het familieboekje.²¹¹ Sinds 2014 worden, volgens een andere bron, geen familieboekjes meer afgegeven. De gezinsstatusverklaring wordt sindsdien verstrekt.²¹² De gezinsstatusverklaring is een digitaal certificaat dat is afgegeven door de burgerlijke stand waar het gezin van de aanvrager is geregistreerd. Het certificaat bevat de gegevens van het gezinshoofd en de namen van de gezinsleden met de volgende details: het nationale identiteitsnummer, voornaam, achternaam, vadersnaam, moedersnaam, verwantschap, geboortedatum en geboorteplaats. Het family status certificate kan aangevraagd worden bij de burgerlijke stand waar het gezin van de aanvrager is ingeschreven of bij het regionale hoofdkantoor van de burgerlijke stand in het oosten, westen of zuiden.²¹³

De Libische burgerlijke stand, de *Civil Registry Authority* (CRA) fungeert gebrekkig. De CRA heeft een gecentraliseerd systeem. De CRA heeft een hoofdkantoor in Tripoli met een juridische afdeling. De CRA heeft bijkantoren tot op gemeenteniveau. Hoewel er op basis van interne richtlijnen een verplichting is, aldus de bron, voor

²⁰⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.30-32.

²⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

²⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

²⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²¹⁰ Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

²¹¹ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²¹² Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

kantoren van de burgerlijke stand om alle kinderen die in Libië zijn geboren te registreren, gebeurt dit in de praktijk niet. Zie in dit verband ook paragraaf 3.3.9. Ook is sprake van gebrekkig rapporteren van gegevens naar het centrale registratiesysteem, vooral vanuit het oosten van Libië naar het hoofdkantoor in Tripoli. Het komt ook voor dat een gemeente iemand niet wil registreren en op die manier dwang uitoefent dat die persoon terugkeert naar de gemeente van oorsprong.²¹⁴

De Libische procureur-generaal meldde op 17 augustus 2022 dat, volgens het databestand van de CRA, er 1.733.000 Libische families en 8.370.000 Libische burgers waren. De CRA had een commissie ingesteld om het databestand met nationale identiteitsnummers te vergelijken met originele papieren documenten. Uit het onderzoek bleek dat 48.000 valse nationale identiteitsnummers waren afgegeven aan niet-Libiërs. Valse nationale identiteitsregistratienummers kunnen worden gebruikt om bankrekeningen te openen, overheidssalarissen te innen, paspoorten aan te vragen, zich in het kiesregister te registreren en staatstoelagen te verkrijgen. Die nummers zijn, aldus de procureur-generaal, opgeschort in afwachting van nader onderzoek naar de bredere implicaties ervan. Ook werden er in het databestand met nationale identiteitsnummers nog eens 64.000 registernummers aangetroffen die niet in het Burgerlijk Register stonden.²¹⁵

2.1 Nationaliteit en naturalisatie

Wet nummer 24 uit 2010²¹⁶ inzake de Libische nationaliteit, de nationaliteitswet, bevat informatie over toelatingsvoorwaarden voor het verkrijgen van de Libische nationaliteit, de procedurele vereisten om de Libische nationaliteit te verkrijgen en het verlies van de Libische nationaliteit.²¹⁷ Deze wet geeft aan dat, indien een minderjarige de Libische nationaliteit niet vanwege afkomst heeft verkregen, deze persoon het staatsburgerschap pas kan aanvragen bij het bereiken van de volwassen leeftijd²¹⁸, te weten achttien jaar. Zie paragraaf 3.3.3.

De nationaliteitswet bepaalt dat Libische mannen de Libische nationaliteit aan hun kinderen kunnen doorgeven.²¹⁹ Volgens de wet kunnen vrouwelijke burgers van Libië het staatsburgerschap aan hun kinderen alleen in bepaalde uitzonderlijke gevallen doorgeven zoals wanneer de vader onbekend of staatloos is of indien diens nationaliteit niet bekend is. Daarentegen voorziet de wet dat kinderen met een Libische vader automatisch Libisch burger zijn ongeacht of het kind binnen of buiten het land is geboren en ongeacht het staatsburgerschap van de moeder.²²⁰

Op 19 oktober 2022 vaardigde de ministerraad van de GNU een nieuw decreet uit dat aangaf dat kinderen - zonder staatsburgerschap - van Libische moeders alle rechten toegekend gaan krijgen waar Libische burgers aanspraak op kunnen maken. Het decreet noemt toegang tot gratis onderwijs, gratis medische zorg en een visumvrije toegang tot Libië. Zie paragraaf 6.3 voor de vertaling van het decreet. Het decreet garandeert echter niet het recht van kinderen van Libische moeders om de Libische nationaliteit te krijgen zoals kinderen van Libische vaders dat recht wel hebben. Zonder de Libische nationaliteit hebben deze kinderen problemen bij het krijgen van identiteitsdocumenten. Ook zijn, zoals HRW aangeeft, hun burger- en politieke rechten ernstig ingeperkt doordat ze niet kunnen deelnemen aan

²¹⁴ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²¹⁵ Libya Herald, *Attorney General reviews cases and investigations in lengthy press conference*, 18 augustus 2022,

²¹⁶ Law Number (24) for 2010 / 1378 on the *Libyan Nationality*, geraadpleegd 26 augustus 2022.

²¹⁷ Consortium for Streetchildren, *Libya, FAQ: Can a child apply for citizenship?*, geraadpleegd 26 augustus 2022.

²¹⁸ Consortium for Streetchildren, *Libya, FAQ: Can a child apply for citizenship?*, geraadpleegd 26 augustus 2022.

²¹⁹ HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, geraadpleegd 7 september 2022.

²²⁰ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.28.

verkiezingen en uitgesloten zijn van banen in de publieke sector. Ook kinderen van Libische moeders gehuwd met staatloze Palestijnen kunnen niet de Libische nationaliteit krijgen.²²¹ Een andere bron benadrukt dat het decreet is uitgevaardigd door de GNU en daarmee grote kans dat het niet overal in het land zal worden uitgevoerd. Ook is vooralsnog niet duidelijk hoe de kinderen van Libische moeders met een niet-Libische vader in aanmerking kunnen komen van de toegekende rechten.²²²

Een aanzienlijk aantal mensen in Libië - vermoedelijk enkele honderdduizenden - is niet formeel erkend als staatsburger, hoewel ze zichzelf als zodanig beschouwen. Ze worden ook wel aangeduid als "personen van onbepaalde juridische status". De meerderheid van hen is eerste of tweede generatie immigranten van wie het naturalisatieproces in de wacht staat. Een kleiner aantal bestaat uit autochtone inwoners die niet door de staat zijn erkend, evenals een groep mensen wiens staatsburgerschap is ingetrokken. Hoewel ze zijn geregistreerd bij de autoriteiten, hebben ze geen burgerrechten, waardoor hun toegang tot essentiële documenten, openbare diensten en werkgelegenheid wordt ingeperkt.²²³ Niet-Arabische etnische minderheden in de zuidelijke grensregio's van Libië, zoals de Toeboe, liepen al voor 2011 het risico op staatloosheid. Deze minderheden hebben nog steeds problemen om documenten te krijgen waarin ze worden erkend als Libiër.²²⁴ Zie ook paragraaf 3.3.9.

Veel migranten kwamen naar Libië vanuit Afrika bezuiden de Sahara in de jaren tachtig en negentig, ofwel op zoek naar werk in Libië zelf, ofwel via Libië op weg naar Europa. Geboorteregistratie voor kinderen van migrantenouders was in de praktijk zo goed als onmogelijk. Dat was al voor de val van het bewind van Qadhafi in 2011 en is sindsdien verslechterd. Het risico op staatloosheid is groot door geslachtsdiscriminatie in de wet in het bijzonder voor kinderen van Libische vrouwen en buitenlandse mannen.²²⁵

²²¹ HRW, *Decree on Libyan women's non-citizen children fails discrimination test*, 28 oktober 2022.

²²² Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

²²³ EIP. Stocker, Valerie, *Citizenship on hold: undetermined legal status and implications for Libya's peace process*, juli 2019, p.4.; USIP, *contested citizenship marginalizes Libya's vulnerable*, 27 mei 2021; EUI. Polimeno, Maria Gloria, *Report on citizenship law: Libya*, country report 2021/10, april 2021, p.11 en 14. Dit rapport geeft aan dat de namen van sommige personen, waarvan de Libische nationaliteit nog bepaald moest worden, op separate lijsten werden geregistreerd. Ook kregen sommigen tijdelijke registratienummers.

²²⁴ EIP. Stocker, Valerie, *Citizenship on hold: undetermined legal status and implications for Libya's peace process*, juli 2019, p.15; Citizenship Rights in Africa Initiative, *Libya*, geraadpleegd 26 augustus 2022.

²²⁵ Citizenship Rights in Africa Initiative, *Libya*, geraadpleegd 26 augustus 2022.

3 Mensenrechten

Verschillende nationale en internationale mensenrechtenorganisaties alsmede mensenrechtenrapporteurs van de VN maakten melding van mogelijke misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en van ernstige mensenrechtenschendingen gedurende de onderhavige verslagperiode. Daarbij werd in de verslagperiode in het bijzonder gewezen op een toename in systematische aanvallen op het maatschappelijk middenveld en op de vrijheid van meningsuiting.²²⁶

De *Independent Fact-Finding Mission on Libya* (FFM) van de VN onderzocht schendingen van mensenrechten en internationaal humanitair recht²²⁷ door alle partijen in Libië gepleegd sinds 2016. In juni 2022 publiceerde de FFM een nieuw rapport dat in samenhang met twee eerdere rapporten gelezen moet worden. De FFM gaf aan dat de bevindingen niet uitputtend waren en verder onderzoek behoeften. Het rapport constateerde: schendingen op grote schaal van internationaal humanitair recht zoals directe aanvallen op burgers en civiele infrastructuur; een duidelijk patroon van mensenrechtenschendingen en misbruik in plaatsen van detentie zowel officiële als onofficiële; buitengerechtigde executies en moorden; gedwongen verdwijningen; seksueel en gender gerelateerd geweld; schendingen van vrijheid van meningsuiting, vereniging, vreedzaam samenkomen en van deelname aan het openbare leven; mensenrechtenschendingen tegen kwetsbare groepen en minderheden; een gebrek aan rekenschap.²²⁸

In een terugblik op meer dan tien jaar conflict in Libië stelde de ngo *Lawyers for Justice in Libya* in een rapport van februari 2022, dat op grote schaal mensenrechtenschendingen plaatshadden. Er waren zwaarwegende beschuldigingen dat er sprake was van oorlogsmisdaden oftewel schendingen van het internationaal humanitair recht en misdaden tegen de menselijkheid. Het conflict leidde tot duizenden doden en gewonden en honderdduizenden mensen raakten ontheemd. Naar schatting 10.000 mensen worden nog steeds vermist. Duizenden Libiërs van verschillende achtergrond verdwenen, werden gemarteld of misbruikt. Ook de naar schatting 600.000 migranten en asielzoekers werden slachtoffer van deze voortgaande situatie van wetteloosheid en slachtoffer van uitbuiting, afpersing en slavernij. De VN beschouwde in 2021 800.000 mensen op een bevolking van naar schatting bijna 7 miljoen als hulpbehoevend.²²⁹

Onderstaand wordt nader ingegaan op ontwikkelingen gedurende de verslagperiode.

3.1 Toezicht en rechtsbescherming

De *Independent Fact-Finding Mission on Libya* (FFM) werd door de VN-Mensenrechtenraad ingesteld naar aanleiding van een verzoek van 22 juni 2020 door de Libische regering. Het mandaat van de missie is om op een onafhankelijke en onpartijdige wijze onderzoek te doen naar de mensenrechtensituatie sinds 2016

²²⁶ Zie bijvoorbeeld LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability*, 28 juni 2022; HRW, *Libya: UN rights body should renew fact-finding mission*, 29 juni 2022; UNSMIL, *SRSO Abdoulaye Bathily's remarks to the Security Council meeting on Libya*, 24 oktober 2022; Bajec, Alessandra, *Intensified crackdown on civil society in Libya further embeds impunity*, 22 november 2022, TIMEP.

²²⁷ Rode Kruis, *Internationaal humanitair recht*, geraadpleegd 17 januari 2023. Internationaal humanitair recht is het geheel aan regels die de humanitaire gevolgen van een gewapend conflict probeert te beperken. Dit recht beschermt het leven, de gezondheid en de waardigheid van personen die niet (langer) deelnemen aan een gewapend conflict. Het recht beperkt of verbiedt ook het gebruik van bepaalde wapens en methoden in gewapende conflicten.

²²⁸ UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022.

²²⁹ LFJL & Saferworld, *Enshrining impunity: a decade of international engagement in Libya*, 17 februari 2022, p.6.

in Libië.²³⁰ In oktober 2021 verlengde de Mensenrechtenraad het mandaat van de FFM voor een periode van negen maanden, tot eind juni 2022. Lokale en internationale mensenrechtenorganisaties wezen op het belang van het werk van de FFM en drongen aan op vernieuwing van het mandaat.²³¹ De Mensenrechtenraad verlengde op 4 juli 2022 het mandaat van de FFM voor een laatste, niet-verlengbare periode van negen maanden, om het onderzoek te voltooien en slotaanbevelingen te presenteren.²³² In de verslagperiode bezocht de FFM Tripoli en Benghazi. De missie kreeg wegens gestelde veiligheidsredenen geen toestemming van de Libische autoriteiten om Sebha in het zuiden te bezoeken. De FFM constateerde dat veel individuen en ngo's in Libië zich, net als bij eerdere bezoeken, niet in staat voelden om de missie te ontmoeten en om vrijuit en in privé te spreken.²³³

Een delegatie van Amnesty bezocht in februari 2022 Libië.²³⁴ Amnesty stelde in een rapport van 4 mei 2022 mensenrechtenschendingen tegen migranten aan de kaak gepleegd door het SSA.²³⁵ De GNU beschuldigde Amnesty in reactie op het rapport van 'politiserings' en gebrek aan professionalisme.²³⁶ Op 20 februari 2022 bezocht de delegatie het door het LNA sinds 2020 gecontroleerde Sirte. De autoriteiten ter plekke stonden de delegatie niet toe om bewoners privé te ontmoeten of te spreken. Talloze leden van het ISA in burger en andere inlichtingenagenten vergezelden de delegatie tijdens het bezoek, vielen hen lastig en weerhielden hen ervan privé met iemand te praten.²³⁷

Het Internationaal Strafhof (ICC) doet onderzoek naar mensenrechtenschendingen in Libië op basis van een VN-mandaat. De belangrijkste onderzoeksprioriteiten zijn: a) geweld in 2011; b) misdaden in detentiecentra; c) misdaden in de periode 2014-2020 en meer specifiek misdrijven die gepleegd zouden zijn door gewapende groepen gelieerd aan de LNA; d) geweld tegen migranten. In de verslagperiode werden twee verdachten van misdaden tegen slachtoffers van mensenhandel en -smokkel in Libië gearresteerd in Ethiopië en naar respectievelijk Italië en Nederland uitgezet. Het ICC is actief betrokken bij het onderzoek naar betrokkenen als onderdeel van een gezamenlijk team waar onder andere Nederland, Spanje en Italië deel van uitmaken. Het ICC eindigde de juridische procedures tegen twee verdachten van betrokkenheid bij misdaden door het bewind van Qadhafi, te weten Al-Tuhamy Mohamed Khaled en Mahmoud Mustafa Busayf Al-Werfalli. Volgens de Libische autoriteiten zijn betrokkenen niet meer in leven. Tegen Saif- Al-Islam Qadhafi en Abdullah Al-Sanussi lopen nog arrestatiebevelen.²³⁸ Al-Sanussi, voormalig hoofd buitenlandse inlichtingen, onder het bestuur van Qadhafi, bevindt zich in detentie in Tripoli.²³⁹

²³⁰ UNHRC, Independent Fact-Finding Mission on Libya, <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/libya/index>, geraadpleegd 16 augustus 2022; UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/48/83, 1 oktober 2021, p.2, para. 3. Voor de werkwijze van de commissie gedurende de verslagperiode, waaronder onderzoek in Libië zelf, zie: UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.4-5 en UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/49/4, 23 maart 2022, p.5-6.

²³¹ Defender Center for Human Rights, *Joint open letter: human rights organizations call for renewal of UN-fact-finding mission on Libya*, 16 juni 2022.

²³² UNHRC, Independent Fact-Finding Mission on Libya, <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/libya/index>, geraadpleegd 16 augustus 2022.

²³³ UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, paragraaf 13 en 23.

²³⁴ AP news, *Libya's West based government denounces rights report*, 13 mei 2022.

²³⁵ Amnesty International, *Libya: hold Stability Support Authority militia leader to account*, 4 mei 2022.

²³⁶ MEMO, *Dbeibeh's gov't accuses Amnesty of 'politicised' work against Libya's interests*, 17 mei 2022.

²³⁷ Amnesty International, *Libya: the LAAF is 'brutally crushing' freedom of expression and peaceful assembly*, 19 april 2022.

²³⁸ ICC, *Twenty-fourth report of the prosecutor of the International Criminal Court to the United Nations Security Council pursuant to resolution 1979(2011)*, november 2022, p.3, 4, 15 en 16; ICC, *Statement of ICC Prosecutor, Karim A. A. Khan KC, to the United Nations Security Council on the Situation in Libya, pursuant to Resolution 1970 (2011)*, 11 november 2022; HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p.388. Al-Werfalli werd gezocht voor de oorlogsmisdaad van moord in samenhang met verschillende incidenten in en rond Benghazi tussen juni 2016 en januari 2018. Khaled was het voormalige hoofd van ISA onder Qadhafi en werd gezocht wegens oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid tussen februari en augustus 2011.

²³⁹ The Guardian, *Revealed: Libya aborted plan to hand Gaddafi spy chief to US at last minute*, 23 december 2022.

3.1.1

Wetgeving

Libië verkeerde, zoals aangegeven in het vorige ambtsbericht, sinds 2011 staatkundig in een overgangsfase. Het land heeft nog altijd geen nieuwe grondwet.²⁴⁰

De meermaals geamendeerde Constitutionele Verklaring van 2011, uitgevaardigd door de toenmalige interim-regering, de *National Transitional Council* (NTC), fungeerde nog steeds als de (interim-)grondwet van Libië.²⁴¹

Libië had sinds 2014 geen constitutionele kamer van het *Supreme Court*, de Hoge Raad, meer om wetgeving die als ongrondwettelijk werd beschouwd, met inbegrip van wetgeving op het gebied van verkiezingen, te herzien en in te trekken.²⁴² Op 18 augustus 2022 besloot de algemene raad van de Hoge Raad alsnog unaniem om de constitutionele kamer opnieuw in te stellen²⁴³ en op 21 augustus 2022 legden 33 rechters hun ambtseed af voor de algemene raad. In een tegenactie van de voorzitter van het HoR legden op 22 augustus 2022 36 andere rechters hun eed af om benoemd te worden tot lid van de Hoge Raad. Op 15 september stemde het HoR tijdens een zitting in Benghazi voor de benoeming van Abdallah Mohamed abo Ruziza als hoofd van de Hoge Raad en van de Constitutionele Kamer. De overdracht van werkzaamheden door het vertrekkend hoofd van de Hoge Raad, Mohammed Al-Hafi, vond plaats op 25 september 2022 in Tripoli.²⁴⁴ Op 7 december 2022 stemde het HoR in met een wet om een Grondwettelijk Hooggerechtshof in Benghazi op te richten. Deze stemming werd onmiddellijk afgewezen door HCS-voorzitter Khaled Mishri, die aankondigde dat het besluit door het HoR niet eerder was besproken of aangenomen door de HCS.²⁴⁵

Familierecht en strafrecht

Het familie- en strafrecht bleef onveranderd gedurende de huidige rapportageperiode.²⁴⁶ Het is onduidelijk, zoals aangegeven in het vorige algemeen ambtsbericht, in hoeverre de formele wetgeving in de verslagperiode daadwerkelijk werd gehandhaafd. Door de gebrekkige rechtsgang als gevolg van het conflict bleven veel strafzaken onbehandeld door rechtbanken. De toepassing van de wetgeving verschilde ook per regio. Rechtbanken waren in de afgelopen jaren gelieerd aan de feitelijke machthebbers in de verschillende delen van het land. Ook pasten rechtbanken in het oosten wetten toe die niet in het westen werden toegepast en omgekeerd.²⁴⁷

De belangrijkste wet van toepassing op het familierecht is de Wet over de Persoonlijke Status van 1984 (wet nummer 10). Deze wet bevat onder meer bepalingen over het huwelijk en echtscheiding en is gebaseerd op islamitisch recht (sharia). Zaken die te maken hebben met familierecht worden door civiele

²⁴⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p.33; Constitutie, *Libya's Constitution of 2011*, geraadpleegd 7 september 2022; UN Women, *Constitutional Declaration of Libya 2011 as amended to 2016*, geraadpleegd 7 september 2022; CLSS / VVI. Ibrahim, Suliman, *The role of Law in Libya's National Reconciliation (ROLLNaR)*, Final Report, april 2021, p 8 en 9; HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, geraadpleegd 7 september 2022.

²⁴¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p. 33; Constitutie, *Libya's Constitution of 2011*, geraadpleegd 7 september 2022; UN Women, *Constitutional Declaration of Libya 2011 as amended to 2016*, geraadpleegd 7 september 2022; CLSS / VVI. Ibrahim, Suliman, *The role of Law in Libya's National Reconciliation (ROLLNaR)*, Final Report, april 2021, p.8 en 9.

²⁴² HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, geraadpleegd 7 september 2022.

²⁴³ Libya Herald, *Supreme court to reactivate the constitutional circuit*, 18 augustus 2022; vertrouwelijke bron, 14 september 2022. Dat besluit, aldus de bron, werd gezien als onderdeel van een strijd tussen de toenmalige president van de Hoge Raad, rechter Mohamed Alhafi, en de voorzitter van het HoR, Aguila Saleh. Het HoR besloot daarop, na stemming, om de eerste te vervangen. Ook vond er een overdracht plaats met de nieuwbenoemde president van de Hoge Raad, Abdullah Abu Raziza. Vooralsnog heeft de Hoge Raad zich nog niet uitgesproken over de grondwettigheidsproblemen die het voorgelegd heeft gekregen; BBC Monitoring, *Briefing: new chief justice takes over in Libya*, 25 september 2022.

²⁴⁴ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 49.

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 11 december 2022.

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁴⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021.

rechtbanken behandeld. Voor meer informatie over het familierecht, zie het algemeen ambtsbericht van september 2021.²⁴⁸ HRW concludeert dat het Libisch familierecht vrouwen discrimineert met betrekking tot huwelijk, echtscheiding en erfenis.²⁴⁹ Zie ook paragraaf 3.3.1.

Strafrecht

Libië kent geen wetgeving die vrouwen beschermt tegen geweld.²⁵⁰ Het Libisch strafrecht stelt huiselijk geweld niet specifiek strafbaar. Het strafwetboek voorziet in strafvermindering voor een man die zijn vrouw of een ander vrouwelijk familielid doodt of verwondt omdat hij haar verdenkt van buitenechtelijke seksuele relaties. Volgens het wetboek van strafrecht kunnen verkrachters aan vervolging ontsnappen als ze met hun slachtoffer trouwen.²⁵¹

Op 27 september 2022 keurde het HoR Wet 5 /2022 ter bestrijding van cybercriminaliteit goed.²⁵² Deze wet werd op 2 oktober 2022 online gepubliceerd op de *Al-Wasat*²⁵³ website. De wet omschrijft straffen voor een breed scala aan activiteiten, waaronder mensenhandel, witwassen van geld, 'belediging van religieuze heiligheden of symbolen', racisme, het bevorderen van het gebruik van drugs of alcohol, aanzetten tot moord of zelfmoord, intimidatie, uitbuiting van minderjarigen of mensen met een verstandelijke handicap in pornografische activiteiten, evenals desinformatie. De reden waarom de wet pas een jaar later werd gepubliceerd was niet duidelijk.²⁵⁴ Een bron gaf aan niet bekend te zijn met de publicatie van de wet in de Libische Staatscourant en het daarmee van kracht zijn.²⁵⁵

De wet ter bestrijding van cybercriminaliteit kreeg veel afwijzende reacties van het Libisch maatschappelijk middenveld, mensenrechtenverdedigers en deskundigen. De kritiek spitste zich toe op de brede -voor meerdere uitleg vatbare- terminologie die de Libische autoriteiten uitgebreide bevoegdheden geeft om de onlinevrijheid van meningsuiting in te perken. Ook geeft de wet de Libische autoriteiten vergaande bevoegdheden om zonder tussenkomst van een rechter alles wat op sociale media wordt gepubliceerd te volgen en om websites en berichten te blokkeren.²⁵⁶ De wet codificeert de controle van de uitvoerende macht over sociale media, zonder enige goedkeuring en controle door de rechterlijke macht. Artikel 7 hanteert een zeer algemene terminologie: alles wat kan worden beschouwd als destabiliserend voor de samenleving, zoals het ondermijnen van de 'publieke moraal'. Van belang is dat de wet het gebruik van encryptie en virtuele particuliere netwerken (VPN's) verbiedt en criminaliseert.²⁵⁷ Zie verder paragraaf 3.2.1.

Afvalligheid is opgenomen in Wet 20/2016 waarmee het wetboek van strafrecht werd geamendeerd. In 2016 kende Libië twee parlementen. Het parlement in Tripoli voerde het amendement in. De legitimiteit ervan wordt echter in het oosten in twijfel getrokken en alleen in het westen geaccepteerd. In september 2022 was er een officiële verklaring over een persoon die werd beschuldigd van afvalligheid en

²⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p.34. Zie ook voetnoot 199.

²⁴⁹ HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, geraadpleegd 7 september 2022.

²⁵⁰ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 83 en 84.

²⁵¹ HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, geraadpleegd 7 september 2022.

²⁵² CIHRS, *Libya: new cybercrime law must be rescinded*, 11 november 2021; vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

²⁵³ Al-Wasat online is, aldus de website, een onafhankelijk elektronisch portaal dat vanuit Caïro opereert. Het maakt deel uit van de Al-Wasat media groep. Zie: <https://en.alwasat.ly>.

²⁵⁴ BBC Monitoring, *Libyan parliament issues cybercrime law after year long pause*, 2 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁵⁶ CIHRS, *Libya: new cybercrime law must be rescinded*, 11 november 2021.

²⁵⁷ CIHRS, *Libya: new cybercrime law must be rescinded*, 11 november 2021; vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

ter dood was veroordeeld. De verdachte kwam niet tot inkeer. Het vonnis is nog niet uitgevoerd.²⁵⁸ Zie verder paragraaf 3.2.3 en 3.3.12.

3.1.2

Aangiftes

De in vorige ambtsberichten beschreven mogelijkheden voor Libiërs om aangifte te doen bij de politie bleven voor zover bekend onveranderd in de huidige verslagperiode.²⁵⁹

In aanvulling op het ambtsbericht van september 2021 vermeldt een bron nog het volgende met betrekking tot het doen van aangifte van een misdrijf. Het strafprocesrecht geeft aan dat dit zowel schriftelijk als mondeling kan.²⁶⁰ Formeel, aldus een bron, is de procedure als volgt. Men dient in persoon naar het dichtstbijzijnde politiebureau te gaan om aangifte te doen. De betrokken politiefunctionaris stelt een rapport op en roept de verdachte en getuigen op. Juridisch gezien maakt het geen verschil of een man of een vrouw een zaak aanhangig maakt. In principe kan elke klacht/zaak bij de politie worden ingediend. In veel gevallen heeft de politie echter niet de middelen om de zaak te onderzoeken. Een actieve advocaat kan hierin het verschil maken. De volgende stap is dat de zaak wordt doorverwezen naar de desbetreffende officier van justitie. Deze gaat na of de beschikbare informatie voldoende is voor de rechter. Zo niet, dan moet aanvullende informatie worden verzameld. De zaak kan worden terugverwezen naar het politiebureau of de officier van justitie doet zelf het onderzoek. Mensen die aangifte doen, kunnen om een zaaknummer vragen. Dit wordt niet gegeven op het politiebureau. Een advocaat kan het dossiernummer opvragen bij het kantoor van de openbaar aanklager.²⁶¹ Het komt, aldus de bron, steeds vaker voor dat mensen met een klacht direct naar de officier van justitie gaan of zelfs hoger in het justitieel apparaat. De gedachte hierbij is dat zo'n stap het onderzoek zal versnellen. Het heeft ook te maken met laten zien dat men goede connecties heeft en invloedrijk is. Hoewel het moeilijk te generaliseren is, is de bron van mening dat dit zowel in het oosten als in het westen van Libië een tendens is. Het heeft ook te maken met corruptie. Een persoon met goede connecties die van een misdrijf wordt beschuldigd, kan proberen de juridische procedure uit te stellen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van zijn contacten.²⁶²

Zoals aangegeven in het vorige ambtsbericht is de praktijk in Libië dat de (lokale) politiemacht en de openbare aanklagers bestonden uit of zwaar beïnvloed werden door lokale machthebbers zoals gewapende groepen. Het indienen van een klacht bij de politie had, naast de hogergenoemde redenen, dan ook nagenoeg geen zin en de angst voor de gevolgen overheerste.²⁶³

Volgens een bron kunnen Libiërs naar de politie stappen en een klacht indienen. Individuele politieagenten kunnen bereid zijn om op te treden. Het hangt af van de kwestie en de relatie van de politie met de gewapende groep die het gebied controleert. Als de klacht verband houdt met het gedrag van een gewapende groepering, zal de politie niet tussenbeide willen komen. De politie zal aangeven dat men het probleem zelf moet oplossen en gebruik maken van het eigen netwerk. Het is riskant voor de politie om in actie te komen. Als iemand insisteert zal de politie waarschijnlijk het rapport in een la stoppen en niets doen. Als de klacht een probleem met burens betreft, dan hangt het af van de aard van het probleem. Voor

²⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022; voor de officiële verklaring op de Facebookpagina van abaadnews - أبعاد - ضحايا المواطن بإعدام تقضي مصراته # استئناف محكمة | Facebook.

²⁵⁹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p.34-35.

²⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022. Het ambtsbericht van september 2021 geeft op pagina 35 aan dat de aangifte alleen schriftelijk kan. De bron stelt dat de aangifte ook mondeling kan geschieden.

²⁶¹ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁶² Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁶³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, 30 september 2021, p.35.

de politie is dit makkelijker dan wanneer het een (lid van een) gewapende groep betreft. Het duurt meestal lang voordat de politie ingrijpt. Bij fysieke intimidatie van een vrouw door een lid van een gewapende groep wordt verwacht dat de familie zelf actie onderneemt. De familie kan meestal niet veel. Voor vrouwen kan dit leiden tot een situatie waarin zij de schuld krijgt van de familie voor het probleem.²⁶⁴

Een andere bron geeft als voorbeeld de drugshandel in Benghazi. Die verdovende middelen worden tegenwoordig openlijk verkocht in winkels in Benghazi. Dit is tegen de wet. Niemand zal echter optreden. De drugsverkopers hebben goede connecties met het LNA. De politie is blijkbaar bang om op te treden.²⁶⁵

Gebrek aan beschermingsmogelijkheden

Wat in de wet en in door Libië ondertekende internationale verdragen staat, wijkt sterk af van de dagelijkse realiteit.²⁶⁶ USDOS benadrukte in haar jaarrapport over 2021 dat de mogelijkheid van onderzoek en strafvervolging bij misstanden beperkt werd door de verdeeldheid tussen instituties in het westen en het oosten, het veiligheidsvacuüm in het zuiden, de aanwezigheid van criminele organisaties en de zwakte van de overheid. Onderzoek naar, strafvervolging en bestraffing van personen betrokken bij mensenrechtenschendingen en corruptie vond nauwelijks plaats.²⁶⁷

Volgens de FFM voldoet het juridische stelsel van Libië niet aan de normen van internationaal recht met betrekking tot de verplichting om misdrijven volgens het internationaal recht te straffen, te onderzoeken en te vervolgen alsook om zorg te dragen voor het recht op vrijheid en een eerlijk proces. Internationale misdrijven, in het bijzonder misdrijven tegen de menselijkheid, genocide en oorlogsmisdaden, zijn niet gecodificeerd in de Libische wetgeving.²⁶⁸

Het juridisch systeem is in de loop van de afgelopen tien jaar dermate verzwakt door bedreigingen en gewapende conflicten dat er geen reële vooruitzichten zijn om daders van misdrijven voor de rechter te brengen. Advocaten en rechters vertelden dit steevast aan deskundigen van de VN. Slachtoffers van ernstige mensenrechtenschendingen gaven aan geen toegang te hebben tot effectieve rechtsmiddelen en herstelbetalingen.²⁶⁹ Straffeloosheid was een wezenlijk probleem bij de veiligheidsstrijdkrachten. Verschillende bronnen stellen dat daders van mensenrechtenschendingen niet worden vervolgd.²⁷⁰ De GNU ondernam nauwelijks stappen tegen functionarissen betrokken bij mensenrechtenschendingen of corruptie zoals onderzoek, strafvervolging en bestraffing.²⁷¹ De rechterlijke macht is niet onafhankelijk. Het openbaar ministerie in Tripoli is volgens een bron niet bereid om gewapende groepen te controleren.²⁷² Andere bronnen wijzen op de banden tussen de SDF en de procureur-generaal in Tripoli.²⁷³ Mensenrechtenverdedigers en mensen die om politieke redenen zijn gearresteerd, hebben geen eerlijk proces. Velen zijn bang voor represailles tegen hen en hun families.²⁷⁴ Zie verder paragraaf 3.1.3.

²⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

²⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

²⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

²⁶⁷ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.1.

²⁶⁸ UNHRC, *Detailed findings on the situation in Tarhuna. Conference room paper of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/CRP.3, 1 juli 2022.

²⁶⁹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.13.

²⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022; vertrouwelijke bron, 22 december 2022; USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.3.

²⁷¹ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.3.

²⁷² Vertrouwelijke bron, 22 december 2022.

²⁷³ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022; vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

²⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

Amnestieregelingen

Opeenvolgende Libische autoriteiten kondigden sinds 2011 een reeks wetten en bepalingen af die vergaande amnestie mogelijk maken, waaronder wet nummer 38 van 2012 en wet nummer 6 van 2015. De amnestiewet uit 2012 biedt de mogelijkheid om amnestie te verlenen voor 'uitgevoerde handelingen' door opstandelingen om de 'revolutie te redden of te beschermen'. De wet uit 2015 voorziet in een algemene amnestie en bepaalt een aantal voorwaarden waaraan de begunstigde van de amnestie moet voldoen. Deze persoon moet schriftelijk berouw tonen, binnen vijf jaar geen recidive plegen en zich verzoenen met de slachtoffers. In de praktijk profiteerden volgens de ngo *Lawyers for Justice in Libya* (LFJL) personen van de amnestie zonder te voldoen aan de voorwaarden, zoals Saif Al-Islam Qadhafi.²⁷⁵

3.1.3

Rechtsgang

Het Libische strafrechtstelsel fungeerde in sommige gebieden gebrekkig als gevolg van jarenlange gevechten en politieke verdeeldheid. Waar vervolgingen en processen plaatsvonden, waren er ernstige zorgen over een eerlijk proces en bleven militaire rechtbanken burgers berechten. Rechters, openbare aanklagers en advocaten liepen nog steeds het risico op intimidatie en aanvallen door gewapende groeperingen.²⁷⁶ Volgens de wet kan een gedetineerde verdachte diens voorarrest aanvechten bij de aanklager en de onderzoeksrechter. De facto hadden gevangenen beperkte toegang tot rechtbanken door de afbraak van het gerechtelijke stelsel, de intimidatie van rechters en de (veiligheids-)problemen om gevangenen naar rechtbanken te brengen.²⁷⁷

Volgens een bron werden in Oost-Libië burgers geregeld voorgeleid en veroordeeld door militaire rechtbanken, onder wie personen die zich kritisch uitlieten over Haftar en /of de LNA. Deze rechtbanken veroordeelden ook een groot aantal personen ter dood. Er zijn evenwel geen aanwijzingen dat dergelijke vonnissen in de verslagperiode ten uitvoer werden gebracht.²⁷⁸ Zie ook paragraaf 3.1.5.

3.1.4

Arrestaties, bewaring en detenties

Volgens het Wetboek van Strafvordering mogen de politiediensten iemand maximaal 48 uur in hechtenis houden en dienen dan de persoon vrij te laten of voor te dragen aan de officier van justitie. De officier van justitie moet binnen 24 uur een beslissing nemen over het al dan niet verlengen van iemands hechtenis. Er is geen controle over het gedrag van veiligheidstroepen. Ze kunnen mensen voor lange tijd in detentie houden.²⁷⁹ Volgens de wet is bij aanhouding een arrestatiebevel vereist en moeten de autoriteiten de gearresteerde persoon informeren over de reden van aanhouding. Ook dient de gedetineerde persoon binnen dertig dagen voorgeleid te worden bij een juridische autoriteit indien de autoriteiten de detentie willen verlengen. Hoewel dit vastgelegd is in de Constitutionele Verklaring van 2011, krijgen de meeste gedetineerden geen mogelijkheid om een verzoek in te dienen om op borgtocht vrij te komen of om een advocaat in te schakelen.²⁸⁰ Rechters en aanklagers in verschillende delen van het land gaven aan, aldus het ministerie van Buitenlandse Zaken van de VS, dat ze te maken hadden met bedreigingen, intimidatie, geweld en gebrek aan middelen in een context van gebrek aan veiligheid in en rondom rechtbanken.²⁸¹

²⁷⁵ LFJL, "Justice is the only way forward": perceptions of justice in Libya ten years on, 23 juni 2022, p.23 en voetnoot 150-153.

²⁷⁶ HRW, *World report 2022, Libya events of 2021*, geraadpleegd 13 september 2022.

²⁷⁷ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.5.

²⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

²⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

²⁸⁰ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.4 en 5.

²⁸¹ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.5.

Een bron benadrukte dat mensen willekeurig en systematisch worden gearresteerd. Mensen konden van de straat of uit huis worden gehaald zonder een arrestatiebevel, een document van een rechtbank of een instructie van het kantoor van de procureur-generaal. De bron ontving wekelijks klachten over dergelijke arrestaties van mensen uit het hele land. Die mensen stelden dat een of meer familieleden waren meegenomen door soms staatsentiteiten en in andere gevallen door gewapende groepen. Veel van deze groepen traden op onder de paraplu van de staat en werden door de staat gefinancierd. Er waren echter ook gewapende groepen die onafhankelijk van de staat opereerden en onofficiële detentiecentra runden. Soms waren die gevangenen privéwoningen, garages of hangars.²⁸²

De Mitiga-gevangenis in West-Libië is de meest beruchte detentiefaciliteit en valt officieel onder het ministerie van Justitie. In de praktijk had het ministerie geen zeggenschap over dit detentiecentrum; het werd gecontroleerd door de SDF /DACOT.²⁸³ Zie paragraaf 1.2.1.1 en 3.1.7.

SDF arresteerde mensen zonder arrestatiebevel. Mensen verdwenen voor maanden, soms jaren en om verschillende redenen in de door deze instantie beheerde Mitiga-gevangenis. Soms waren deze arrestaties, aldus een bron, puur een persoonlijke wraakactie van iemand die voor de SDF werkte wegens een probleem dat hij had met bijvoorbeeld een buurman. Het was een soort vendetta; het was een maffia-achtige manier om met geschillen om te gaan.²⁸⁴

USDOS gaf in zijn jaarrapport over 2021 aan dat de meeste gevangenen en detentiecentra beheerd werden door gewapende groepen. Arrestaties werden veelal verricht door deze groepen en niet door de politie. Een onbekend aantal personen zat vast zonder gerechtelijke toestemming in detentielocaties die op papier door het ministerie van Binnenlandse Zaken of Defensie werden gecontroleerd. Anderen zaten vast in buitengerechtelijke faciliteiten beheerd door aan de GNU verbonden gewapende groepen, aan het LNA gelieerde gewapende groepen of door andere niet-staatelijke actoren. In het algemeen, aldus het USDOS, was de behandeling van opgepakte personen het slechtst bij arrestatie. Er waren berichten over wrede, mensonterende behandeling in overheids- en buitengerechtelijke detentielocaties door middel van slaan, het toedienen van elektrische schokken, het aanbrengen van brandwonden en verkrachting. In veel gevallen hadden die wredeheden tot doel om geld af te persen van familie van gedetineerden.²⁸⁵ Zie ook paragraaf 3.1.7.

Gewapende groepen hielden duizenden anderen vast in illegale detentiecentra. Gevangenen in Libië worden gekenmerkt door onmenselijke omstandigheden zoals overbevolking en slechte behandeling.²⁸⁶

De Tarek Bin Ziyad gewapende groep, die banden heeft met de LNA, arresteerde willekeurig ten minste vijftig inwoners van de stad Derna na een ontsnapping van vijf personen uit diezelfde stad op 16 januari 2022. Betrokkenen waren ontsnapt uit de Garnada gevangenis bij Al-Bayda in het oosten van Libië. Nadat betrokkenen op 20 januari 2022 weer gevangenen genomen waren, werd ook een onbekend aantal inwoners van Derna opgepakt. Onder de arrestanten bevonden zich familieleden van

²⁸² Vertrouwelijke bron, 29 November 2022.

²⁸³ Vertrouwelijke bron, 29 November 2022.

²⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 29 November 2022.

²⁸⁵ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.6.

²⁸⁶ Human Rights Watch (HRW), *World report 2023:Libya, Events of 2022*, januari 2023; HRW, *World report 2022, Libya events of 2021*, geraadpleegd 13 september 2022; USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.4.

de vijf ontsnapte gevangenen, maar ook voormalige gedetineerden uit Derna en hun familieleden.²⁸⁷

UNSMIL meldde in oktober 2022, op basis van informatie van de Libische autoriteiten, dat bijna elfduizend personen, onder wie 55 vrouwen, hun straffen uitzitten. Daarnaast zitten bijna zesduizend personen in voorarrest, onder wie 113 vrouwen. 135 minderjarigen zitten achter de tralies. Het totale aantal betekent een stijging van veertig procent ten opzichte van gegevens die in augustus 2021 door de autoriteiten werden vrijgegeven. UNSMIL benadrukt dat veel van de personen die in voorlopige hechtenis zitten, namelijk een derde van de totale gevangenispopulatie, worden vastgehouden zonder toegang tot de rechter. Deze gegevens zijn exclusief de ongeveer 3.243 migranten die willekeurig worden vastgehouden in detentiecentra die worden beheerd door overheidsinstanties.²⁸⁸ Een bron schatte dat daarnaast ongeveer vijfduizend migranten in officieuze detentiecentra vastzaten.²⁸⁹ In veel detentiecentra voor migranten verblijven migranten volgens de bron onder erbarmelijke omstandigheden en worden ze naast andere misstanden onder andere gedwongen te werken.²⁹⁰ Terwijl de regering enkele van deze detentiecentra sloot, zoals de Al-Mabani gevangenis in Tripoli²⁹¹, bleven andere detentiecentra bestaan. President Dbeibah opende onlangs een detentiecentrum voor alleen Arabische migranten.²⁹² In september 2021 schatte UNSMIL dat er ongeveer vierhonderd vrouwen in detentie zaten. Hoewel er aparte detentiefaciliteiten waren voor mannen en vrouwen, werden vrouwen tot voor kort (zie paragraaf 4.2) vrijwel uitsluitend door mannen bewaakt. UNSMIL ontving vele berichten over vrouwen die in detentie gedwongen werden tot prostitutie.²⁹³ Libië had geen functionerende detentiefaciliteiten voor minderjarigen. Minderjarigen zaten vast in detentiecentra voor volwassenen in soms aparte afdelingen.²⁹⁴

De FFM publiceerde in juni 2022 onderstaand overzicht van detentieplekken in Libië. Er waren meer dan 27 detentielocaties in Oost- en West-Libië waaronder niet als zodanig door de autoriteiten als gevangenis erkende locaties en deels geheime.²⁹⁵

²⁸⁷ HRW, *Libya: after prison escape, Derna residents rounded up*, 8 maart 2022; The Libya Observer, *Haftar's forces conduct arrests in Derna over prison break from notorious Gernada*, 19 januari 2022. In sommige publicaties wordt de Garnada-gevangenis de Gernada-gevangenis genoemd. Zie ook de kaart van de FFM met detentielocaties.

²⁸⁸ UNSMIL, *SRSR Abdoulaye Bathily's remarks to the Security Council meeting on Libya*, 24 oktober 2022; UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 58.

²⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022; UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General, S/2022/932*, 9 december 2022, paragraaf 58.

²⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

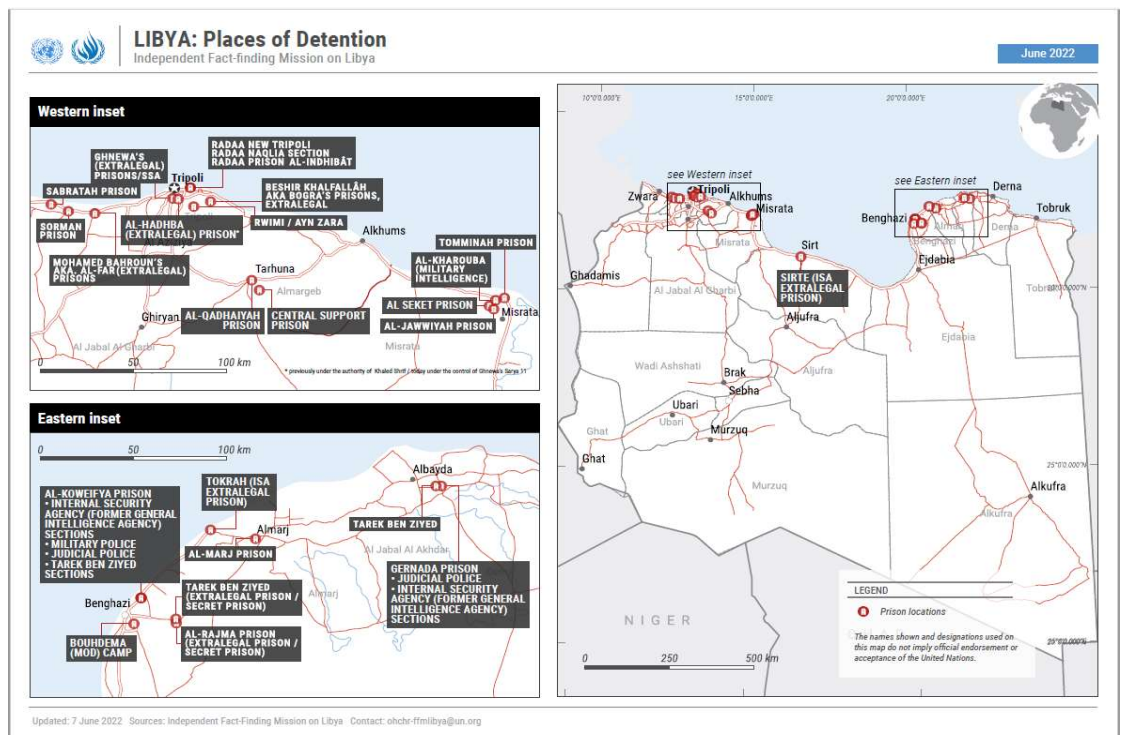
²⁹¹ The New Yorker, *a migrant prison officially closes. But how much has changed?*, 23 februari 2022.

²⁹² Vertrouwelijke bron, 4 november 2022; Xinhuanet, *Libya opens reception center to house illegal Arab immigrants*, 3 oktober 2022.

²⁹³ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.4.

²⁹⁴ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.9.

²⁹⁵ UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya, A/HRC/50/63*, 27 juni 2022, p.6 en 7.

Van een aantal detentielocaties is bekend dat daar migranten in gevangenschap zaten gedurende de verslagperiode.

Detentielocaties van migranten

Migranten werden vastgehouden in officiële en officieuze detentiecentra.²⁹⁶ In West-Libië zijn officiële detentiecentra die beheerd worden door het *Directorate for Combating Illegal Migration* (DCIM) en door het SSA waar migranten vastzitten. UNHCR en andere VN-instanties hadden in de verslagperiode geen toegang tot de SSA-detentiecentra. UNHCR had wel toegang tot de detentiecentra van DCIM.²⁹⁷ Een andere bron meldde over die DCIM-detentiecentra dat de detentieomstandigheden daar extreem slecht waren. Het was overvol met twee tot driehonderd mannen in een ruimte. Als mensen wilden slapen moesten anderen staan. De sanitaire voorzieningen als wc's, wasruimtes, riolering en watervoorzieningen waren volstrekt onvoldoende. Er was geweld en er vond mishandeling plaats in de detentiecentra tussen en tegen gedetineerden.²⁹⁸ In de verslagperiode opende DCIM twee centra voor migrantenvrouwen en -kinderen. Deze centra hebben vrouwelijke bewakers. De detentieomstandigheden waren weliswaar beter, maar nog steeds ver onder internationale standaarden. UNHCR en ngo's hadden toegang tot deze detentielocaties.²⁹⁹ In detentiecentra van het DCIM werden naar schatting tussen de 1.400 en 2.000 personen vastgehouden. VN-experts interviewden elf slachtoffers vastgehouden in vijf detentiecentra die in naam onder de verantwoordelijkheid van bovengenoemd directoraat vielen. In Tripoli waren dat Ayn Zarah, Mbani, Shara' Al - Zawiya en Tariq Al-Sikkah. In Zawiya betrof het de Al-Nasr faciliteit. De slachtoffers waren door de Libische kustwacht op zee opgepakt en ontscheept.³⁰⁰ Daarna werden

²⁹⁶ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.16.

²⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022 en 11 februari 2023.

²⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

²⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

³⁰⁰ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.16.

ze door DCIM en/of SSA overgebracht naar detentiecentra.³⁰¹ Betrokkenen gaven aan langdurig gedetineerd te zijn, waren gemarteld en zaten vast onder mensonwaardige omstandigheden met gebrek aan voedsel, water en medische zorg. Meisjes en vrouwen waren slachtoffer van verkrachting en seksueel misbruik. Andere detentiecentra die de onderzoekers noteerden waar migranten en asielzoekers vastzaten werden beheerd door het SSA. De onderzoekers identificeerden zes gevallen van ernstige mensenrechtenschendingen die in december 2021 in het Al-Mayah detentiecentrum plaatsvonden waarvan drie met de dood als gevolg.³⁰²

Mensenrechtenschendingen vonden plaats in geheime detentiecentra van mensenhandelaren in onder andere Tazirbu (Oost-Libië) en Bani Walid (West-Libië) waar migranten mishandeld en gemarteld werden, onder mensonwaardige omstandigheden vast werden gehouden en ook slavenarbeid moesten verrichten. Voormalige minderjarige vrouwelijke gevangenen meldden aan VN-onderzoekers verkracht en onderworpen te zijn geweest aan seksuele slavernij. Ook de FFM meldde migranten gesproken te hebben die aangaven slachtoffer van seksueel geweld te zijn. De daders waren mensenhandelaren en -smokkelaars die dit veelal deden met het doel geld af te persen. Ook waren overheidsfunctionarissen in detentiecentra, werkgevers en andere migranten plegers van dergelijk geweld.³⁰³ Begin september 2022 dook een video op de sociale media waarin gewapende mannen een vijftienjarige Soedanese jongen ernstig bedreigden en losgeld eisten. De jongen, een bij UNHCR geregistreerde vluchteling, verdween enkele dagen eerder. Nadat de video op sociale media circuleerde werd de vader door geüniformeerde mannen thuis in Warshafanah bij Tripoli opgepakt.³⁰⁴

3.1.5 Doodstraf

Zoals aangegeven in voorgaande ambtsberichten is de doodstraf vastgelegd in meer dan dertig artikelen in het Libische wetboek van strafrecht, ook voor daden van meningsuiting en associatie. Sinds 2010 zijn er geen doodvonnissen meer uitgevoerd, hoewel zowel militaire als civiele rechtbanken ze bleven opleggen.³⁰⁵ In de verslagperiode legden Libische rechtbanken onder meer doodstraffen op aan zeventien personen die verdacht werden IS-strijder te zijn.³⁰⁶

3.1.6 Mishandeling en foltering

Deskundigen van de VN onderzochten in de periode maart 2021 tot en met april 2022 23 incidenten van ernstige mensenrechtenschendingen en schendingen van het internationaal humanitair recht. Het betrof incidenten in acht detentiecentra die sinds 2015 in handen waren van zes gewapende groepen. Het betrof detentiecentra van de *Special Deterrence Force (SDF)*, de *Tripoli Revolutionaries Brigade*, de Haftar-gelieerde LNA en de Al-Kani(yat) gewapende groep.³⁰⁷ Zie ook paragraaf 1.2.

Volgens de ngo het *Libyan Anti-torture Network (LAN)* was in heel Libië in 2022 net als in voorgaande jaren sprake van wijdverbreide en systematische mensenrechtenschendingen en werden daders niet ter verantwoording geroepen.

³⁰¹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2023

³⁰² UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.16.

³⁰³ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 15; UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p. 10; AD, 'Walid verkrachtte ieder mooi meisje', 10 januari 2023.

³⁰⁴ Independent, *Video of child refugee in Libya sheds light on rampant abuse*, 7 september 2022.

³⁰⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.40 en 41; HRW, *World report 2023: Libya*, januari 2023, p. 389; vertrouwelijke bron, 21 september 2022; vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

³⁰⁶ VOA, *Libyan court sentences 17 former IS members to death*, 18 december 2022.

³⁰⁷ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.14.

Daders van dergelijke schendingen maakten vaak deel uit van overheidsinstanties.³⁰⁸ In dit verband wijst het LAN ook op de betrokkenheid bij schendingen van medewerkers van het *Criminal Investigation Department* (CID). Het CID is onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken.³⁰⁹

De leefomstandigheden in de Mitiga-gevangenis, die werd beheerd door SDF, waren slecht. Zo werden volgens de FFM gedetineerden voortdurend geslagen. Verder waren de cellen er overvol en was sprake van slechte hygiënische omstandigheden alsook van langdurige eenzame opsluiting zonder eten en drinkwater. Ook werden gedetineerden gedwongen om onbetaald werkzaamheden te verrichten.³¹⁰ Er zijn systematische beschuldigingen van mishandeling, marteling, weigering van medische zorg en weigering van familiebezoek. Mensen worden soms jarenlang willekeurig vastgehouden in die gevangenis.³¹¹

Mitiga is de grootste gevangenis in West-Libië en heeft naar schatting vijfduizend gedetineerden. Sommige gedetineerden hadden al in andere detentiecentra vastgezeten voordat ze in de Mitiga gevangenis kwamen. Veel van de slachtoffers die de FFM interviewde hadden vele jaren vastgezeten enkel en alleen omdat ze beschouwd werden als leden of aanhangers van tegengestelde politieke of religieuze opvattingen of als bestraffing voor activiteiten van familieleden. Ze waren gearresteerd en vastgehouden zonder behoorlijk proces, in strijd met het Libische wetboek van strafvordering en het internationaal recht.³¹² Naar de mening van de FFM, gezien de vele getuigenissen, betrof het geen incidentele mensenrechtenschendingen en/of handelingen van enkele malafide personen. De overheid houdt geen gerechtelijk toezicht en een bevel van gerechtelijke autoriteiten tot vrijlating of vrijspraak van gedetineerden werd vaak niet uitgevoerd.³¹³ Familieleden wordt vaak de toegang ontzegd tot gevangenen; zelfs als ze in bezit zijn van een document van een rechtbank of van de openbaar aanklager dat daarvoor toestemming geeft.³¹⁴ Sinds oktober 2022 is een zeventigtal gedetineerden in de Mitiga-gevangenis in hongerstaking. Ze protesteren tegen de langdurige en willekeurige detentie van veel gevangenen, de slechte omstandigheden en behandeling in de gevangenis waaronder het niet toestaan van familiebezoek en medische zorg. Ook zou de behandeling van de hongerstakers verslechterd zijn.³¹⁵ Dergelijke beschuldigingen van mishandeling, willekeurige detentie, marteling en weigering van medische zorg worden ook geuit over andere gevangenen die worden beheerd door het ministerie van Justitie en de gerechtelijke politie, zoals de Al-Jadida-gevangenis die ook onder het ministerie van Justitie valt.³¹⁶

De FFM, in haar onderzoek naar mensenrechtenschendingen in Libië sinds 2016, beschikte ook over geloofwaardige aanwijzingen dat het SSA betrokken was bij willekeurige detenties, gedwongen verdwijningen en martelingen van personen. Ook

³⁰⁸ Libyan Anti-torture Network (LAN) en World Organisation Against Torture (OMCT), *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022.

³⁰⁹ Libyan Anti-torture Network (LAN) & World Organisation Against Torture (OMCT), "That was the last time I saw my brother", *extrajudicial and unlawful killings in Libya. Thematic report*, september 2022, p.47 en 55; vertrouwelijke bron, 22 december 2022.

³¹⁰ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 14; UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.7.

³¹¹ Vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

³¹² UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.7 en voetnoot 19 en 20 voor wetsartikelen en verdragen.

³¹³ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.8; vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

³¹⁴ Vertrouwelijke bron, 22 november 2022; vertrouwelijke bron, 29 november 2022. Deze bron refereert expliciet aan detentiecentra gecontroleerd door de SDF.

³¹⁵ UNSMIL, *UNSMIL is alarmed by reports that more than 70 inmates at Mitiga central prison are on a hunger strike*, 17 december 2022.

³¹⁶ Vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

werd bewijs gevonden dat gevangenen nadat ze in geheime SSA-detentielocaties waren gemarteld, werden overgebracht naar de Mitiga-gevangenis.³¹⁷ Op 25 maart 2022 publiceerde UNSMIL in samenwerking met het *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) van de VN een notitie over mensenrechtenschendingen door het *Internal Security Agency* (ISA) in Tripoli en gelieerde groepen. Deze groepen arresteerden op willekeurige wijze mensenrechtenverdedigers en andere vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld. De opgepakte mensen werden beschuldigd van ondermijning van Libische en islamitische waarden; betrokkenen werden bedreigd, mishandeld en gemarteld.³¹⁸ Zie paragraaf 3.3.5.

De *Tripoli Revolutionaries Brigade*³¹⁹ was betrokken bij ontvoeringen, incommunicado-detentie en bij langdurige, beledigende ondervragingen. De twee door het panel van VN-deskundigen onderzochte zaken betroffen personen die ontvoerd waren naar het Al-Saadawi kamp in Ayn Zarah. Daar werden ze ondervraagd over hun rol in het verkiezingsproces en wegens vermeende banden met Haftar's strijdkrachten.³²⁰

Haftar gelieerde strijdkrachten als de LNA waren betrokken bij willekeurige en onwettige detentie, martelingen, mishandelingen, incommunicado-detentie, het ontzeggen van medische zorg, psychologisch misbruik en intimidatie. VN-experts, in hun rapport over de periode maart 2021 tot en met april 2022, onderzochten een zestal incidenten. De detentielocaties betroffen de Garnada-faciliteit in Al-Bayda, kantoren van de binnenlandse veiligheidsdienst in Marj, de Al-Kuwayfayah-gevangenis in Benghazi en een officieuze detentielocatie in handen van de Tarek Bin Ziyad *Brigade* in Benghazi.³²¹ De *Al-Kani(yat)* gewapende groep, ook bekend als de negende brigade van Haftar's strijdkrachten, was betrokken bij willekeurige en onwettige detentie alsook het vermoorden van gedetineerden.³²² Deze gewapende groep wordt beschuldigd van de moord op honderden burgers in Tarhuna, een stad in West-Libië.³²³ De FFM verrichtte eveneens onderzoek naar detentiecentra in handen van het LNA, waaronder officiële gevangenis als Al-Kuwayfayah en Garnada en detentielocaties van de binnenlandse veiligheidsdienst in Oost-Libië en van de Tarek Bin Ziyad gewapende groep. Sommige van deze laatste locaties maakten onderdeel uit van officiële gevangenis. De FFM vond, in haar onderzoek naar mensenrechtenschendingen sedert 2016, bewijs van het systematisch toepassen van langdurige willekeurige detenties. Tevens werd bewijs gevonden voor moord, marteling, verkrachting en andere onmenselijke daden tegen een overwegend burgerbevolking in deze detentiecentra, onder wie vrouwen, minderjarigen en migranten. Dergelijke misdrijven tegen de menselijkheid vonden plaats in de context van een systematische aanval op personen verdacht van lidmaatschap van een terroristische organisatie of om ideologische opposanten, journalisten, activisten en al dan niet vermeende critici van het LNA het zwijgen op te leggen.³²⁴

³¹⁷ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.8.

³¹⁸ UNSMIL en OHCHR, *Briefing note: Attacks against individuals exercising their right to freedom of expression and shrinking civic space in Libya*, 25 maart 2022; vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

³¹⁹ Voor meer informatie over de Tripoli Revolutionaries Brigade en betrokkenheid ervan bij eerdere excessen, zie OFPRA, *Libya*, 12 november 2020, p.11 en 12.

³²⁰ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.14.

³²¹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.14 en 15.

³²² UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p. 15; voor meer informatie over de achtergrond van de Kani-familie en hun betrokkenheid bij de moorden in Tarhuna zie: BBC News, *How six brothers- and their lions- terrorised a Libyan town*, 7 januari 2021.

³²³ The Libya Observer, *Public prosecution issues warrants for Kaniyat militia*, 30 maart 2022; The Libya Observer, *Pro-Haftar militia leader Al-Kani assassinated in Benghazi*, 27 juli 2021. Dit artikel wijst ook op de eerdere moord op Mahmoud Al-Werfalli, een door het Internationale Strafhof gezochte crimineel wegens misdaden tegen de menselijkheid. Al-Werfalli was eveneens een leider van Pro-Haftar strijdkrachten.

³²⁴ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.8.

De FFM signaleerde in haar rapport van 27 juni 2022 dat, ondanks haar eerdere rapporten, de leiders onder wier verantwoording genoemde gewapende groepen opereerden geen actie ondernamen tegen daders en dat het geweld kon voortduren in totale straffeloosheid.³²⁵ De FFM meldde tevens dat mannelijke en vrouwelijke gedetineerden in alle delen van Libië consistent melding maakten van bedreigingen met seksueel geweld tegen hen of hun familieleden. Ook werd melding gemaakt van ongepast lichamelijk onderzoek en ook verkrachting en ander seksueel geweld gedurende ondervragingen.³²⁶ UNSMIL ontving in de onderhavige verslagperiode eveneens meldingen van seksueel geweld tegen vrouwelijke gevangenen. Op 4 september 2022 gaven gevangenen in de vrouwengevangenis Al-Jadida in Tripoli aan in hongerstaking te gaan uit protest tegen onmenselijke omstandigheden en het ontbreken van een eerlijk proces. De staking werd naar verluidt met geweld beëindigd.³²⁷

3.1.7

Verdwijningen en ontvoeringen

Veel verdwijningen die plaatshadden gedurende het bewind van Qadhafi, de opstand van 2011 en de periode daarna bleven niet onderzocht. Volgens de *International Commission on Missing Persons* (ICMP) betrof het tussen de tien- en twintigduizend personen vanaf de tijd van het bewind van Qadhafi (1969-2011) tot en met 2020.³²⁸

In haar rapport van 27 juni 2022 stelde de FFM dat ze veel informatie had verzameld over gedwongen verdwijningen sinds 2016 in Tripoli, Benghazi, Murzuq en elders. Veel van de gedocumenteerde zaken begonnen met gewelddadige ontvoeringen en willekeurige detentie. Veelal ging dit samen met martelingen en mishandelingen. De FFM beschouwde de door haar onderzochte buitengerechterlijke executies (zie volgende paragraaf) en gedwongen verdwijningen zoals vermeld in haar rapport van juni 2022 en in haar eerdere rapporten als voorbeelden hoe straffeloosheid bleef voortduren in Libië.³²⁹

Gedwongen verdwijningen kwamen ook in de verslagperiode geregeld voor. Zie de paragrafen 3.3.4 en 3.3.5 over gedwongen verdwijningen van demonstranten en vermeende politieke opposanten. Bij sommige gedwongen verdwijningen speelden mogelijk ook andere meer motieven een rol zoals geld (zie de afpersing van bijvoorbeeld migranten, hoofdstuk 3 inleiding en paragraaf 4.3) of loopbaan. Dat laatste motief speelde mogelijk een rol bij de gedwongen verdwijning, detentie en marteling van twee medewerkers van de afdeling tolk en vertaling van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Tripoli. Betrokkenen werden meer dan een jaar vastgehouden door gewapende groepen zonder aanklacht en veroordeling.³³⁰

In een Facebookbericht van augustus 2022 meldde Nadine Al-Farsi de ontvoering van haar zus en haar jonge kinderen door de Tarek Bin Ziyad brigade, een aan Haftar gelieerde gewapende groep. Nadine Al-Farsi gaf aan politiek activiste en blogger over mensenrechten te zijn en naar het buitenland gevlucht te zijn. De ontvoering zou te maken hebben met haar activisme op Facebook.³³¹

³²⁵ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.8.

³²⁶ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.10.

³²⁷ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 56.

³²⁸ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.2; ICMP, *Assessment of the scope of the missing persons problem in Libya, including an overview of Libya's institutional, legal and technical capacities to find missing persons*, april 2021, p.7 en p.12.

³²⁹ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.9.

³³⁰ BBC News, *Inside Libya's jail: 'being alive is a miracle'*, 3 september 2022.

³³¹ BBC Monitoring, *Libya activist says sister abducted by east-based forces*, 7 augustus 2022; International Policy Digest, Nadine Al-Farsi, *The price I pay as a female human rights activist in Libya*, 18 augustus 2022.

Op 29 augustus 2022 werd de dichter Muhammad Al-Lafi ontvoerd door een gewapende groep in Al-Bayda na het publiceren van een gedicht waarin kritiek werd geuit op het LNA. Hij werd vrijgelaten op 1 september 2022.³³²

Op 30 augustus 2022 riep een groep demonstranten in Tripoli de GNU op om zorg te dragen voor de vrijlating van hun familieleden die na de gewapende confrontaties in augustus 2022 in Tripoli door de SDF waren gearresteerd.³³³

De Konrad Adenauer Stiftung meldde in haar rapport over oktober 2022 dat ontvoeringen in oostelijk Libië bleven voortduren. Als voorbeeld werd de ontvoering van Omran Faraj Al-Fassi gegeven, de directeur van het communicatiebureau van het Huis van Afgevaardigden. Hij werd op het Benghazi Benina vliegveld opgepakt door gewapende mannen en meegenomen in een konvooi van zeven auto's.³³⁴

De mensenrechtenorganisatie *Libyan Crime Watch* meldde op 22 december 2022 de ontvoering van de dichter Tariq Diab Gaddafi. Deze dichter had zich kritisch uitgelaten op Facebook over de levensomstandigheden en de avondklok in Sirte. Hij zou opgepakt zijn door de Tarek Bin Ziyad gewapende groep die gelieerd is aan Haftar.³³⁵

3.1.8

Buitengerechtelijke executies en moorden

USDOS stelde in haar jaarrapport over 2021 dat gewapende groepen met banden met de GNU alsook met het LNA en andere niet-statelijke actoren, onder wie buitenlandse strijders en huurlingen, betrokken waren bij het willekeurig en onwettig doden van mensen.³³⁶

Het *Libyan Anti-torture Network* (LAN) rapporteerde in een gezamenlijk rapport met de *World Organisation Against Torture* (OMCT) van september 2022 de buitengerechtelijke dood van 581 burgers, onder wie migranten, over de periode januari 2020 en eind maart 2022. Een groot deel van hen was slachtoffer van martelingen en mishandeling geweest voorafgaand aan hun dood. Opvallend was het aanzienlijke aantal slachtoffers van marteling en mishandeling voordat deze personen werden gedood. LAN en OMCT beschouwen dit aantal als het topje van de ijsberg van het werkelijke aantal buitengerechtelijke executies en sterfgevallen dat veelal in hechtenis in Libië plaatsvond.³³⁷

Van januari tot juni 2022 documenteerde het LAN ongeveer honderd gevallen van buitengerechtelijke executies in heel Libië. Een 27-jarige man, Al-Tayib Jaballah Mustafa Al-Shariri, werd neergeschoten en vervolgens geëxecuteerd in het centrum van Misrata. De moord was vastgelegd op een bewakingscamera. De moord werd gepleegd door mannen van de *Joint Forces Brigade*, die is aangesloten bij de GNU. De moord vond plaats nadat het slachtoffer, een lokale medewerker van het ISA, op

³³² UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 55.

³³³ UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, paragraaf 55.

³³⁴ Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, p.17.

³³⁵ The Libya Observer, *a poem criticizing conditions in Haftar-run Sirte costs author his freedom*, 22 december 2022.

³³⁶ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p. 1.

³³⁷ LAN & OMCT, *"That was the last time I saw my brother", extrajudicial and unlawful killings in Libya. Thematic report*, september 2022, pp. 8, 10, 33 en 36-55. In 2020 registreerden de organisaties de dood onder verdachte omstandigheden van 400 Libiërs en 88 niet-Libiërs. De meesten van hen (367 personen, onder wie 278 mannen, 56 vrouwen en 33 kinderen) kwamen om het leven in de westelijke en oostelijke kustgebieden. Het aantal door de organisaties geregistreerde doden was in 2021 veel lager, namelijk 68 waarvan 62 Libiërs. Dit zou komen door registratieproblemen en minder contacten als gevolg van Covid-19. In de periode januari tot en met maart 2022 registreerden de organisaties de dood van 14 migranten. Een groot deel van personen vond de dood in officiële dan wel officieuze detentiecentra. LAN kon lang niet alle ontvangen beschuldigingen verifiëren gezien het grote aantal gerapporteerde mensenrechtenschendingen en de sterk verslechterde veiligheidssituatie. LAN neemt alleen zaken in haar rapporten op die het kan verifiëren op basis van interviews met getuigen of overlevenden die bevestigd of aangevuld worden met documentatie of informatie. LAN stelt dat het werkelijk aantal gevallen veel hoger is; zie ook: USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.3 en 4 met informatie over een aantal gedocumenteerde buitengerechtelijke moorden en executies in 2021.

Facebook kritiek had geuit op deze gewapende groep.³³⁸ LAN documenteerde in januari 2022 vijf gevallen van buitengerechtelijke executies in het Al-Mayah detentiecentrum dat wordt beheerd door het SSA, waaronder de dood van drie migranten.³³⁹

3.1.9 *Bloedvetes en eengerelateerd geweld*

Voor informatie over bloedvetes en eengerelateerd geweld wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.³⁴⁰ In aanvulling hierop zie ook paragraaf 3.3.1. en 3.3.2.

3.2 **Naleving en schending**

3.2.1 *Vrijheid van meningsuiting*

De Libische wetgeving stelt het belasteren van functionarissen, de Libische natie en vlag en het beledigen van religie strafbaar. Het strafwetboek bepaalt de doodstraf voor "het promoten van theorieën of principes" die tot doel hebben het politieke, sociale of economische systeem omver te werpen.³⁴¹

Op 15 september 2022 vaardigde de GNU decreet nummer 811 van 2022 uit over de voorwaarden en vereisten voor audiovisuele media-activiteiten. Dit decreet bevat bepalingen, aldus mensenrechtenorganisaties, die de vrijheid van de media schenden, zoals het vereisen van de goedkeuring van de veiligheidsautoriteiten of de goedkeuring van de Libische inlichtingendienst – waardoor veiligheids- en militaire autoriteiten kunnen ingrijpen in de regulering van audiovisuele media.³⁴²

In oktober 2021 keurde het HoR, het Libische parlement, een cybercriminaliteitswet goed die heel ruime bepalingen en zware straffen bevat, waaronder boetes en detentie. Deze bepalingen en straffen kunnen, aldus HRW, de vrijheid van meningsuiting schenden.³⁴³ Zie ook paragraaf 3.1.1.

De kranten zijn geheel in overheidshanden. De televisiekanalen zijn in bezit van verschillende politieke actoren. Radiokanalen en digitale sites zijn meer onafhankelijk.³⁴⁴ De meeste mediakanalen zijn gelinkt aan een van de partijen in het conflict. Machtige personen gebruiken deze mediakanalen om hun doelen te dienen. Onafhankelijke journalisten lopen gevaar. Zie ook paragraaf 3.3.5. Sinds 2014 zijn meer dan tachtig journalisten het land ontvlucht. Anderen beoefenen zelfcensuur uit angst voor represailles.³⁴⁵

Libië kent zowel internetaanbieders die in regeringshanden als aanbieders die in particuliere handen zijn. Echter, de particuliere aanbieders kunnen alleen toegang tot het internet krijgen via de aanbieders die in overheidshanden zijn.³⁴⁶ Er is een instantie genaamd de Algemene Autoriteit voor het toezicht op media-inhoud die onder de GNU valt. Deze instantie volgt en monitort pagina's en platforms op sociale

³³⁸ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022; Libya Crimes Watch, *Libyan Crimes Watch blames GNU for Shariri murder in Misurata*, 7 maart 2022.

³³⁹ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022; Morocco World news, *NGO denounces torture, death of three Moroccans in Libyan detention center*, 17 januari 2022.

³⁴⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.45 en 46.

³⁴¹ HRW, *World report 2022, Libya events of 2021*, geraadpleegd 13 september 2022.

³⁴² LCFP, *Libya: government must repeal new media rules*, 11 oktober 2022.

³⁴³ HRW, *World report 2022, Libya events of 2021*, geraadpleegd 13 september 2022.

³⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

³⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

³⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

media. Het is niet bekend bij de bron op welke wijze het toezicht wordt uitgevoerd.³⁴⁷

Er is, aldus een bron, geen duidelijk bewijs dat particuliere aanbieders verplicht zijn om clientgegevens te verstrekken aan de overheid.³⁴⁸ Een andere bron stelt evenwel dat indien particuliere aanbieders een verzoek hier toe krijgen dan moeten deze daar aan mee werken.³⁴⁹

Sociale media

Facebook is het populairste sociale medium dat door Libiërs wordt gebruikt.³⁵⁰

Het LNA onder haar algemene leiding in het oosten heeft volgens een bron een speciale eenheid ('het elektronisch leger') die kritische opmerkingen op sociale media, inclusief beledigingen van militaire leiders, in de gaten houdt. Het LNA verzint ook aanklachten tegen vermeende tegenstanders. Het *Internal Security Agency* (ISA) in het westen van Libië volgt mensenrechtenverdedigers, journalisten en activisten op sociale media. Mensen die ervan worden verdacht tegenstander of activist te zijn, kunnen worden gedwongen door veiligheidsdiensten om toegang te verlenen tot hun mobiele telefoons en andere elektronische apparaten. Dit kan gebeuren bij grensovergangen, maar ook op straat of in cafés. Minder bekende activisten die tussen het buitenland, bijvoorbeeld Tunis, en Tripoli reizen, verwijderen alle informatie op hun elektronische apparaten die hen in de problemen zou kunnen brengen zodra ze Libië binnenkomen. Toepassingen zoals *Signal* op een telefoon kunnen argwaan wekken bij veiligheidsdiensten.³⁵¹ Een andere bron meldt dat bij legale uitreis uit Libië reizigers niet worden gevraagd om hun Facebook of Twitter paswoorden te geven. Dat laatste kan wel gebeuren bij inreis als er een verdenking op de persoon rust. Bij ondervragingen door gewapende groepen kan mensen gevraagd worden om hun paswoorden te geven.³⁵²

Volgens een bron controleren alle gewapende groepen sociale media en verzamelen ze inlichtingen. Hun aandacht lijkt vooral gericht te zijn op specifieke als verdacht beschouwde individuen. Er zijn individuen verdwenen die hun meningen ventileerden op sociale media. Het is vooral gevaarlijk om kritiek te leveren op Haftar en het LNA. Maar ook in West-Libië zijn enkele mensenrechtenactivisten doelwit geworden wegens het op sociale media verspreiden van berichten en actievoeren. Ook worden telefoongesprekken van activisten afgeluisterd. Die informatie wordt gebruikt om mensen onder druk te zetten.³⁵³

UNSMIL documenteerde een sterke toename aan onlinecampagnes met haatzaaien, laster en bedreiging waaronder het aanzetten tot geweld tegen mensenrechtenverdedigers, journalisten en andere individuen, evenals bedreigingen met gender-gerelateerd geweld tegen vrouwen. In januari 2022 richtten lastercampagnes en online haatzaaien zich op ten minste acht mannelijke en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, journalisten en leden van maatschappelijke organisaties, evenals vrouwelijke leden van de gemeenteraden van Sirte en Misrata.³⁵⁴ Zie ook paragraaf 3.3.5.

³⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2023; vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

³⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 20 december 2022.

³⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 10 januari 2023.

³⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022; Statista, *Number of social media users in Libya as of 2022, by platform*, geraadpleegd 7 november 2022.

³⁵¹ Vertrouwelijke bron, 4 november 2022.

³⁵² Vertrouwelijke bron, 10 januari 2023.

³⁵³ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

³⁵⁴ UNSC, *United Nations Support Mission in Libya, Report of the Secretary-General, S/2022/409*, 20 mei 2022, p.10.

3.2.2

Vrijheid van vereniging en vergadering

Mensenrechtenverdedigers en activisten uit het maatschappelijk middenveld gaven aan in de verslagperiode doelwit te zijn van acties van veiligheidsdiensten. Deze acties maakten deel uit van een toename aan beperkingen die in 2019 begon toen de toenmalige regering in Tripoli decreet 286 aannam.³⁵⁵ Het Libische Wetboek van Strafrecht legt zware straffen op, waaronder de doodstraf, voor het oprichten van 'onwettige' verenigingen, en verbiedt Libiërs om lid te worden van internationale organisaties of om deze op te richten, tenzij ze toestemming van de regering hebben gekregen. Presidentieel decreet 286 over het reguleren van ngo's uit 2019 bevat omslachtige registratievereisten en strikte regelgeving inzake financiering. Fondsenwerving binnen en buiten Libië is verboden. De in Tripoli gevestigde *Commission of Civil Society*, belast met het registreren en goedkeuren van maatschappelijke organisaties, heeft verregaande bevoegdheden om documenten te inspecteren en de registratie en werkvergunningen van binnen- en buitenlandse organisaties te annuleren.³⁵⁶ In het decreet worden omslachtige registratiestappen voorgeschreven aan ngo's en wordt van hen geëist vooraf goedkeuring te verkrijgen voor financiering, reizen, training, interactie met buitenlandse organisaties en instanties alsmede andere activiteiten. Mensenrechtenverdedigers die de nieuwe vereisten aanvochten, werden ervan beschuldigd buitenlandse agenten te zijn.³⁵⁷ Op 13 maart 2022 ontbond de *Tanweer*-beweging zichzelf. Deze vooraanstaande humanistische sociale beweging voerde campagne voor gendergelijkheid en sociale en culturele rechten. Leden van de raad van bestuur vluchtten naar Tunesië of Europa uit angst voor hun veiligheid.³⁵⁸ Andere organisaties en hun leden werden ook doelwit van online haatzaaiende uitlatingen en bedreigingen. Het betrof de *Tanaroot Association*, de *Libyan Rational Dialogue*-beweging en *Al-Baraka*.³⁵⁹ Op 6 april 2022 heeft de *Commission of Civil Society* een circulaire gepubliceerd die maatschappelijke organisaties of aan hen gelieerde personen verbiedt deel te nemen aan activiteiten buiten het Libisch grondgebied, inclusief trainingen en workshops. Het samenwerken met of het ontvangen van ondersteuning van internationale organisaties, is eveneens verboden behalve na goedkeuring van bovengenoemde commissie. Die commissie stemt, aldus de ngo CHRDA, haar beslissingen af met de veiligheidsautoriteiten.³⁶⁰

Een rechtbank in Benghazi in Oost-Libië schortte op 18 juli 2022 de toepassing van decreet 286 op. Deze stap werd door mensenrechtenorganisaties als een positieve ontwikkeling begroet. Voor zover bekend leidde dit besluit niet tot intrekking van het decreet.³⁶¹

3.2.3

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

Volgens de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) is twaalf procent van de Libische bevolking migrant. 90-95 procent van de bevolking in Libië is soennitisch moslim. De ibadieten, een moslimminderheid, vormen 4,5 tot 6 procent van de inwoners. De overige inwoners behoren tot kleine religieuze gemeenschappen als christenen, hindoes, bahai, boeddhisten en ahmadi-moslims. Die gemeenschappen bestaan vrijwel uitsluitend uit buitenlanders. Volgens de internationale ngo, *Open*

³⁵⁵ UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022.

³⁵⁶ HRW, *World report 2022, Libya events of 2021*, geraadpleegd 13 september 2022.

³⁵⁷ UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022.

³⁵⁸ Tanweer betekent 'verlichting'. The Humanists, *Libya Concern for members of the Tanweer Movement*, 16 maart 2022; UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022; vertrouwelijke bron, 25 maart 2022; AI, *Libya, the Internal Security Agency intensifies crackdown on freedom of expression*, 23 maart 2022.

³⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 25 maart 2022.

³⁶⁰ CHRDA, *Brief report on the situation of human rights in Libya (January-June 2022)*, 13 juli 2022, p.7; Bajec, Alessandra, *Intensified crackdown on civil society in Libya further embeds impunity*, 22 november 2022, TIMEP.

³⁶¹ Adala for all (AFA), *Decree no. 286, restricting civil society in Libya, suspended today*, 18 juli 2022.

Doors, in hun rapport over 2021, zijn er ongeveer 34.600 christenen in Libië; 150-180 van hen zijn Libiërs die zijn overgegaan van de islam tot het christendom. De overigen zijn arbeidsmigranten.³⁶²

De meeste ibadieten behoren tot de Amazigh, een etnische groep. Sommige Libische moslims zijn soefi.³⁶³ Zie verder paragraaf 3.3.11.

Zoals aangegeven in paragraaf 3.1.1 is afvalligheid opgenomen in Wet 20/2016 en dit is daarmee een amendement op het wetboek van strafrecht. Zie verder paragraaf 3.3.12.

Op 25 maart 2022 gaf de openbaar aanklager instructie om vijf mannen te detineren. Betrokkenen, behorend tot de *Tanweer*-beweging, werden beschuldigd van het bevorderen van atheïsme en het beledigen van de islam.³⁶⁴ Zie ook paragraaf 3.2.1.

USDOS stelde in haar jaarrapport over 2021 inzake religieuze vrijheid in Libië, dat religieuze minderheden doelwit bleven van militante islamitische organisaties en van de georganiseerde misdaad. Christelijke migranten, bekeerlingen tot het christendom en buitenlanders waren doelwit van fysiek geweld, seksuele aanrandingen, detentie, ontvoeringen en moorden. LNA gelieerde Madkhali-groepen in Benghazi, aanhangers van een strikte vorm van salafisme en van de Saoedische geestelijke Rabee bin Hadi Al-Madkhali, waren betrokken bij intimidatie van christenen, in het bijzonder van migranten uit Sub-Sahara Afrika. USDOS geeft aan dat het moeilijk bleek om veel incidenten te categoriseren als enkel alleen gebaseerd op religieuze identiteit.³⁶⁵

3.3 Specifieke groepen

3.3.1 Vrouwen

Voor de juridische en sociale positie van vrouwen in de Libische samenleving wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021 alsmede naar paragraaf 3.1.1 en paragraaf 2 over nationaliteit.³⁶⁶ Er hebben zich geen wezenlijke veranderingen voorgedaan in de huidige verslagperiode.

Er is geen wetgeving in Libië die het vrouwen verbiedt om actief te zijn binnen politieke partijen. Verschillende bronnen gaven aan dat vrouwen die politiek actief wilden zijn in de verkiezingen van december 2021 werden geconfronteerd met bedreigingen en geweld alsook met haatberichten op sociale media. Daarnaast speelden praktische beperkingen een rol zoals gebrek aan financiële campagnemiddelen en het als vrouw niet alleen kunnen rondreizen in Libië.³⁶⁷ Desondanks was er bij de voorbereidingen op de verkiezingen van december 2021 sprake van een verhoogde deelname van Libische vrouwen. 44 procent van de nieuwe geregistreerde kiezers en 758 kandidaten voor de parlementsverkiezingen waren vrouwen. Voor het eerst in de geschiedenis van het land waren er twee vrouwelijke presidentskandidaten en een aanzienlijk aantal Libische vrouwen sloot zich aan bij politieke partijen. De deelname van Libische vrouwen aan

³⁶² Open Doors, *Libya*, geraadpleegd 30 november 2022. Open Doors is een organisatie die opkomt voor de belangen van (vervolgde) christenen wereldwijd; USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.1.

³⁶³ USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.1; Britannica, geraadpleegd 8 februari 2022, <https://www.britannica.com/topic/Sufism>, Soefisme is mystiek islamitisch geloof en praktijk waarin moslims de waarheid van goddelijke liefde en kennis proberen te vinden door directe persoonlijke ervaring van God.

³⁶⁴ The Libya Observer, *Libya's public prosecutor orders detention of five men over atheism advocacy*, 26 maart 2022.

³⁶⁵ USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.3.

³⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.54 tot en met 57.

³⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 18 december 2022; vertrouwelijke bron, 22 december 2022.

besluitvormingsposities en hun deelname aan het economische, politieke en sociale leven blijft evenwel laag.³⁶⁸

Libische vrouwen werden ook in deze verslagperiode geconfronteerd met discriminatie met betrekking tot huwelijk, erfenissen en scheiding en hadden geen effectieve juridische bescherming tegen huiselijk en seksueel geweld. Dit in tegenstelling tot het gestelde in de constitutionele verklaring van 2011 die aangeeft dat 'Libiërs gelijk zijn voor de wet [...] zonder onderscheid op grond van religie, geloof, taal, rijkdom, geslacht, afkomst [...]'.³⁶⁹

Vrouwelijke medewerkers van organisaties en vrouwen in het algemeen worden geconfronteerd met extra uitdagingen bij deelname aan het maatschappelijk leven. Libië is een door mannen gedomineerde samenleving. Op papier zijn er geen belemmeringen voor vrouwen om in Libië te reizen. De realiteit is echter dat vrouwen veelal om een mannelijk familielid als begeleider, de zogeheten *maghram*, moeten vragen. Dat geldt ook voor vrouwelijke medewerkers van organisaties die voor hun werk moeten reizen.³⁷⁰ Voor meer informatie over de bewegingsvrijheid van vrouwen, zie het algemeen ambtsbericht Libië van september 2021.³⁷¹

Vrouwenrechtenactivisten en vrouwelijke politici lopen het risico op tegen hen gericht geweld.³⁷² Dat geldt ook voor vrouwen die zich openlijk kritisch uitlaten over machthebbers. Op sociale media zijn vrouwelijke politici onderwerp van lastercampagnes, zoals de minister van Buitenlandse Zaken van de GNU.³⁷³

Op 10 november 2020 werd Hanan Al-Barassi, een vrouwelijke advocaat uit Benghazi, door onbekende schutters op straat gedood. Al-Barassi beschuldigde meermaals op Facebook een gewapende groep alsmede verwanten van Haftar van misbruik, seksueel geweld en corruptie.³⁷⁴

Mensenrechtenexperts van de VN riepen de autoriteiten in Oost-Libië op tot onmiddellijke invrijheidsstelling van Iftikhar Boudra. Deze vrouw zat al vier jaar in detentie en was slachtoffer van seksueel, lichamelijk en psychisch geweld. Ze had zich op sociale media uitgesproken tegen de wetteloosheid en militarisering van de staat in Oost-Libië en had acties van de gewapende groepering van generaal Haftar bekritiseerd.³⁷⁵

Onbekenden wierpen op 6 januari 2023 granaten naar het huis van het parlementslid Sara Al-Sweih in Janzour bij Tripoli, waarbij het huis werd vernield. Het parlementslid bleef ongedeerd. Zowel het HoR als de HCS veroordeelden de aanval.³⁷⁶

Over het lot van Seham Sergewa, een lid van het HoR, die in juli 2019 werd ontvoerd en verdween, is nog steeds geen duidelijkheid. UNSMIL gaf aan dat dit misdrijf een huiveringwekkende invloed had op het werk van vrouwelijke activisten in Libië.³⁷⁷

³⁶⁸ UNSMIL, *United Nations in Libya statement on the international women's day*, 8 maart 2022.

³⁶⁹ UNSMIL, *United Nations in Libya statement on the international women's day*, 8 maart 2022; HRW, *Decree on Libyan women's non-citizen children fails discrimination test*, 28 oktober 2022.

³⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022; vertrouwelijke bron, 18 december 2022; vertrouwelijke bron, 22 december 2022.

³⁷¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.55 en 56.

³⁷² UNSMIL, *United Nations in Libya statement on the international women's day*, 8 maart 2022; vertrouwelijke bron, 18 december 2022.

³⁷³ Vertrouwelijke bron, 22 november 2022.

³⁷⁴ HRW, *Libya: outspoken Benghazi lawyer murdered*, 11 november 2020.

³⁷⁵ OHCHR, *Libya: UN experts demand release of woman detainee*, 1 augustus 2022.

³⁷⁶ BBC Monitoring, *Condemnation of attack on MP's home*, 11 januari 2023.

³⁷⁷ UNSMIL, *United Nations in Libya statement on the international women's day*, 8 maart 2022.

Gender gerelateerd geweld

Huiselijk of familiegeweld tegen vrouwen vindt veelvuldig plaats, inclusief eergerelateerd geweld. In de maand juli 2022 kwamen binnen twee weken vijftien vrouwen om als gevolg van dergelijk geweld. Het ging hierbij deels om vrouwen die een huwelijkskandidaat hadden afgewezen.³⁷⁸ Er is geen wetgeving tegen huiselijk geweld. Het wetboek van strafrecht voorziet in verlaagde straffen voor plegers van eergerelateerd geweld.³⁷⁹ De overheid, aldus een bron, heeft geen beschermingsmechanismen. Het telefonisch meldpunt³⁸⁰ voor gender gerelateerd geweld is een VN-initiatief. De meeste vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk of familiegeweld hebben echter geen mobiele telefoon. Noch de politie noch het openbaar ministerie treedt op bij geweld tegen vrouwen. De politie is niet opgeleid en evenmin bereid dergelijke klachten te behandelen. In Tripoli is de SDF de belangrijkste ordehandhaver. De bron beschouwt de SDF als religieuze extremisten. Gevangenisbewakers zijn mannen, ook in vrouwen- en jeugdgevangenissen. De opvanglocaties voor vrouwen en meisjes die bescherming behoeven zijn niet veilig. Deze worden bewaakt door mannen. Zowel in gevangenissen als in deze opvangcentra zijn vrouwen en meisjes het slachtoffer van seksueel geweld.³⁸¹ De speciale rapporteur van de VN over geweld tegen vrouwen bezocht in december 2022 Libië. Ze riep op tot actie om de geweldscyclus tegen Libische en niet-Libische vrouwen in Libië te stoppen die verergerd wordt door de straffeloosheid.³⁸²

3.3.2

LHBTI'ers

Zoals aangegeven in eerdere ambtsberichten is er weinig bekend over de lhbti-gemeenschap in Libië en daarmee ook over de lhbti-subcategorieën. Er zijn geen aanwijzingen dat de positie van lhbti'ers is veranderd of verbeterd sinds het vorige ambtsbericht. Homoseksualiteit bevindt zich in de taboesfeer. Personen die openlijk uitkomen voor hun lhbti-geaardheid worden geconfronteerd met sociale uitsluiting, bedreigingen, pesterijen en geweldpleging en soms moord. Zie in dit verband het algemeen ambtsbericht van september 2021.³⁸³

Tot 2021 kwam de bedreiging van lhbti-personen vooral van familieleden, burens en de lokale gemeenschap; mensen die men dagelijks tegenkomt. De afgelopen jaren was er ook geweld van gewapende groepen. Sinds vorig jaar is een extra dreiging veel sterker geworden: namelijk geweld van de staat, in het bijzonder van de veiligheidstroepen van de GNU die opereren onder de paraplu van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Geestelijk leiders als de invloedrijke voormalig mufti Al-Ghariani en ook het religieuze instituut *Dar al-Ifta* stelden dat lhbti-mensen onfatsoenlijke handelingen verrichten en dat ze een bedreiging vormen voor de samenleving.³⁸⁴

Lhbti-personen hebben geen vaste ontmoetingsplekken in Libië om samen te komen of om informatie te vergaren over onderwerpen als seksualiteit of genderidentiteit.³⁸⁵ Een bron geeft aan dat in Tripoli homoseksuele mannen elkaar in bepaalde koffiehuisen ontmoeten. In 2019 werden drie koffiehuisen in Tripoli gesloten en in maart 2022 arresteerde het ISA mensen in een andere locatie. De

³⁷⁸ Jusoor post, *Women in Libya: increase in 'family murder' as society protects perpetrators*, 1 augustus 2022.

³⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 22 december 2022; vertrouwelijke bron, 18 december 2022.

³⁸⁰ UNFPA-Libya, *Gender based violence*, geraadpleegd 30 januari 2023. UNFPA's hulplijn "1417" biedt aan hulpbehoevende vrouwen psychosociale ondersteuning, juridisch advies en doorverwijzing naar de gezondheidsdiensten.

³⁸¹ Vertrouwelijke bron, 18 december 2022.

³⁸² OHCHR, *Libya: alarming levels of violence against women and girls must end, says UN expert*, 23 december 2022.

³⁸³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p. 58 tot en met 60.

³⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022; Al-Monitor, *human rights; dissenters face uphill struggle in Libya*, 20 april 2022.

³⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

overheid meldde dat de locatie een plek van samenkomst was van activisten, feministen en homoseksuelen.³⁸⁶

Wetgeving rondom lhbt'ers

Op het vlak van wetgeving hebben zich sinds het vorige ambtsbericht van september 2021³⁸⁷ geen nieuwe ontwikkelingen voorgedaan. Seksuele handelingen tussen personen van hetzelfde geslacht zijn strafbaar. Het Libisch wetboek van strafrecht geeft aan dat tot vijf jaar gevangenisstraf voor deze handelingen kan worden opgelegd. Lhbt'ers zijn slachtoffer van discriminatie en intimidatie.³⁸⁸

Voor zover bekend waren er in de verslagperiode geen strafzaken tegen lhbt'ers wegens hun seksuele identiteit dan wel wegens homoseksuele handelingen. Echter, zoals een bron aangaf lopen personen die verdacht worden van homoseksuele geaardheid of van steun geven aan de rechten van lhbt'ers het risico beschuldigd te worden op andere gronden zoals atheïsme, afvalligheid of het bezoedelen van de openbare zedelijkheid.³⁸⁹ De FFM meldde eerstehands getuigenissen ontvangen te hebben van personen die gearresteerd en (seksueel) misbruikt waren enkel en alleen wegens hun seksuele geaardheid, genderidentiteit of genderuitingen. De FFM monitorde ook sinds november 2021 de arrestatie van mannen, onder wie activisten, door veiligheidsinstanties wegens hun veronderstelde seksuele geaardheid.³⁹⁰ Zie ook paragraaf 3.3.5 over de Tanweer-zaak.

Geweld tegen lhbt'ers

Hoewel er geen sprake is van een actief vervolgingsbeleid van de kant van de autoriteiten, is er wel sprake door overheden en gewapende groepen van het monitoren van lhbt-uitingen, waaronder op sociale media, van lhbt-content en activisme. Het opsporen van lhbt-mensen via onderzoek naar online-activiteiten gebeurt grotendeels handmatig en is informeel. Het zijn individuen die tot een gewapende groepering behoren die dit doen. Die mensen zijn alom aanwezig op straat en ook bijvoorbeeld bij scholen en universiteitscampussen. De sociale media van personen die verdacht worden van het zijn van lhbt'er of opkomen voor de rechten van lhbt'ers worden veelal onderzocht. Ze zoeken naar digitaal bewijs om hen onder druk te zetten en te intimideren.³⁹¹ Zie ook paragraaf 3.2.1. Een bron gaf aan geen zaken uit deze verslagperiode te kennen van strafvervolging van personen wegens hun seksuele geaardheid. De twaalf recentste zaken die deze bron had gedocumenteerd betroffen homoseksuele mannen. Geen van die zaken leidde tot strafvervolging en/of voorgeleiding bij een rechter. De meest recente door de bron gedocumenteerde Libische zaak betrof 2020. Meestal waren er geen formele aanklachten. Het ging veelal om bedreigingen en arrestaties door gewapende groepen gebaseerd op het vermoeden dat iemand homoseksueel was en/of opkwam voor de rechten van lhbt. De arrestaties, detenties en martelingen door gewapende groepen leken bedoeld te zijn om de slachtoffers te intimideren.³⁹² Een andere bron gaf aan informatie te hebben dat er in 2022 drie keer groepen mensen opgepakt waren, namelijk in Zliten (vijf personen), Misrata (zeven personen) en in Tripoli

³⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

³⁸⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.58.

³⁸⁸ Freedom House, *Freedom in the world 2022-Libya*, F 4, 28 februari 2022.

³⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

³⁹⁰ UNHRC, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022, p.10.

³⁹¹ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

³⁹² Vertrouwelijke bron, 21 september 2022. De zaak uit 2020 ging om een journalist. Betrokkene had zich openlijk ingezet voor de rechten van lhbt-ers. Hij werd door een gewapende extremistische islamitische groep in Tripoli opgepakt en vastgehouden in Tripoli. Na in vrijheidstelling verhuisde hij naar Benghazi. Daar werd hij opnieuw opgepakt -na een klacht van de Tarek Bin Ziyad gewapende groep- en enkele dagen gedetineerd. Betrokkene vluchtte vervolgens naar Tunesië. Hij was gemarteld en geslagen. Ook moest hij onder dwang inwendig onderzoek ondergaan. Hij werd met name beschuldigd van het zijn van atheïst en van het steun geven aan homoseksualiteit.

(twee personen). Van hen werden foto's online geplaatst; soms waren het foto's met vervaagde gezichten. De arrestaties en detenties waren willekeurig. Twee van de groepen mensen werden in vrijheid gesteld zonder dat enige juridische reden werd gegeven. Ze werden geconfronteerd met een lastercampagne, afwijzing door hun familie, uitsluiting van hun gemeenschap, discriminatie. Ze konden geen hulp krijgen van een therapeut. Ze hadden een sociaal stigma. Sommigen waren in staat om Libië te verlaten; er was, aldus de bron, ook sprake van zelfmoord.³⁹³

Het zijn volgens een bron veelal de families van lhbt'ers zelf die de daders van geweld tegen lhbt'ers zijn. Lesbische of biseksuele vrouwen werden vaak gedwongen tot een huwelijk met een man. Ook komt het soms voor dat individuen onder druk worden gezet om religieuze dan wel medische conversiepraktijken te ondergaan om hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit te veranderen.³⁹⁴ Een andere bron gaf aan dat het vermoeden dat een man homoseksueel is, negatieve gevolgen kan hebben voor die persoon. Dat vermoeden kan ontstaan doordat iemand in diens manier van praten of bewegen 'vrouwelijk' overkomt.³⁹⁵

Er zijn in de verslagperiode geen gevallen bekend geworden van eengerelateerd geweld in verband met seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Een bron merkte in dit verband op dat mocht er sprake zijn van een eengerelateerde moord, families geen melding zullen maken dat dit misdrijf plaats had wegens de seksuele geaardheid van hun kind. Het is dus erg moeilijk om te onderscheiden of eerwraak wordt gepleegd vanwege seksuele geaardheid of genderidentiteit of om andere redenen, zoals een buitenechtelijke relatie.³⁹⁶

3.3.3 (Alleenstaande) minderjarigen

Voor informatie over de positie van minderjarigen en opvangmogelijkheden wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.³⁹⁷ In aanvulling hierop nog de volgende informatie.

Volgens een bron kent de Libische overheid weeshuizen waar minderjarigen worden opgevangen. Daarnaast is er het zogeheten *kafal* systeem³⁹⁸ waarbij minderjarigen opgevangen worden in een gastgezin. Er zouden tussen de elf en vijftientig weeshuizen en wellicht nog meer in Libië zijn. Het ministerie van Sociale Zaken is in samenwerking met de VN in kaart aan het brengen wat er aan opvang-, verzorgings- en beschermingsfaciliteiten voor minderjarigen zijn in Libië. Het betreft een inventarisatie in Tripoli, Benghazi en Sebha. Volgens de bron is de informatie onvolledig, moet de situatie nog verder in kaart gebracht worden en moet geverifieerd worden wat de hulpverlening in de praktijk inhoudt.³⁹⁹

Volgens de wet is een Libiër meerderjarig en tevens handelingsbekwaam vanaf achttien jaar.⁴⁰⁰ Wat betreft de wettelijke huwelijksleeftijd, geeft wet 10/1984 twintig jaar aan. In 2015 (Wet 14/2015) besloot de toenmalige regering, het *General National Congress* (GNC) in Tripoli, om de huwelijksleeftijd te verlagen naar achttien jaar. Deze beslissing wordt echter alleen in het westen van Libië erkend.⁴⁰¹

³⁹³ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

³⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

³⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 21 september 2022.

³⁹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p. 60-63; vertrouwelijke bron, 23 januari 2023. Deze bron geeft aan dat, voor zover bekend, er zich geen nieuwe ontwikkelingen of wezenlijke veranderingen, hebben voorgedaan sinds oktober 2021 met betrekking tot de positie en situatie van (alleenstaande) Libische minderjarigen.

³⁹⁸ Voor meer informatie over kafala in relatie tot opvang van minderjarigen zie bijvoorbeeld: African Human Rights Law Journal, Arsin, Usany Maria & Sloth-Nielsen, Hulia. *Islamic kafalah as an alternative care option for children deprived of a family environment*, januari 2014, p.329-331.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 23 januari 2023.

⁴⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022; vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

Bij overlijden van een van de ouders gaat het juridisch gezag over de kinderen over op de andere ouder. In geval van overlijden van beide ouders wordt het juridisch gezag over de minderjarige overgedragen aan verwanten, volgens de volgorde van erfenis en verwantschap. In het geval van een gelijke positie van verwanten benoemt een rechtbank een familielid van de familie van de minderjarige die geschikt geacht wordt als juridisch gezag.⁴⁰²

Voor ontwikkelingen aangaande de situatie van kinderen van een Libische vrouw gehuwd met een niet-Libische man zie paragraaf 2.1.

3.3.4

Opposanten en demonstranten

Libische veiligheidstroepen dreven met geweld een al drie maanden durende sit-in uiteen voor het *Community Day Centre* (CDC)⁴⁰³ van UNHCR in de wijk Al-Serraj in Tripoli. Naar schatting tweeduizend migranten, vluchtelingen en asielzoekers, onder wie vrouwen en kinderen namen deel aan het protest. Zeshonderd van hen werden gearresteerd en vastgehouden. Veiligheidstroepen schoten met scherp op de demonstranten, waarbij volgens informatie van het LAN zes migranten omkwamen. Een onbekend aantal mensen raakte gewond.⁴⁰⁴ De demonstranten stelden hun voortdurende blootstelling aan misbruik, schendingen en detentie aan de kaak en eisten bescherming en evacuatie. De aanleiding voor de sit-in was het gewelddadige optreden van veiligheidsstrijdkrachten en gewapende groepen gelieerd aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. Op 1 oktober 2021 vielen deze eenheden met veel geweld onderkomens van migranten binnen in de wijk Gargaresh in Tripoli waarbij duizenden personen gearresteerd werden. Ook kwamen enkele migranten door het geweld om en was er sprake van mishandelingen en andere gewelddadigheden.⁴⁰⁵

Amnesty meldde de aanhouding van ongeveer elf personen, onder wie een journalist (zie paragraaf 3.3.5), na deelname aan een demonstratie in Sirte op 19 maart 2022. De vreedzame demonstranten riepen de internationale gemeenschap en de lokale autoriteiten op om slachtoffers van de NAVO-luchtbombardementen in 2011 een compensatie te geven.⁴⁰⁶

De olieblokkades in april 2022 hadden naast een omvangrijk verlies aan overheidsinkomsten ook negatieve economische gevolgen. Ze leidden tot massale protesten op 1 en 2 juli 2022 tegen de slechte levensomstandigheden, waaronder de veelvuldige stroomuitval, en de politieke crises. Demonstranten eisten verbeterde toegang tot de basisdienstverlening (onderwijs, gezondheidszorg, drinkwater), nationale verkiezingen, de verwijdering van de twee regeringen, het Huis van Afgevaardigden (HoR), de *High Council of State* (HCS) en de *Presidential Council*⁴⁰⁷ (PC) alsmede het vertrek van alle buitenlandse strijdkrachten en huurlingen. De grootste protesten vonden in Tripoli plaats en waren georganiseerd door het maatschappelijk middenveld. Ook in Misrata, Zliten, Sarata, Zintan, Zawiya en Sebha vonden demonstraties plaats. Bij de protesten in Tobroek ging het parlamentsgebouw in vlammen op. De meeste veiligheidsdiensten en gewapende

⁴⁰² Vertrouwelijke bron, 3 november 2022.

⁴⁰³ CDC's zijn locaties waar UNHCR hulp biedt aan vluchtelingen en asielzoekers. Voor meer informatie zie: UNHCR, *Update Libya*, 15 november 2022.

⁴⁰⁴ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022.

⁴⁰⁵ Faculty of Law Blogs / University of Oxford. Denaro, Chiara, *Beyond violent raids, sit-in evictions and arbitrary detention in Tripoli (Libya): How black refugee voices refuse to be silenced*, 17 maart 2022.

⁴⁰⁶ Amnesty International, *Libya: the LAAF is 'brutally crushing' freedom of expression and peaceful assembly*, 19 april 2022.

⁴⁰⁷ UNSMIL & LPDF, *Chapter on unified executive authority*, geraadpleegd 1 december 2022. Artikel 2, lid 1. De PC fungeert als staatshoofd en staat aan het hoofd van de Libyan Armed Forces. De huidige voorzitter van de PC is Mohamed Al-Manfi.

groepen hielden zich grotendeels afzijdig bij de protesten. Wel waren er aanwijzingen dat enkele demonstranten door gewapende groepen werden gearresteerd en naar onbekende locaties meegenomen. In Tobroek werden achttien jonge mannen en een vrouw op 3 september 2022 in de vroege ochtend opgepakt door het oostelijke ISA. De mannen werden meegenomen naar het kantoor van de openbare aanklager; de vrouw naar de gevangenis in Al-Rajma bij Benghazi.⁴⁰⁸

De BBC, refererend aan lokale nieuwsbronnen, maakte begin augustus melding van demonstraties in verschillende steden in het zuiden waarbij werd geprotesteerd tegen de slechte levensomstandigheden. Ook werd gedreigd om de toegang tot enkele olievelden te blokkeren.⁴⁰⁹ De directe aanleiding voor de protesten was een explosie van een omgevallen tankauto op 1 augustus 2022 in Bent Bayya, bij de stad Sebha. De explosie, waarbij ten minste 23 personen omkwamen en vele anderen gewond raakten, gebeurde toen mensen brandstof uit de tanker wilden halen.⁴¹⁰

3.3.5

Journalisten, mensenrechtenactivisten en -advocaten

Libië staat op plaats 143 van de 180 onderzochte landen, in het overzicht van de internationale ngo *Reporters without Borders* (RSF) voor 2022. RSF beschouwt Libië als een waar 'informatie zwart gat'. De meeste Libische media en verslaggevers zijn hun land ontvlucht. De achterblijvers proberen hun veiligheid te verzekeren door te werken onder de bescherming van een van de strijdende partijen, en buitenlandse journalisten hebben niet langer de mogelijkheid om verslag uit te brengen over de gebeurtenissen. RSF meldde in september 2022 dat de leiders van gewapende groepen niet geloven dat er onafhankelijke lokale journalisten zijn. Ze zijn van mening dat deze allemaal gecontroleerd worden door de een of andere clan. Journalisten in Noordwest-Libië kunnen niet vrijuit rapporteren over politieke en militaire groepen in Tripoli; journalisten in Oost-Libië kunnen dat evenmin over de groepen aldaar. Volgens RSF behoren veel Libische media tot of zijn afhankelijk van een of andere factie, waardoor het voor deze organisaties bijna onmogelijk is om onafhankelijk te zijn.⁴¹¹

De persfotograaf Saddam Al-Saket werd in oktober 2021 opgepakt door ongeïdentificeerde mannen toen hij een rapportage maakte van een sit-in van vluchtelingen in Tripoli.⁴¹² Siraj Abdel Hafeez Al-Maqsabi, een journalist van de Libische krant Al-Hayat, werd in november 2021 door een gewapende groep ontvoerd in de stad Benghazi.⁴¹³

Van begin 2022 tot medio december 2022 kwam geen journalist om in Libië; een journalist zat medio september 2022 in detentie. Volgens RSF zat medio december 2022 geen journalist of media-medewerker gedetineerd.⁴¹⁴

In februari 2022 werd een vrouwelijke journalist fysiek aangevallen terwijl zij een rapportage maakte in Benghazi. Een andere journalist werd aangevallen in Tripoli

⁴⁰⁸ Vertrouwelijke bron, juli 2022.

⁴⁰⁹ BBC monitoring, *protesters in southern Libya threaten to shut oil fields*, 7 augustus 2022.

⁴¹⁰ BBC monitoring, *Libya's GNU to compensate families of fuel blast victims*, 14 augustus 2022.

⁴¹¹ RSF, *Libye*, geraadpleegd 19 september 2022. In het overzicht voor 2021 stond Libië op plaats 165. Voór 2022 werd een andere methodiek gehanteerd waardoor een vergelijking niet goed mogelijk was, aldus RSF; RSF, *Libyan journalists threatened by rival militia's*, 8 september 2022.

⁴¹² Amnesty International (AI), *Libya 2021*, geraadpleegd 13 december 2022; Article 19, *Article 19 condemns the kidnapping of a journalist in Benghazi*, 26 november 2021.

⁴¹³ Article 19, *Article 19 condemns the kidnapping of a journalist in Benghazi*, 26 november 2021; Defender Center for human rights, *A year of missed opportunities; a summary of the human rights situation in 2021*, december 2021, p.33

⁴¹⁴ RSF, *Libye*, geraadpleegd 19 september 2022 en 13 december 2022.

terwijl deze een rapportage maakte over de herdenking van de opstand tegen het bewind van Qadhafi van 2011.⁴¹⁵

Ali Al-Rifawi, een journalist werkzaam voor het private 218 Tv-kanaal werd op 26 maart 2022 opgepakt in Sirte door het ISA en op een onbekende locatie vastgehouden. De arrestatie vond plaats nadat Mokhtar Al-Madani, burgemeester van Sirte, een klacht had ingediend tegen Al-Rifawi wegens diens artikelen in de pers over corruptie in Sirte. Al-Rifawi kwam vrij op 5 juli 2022 na honderd dagen detentie.⁴¹⁶

Mohamed Messaoud, een correspondent van de internationale tv-nieuwszender Al-Arabiya, werd fysiek aangevallen in de oostelijke stad Tobroek. Hij deed verslag van een zitting van het in Tobroek gevestigde parlement op 15 augustus 2022 toen hij werd aangevallen door personen die later werden geïdentificeerd als leden van de Libische binnenlandse veiligheidsdienst.⁴¹⁷ Mabrouka Mismari, een correspondent van 218 TV Channel Benghazi werd in februari 2022 bedreigd en mishandeld door strijders van een gewapende groep. De aanleiding zou de uitzending door 218News zijn geweest over de allianties achter de vorming van een nieuwe uitvoerende macht. Mismari is ook een van de oprichters van de ngo *The Libyan Women's Forum for Peace*.⁴¹⁸

De Libische ngo *Libyan Anti-torture Network* (LAN) en de *World Organisation Against Torture* (OMCT) maakten in een rapport over de eerste helft van 2022 melding van doodsbedreigingen op sociale media tegen mensenrechtenactivisten en organisaties die werken aan de documentatie van marteling. Zeven jonge mensenrechtenverdedigers waren willekeurig gearresteerd en vastgehouden door het ISA van de autoriteiten in Tripoli tussen november 2021 en maart 2022. Deze zaak staat ook bekend als de Tanweer-zaak, genoemd naar een Libische organisatie die zich inzet voor onder andere lhbti- en vrouwenrechten. Zie ook paragraaf 3.2.2. De autoriteiten deelden op sociale media bekentenissen van betrokkenen die volgens LAN onder dwang waren verkregen in een context van het zo goed als ontbreken van gerechtelijke waarborgen.⁴¹⁹ Het ISA in Tripoli plaatste video's van de gedetineerde mannen op Facebook, waarin deze 'opbiechten' dat ze 'atheïst', 'niet-religieus', 'seculier' en 'feministisch' zijn en dat ze sociale media gebruikten om atheïsme en minachting voor religie, in het bijzonder de islam te propageren'. De 'bekentenissen', die onder dwang waren verkregen, betroffen ook verschillende andere mannen en vrouwen, van wie velen zijn ondergedoken nadat ze met de dood werden bedreigd. De video's die op Facebook waren geplaatst en later verwijderd werden, leidden ook tot vele haatzaaiende uitlatingen tegen mensenrechtenverdedigers. In de verslagperiode was sprake van wijdverbreide haatzaaiende uitlatingen en ophitsing, gericht tegen maatschappelijke organisaties en individuele activisten waarin deze beschuldigd werden van het uitdragen van een 'westerse agenda die in strijd is met Libische waarden'. Op sociale media circuleert, aldus mensenrechtenverdedigers, een lijst met namen van activisten met oproepen om hen te vervolgen als 'afvalligen' volgens de sharia en ter dood te veroordelen

⁴¹⁵ UNSC, *United Nations Support Mission in Libya, Report of the Secretary-General, S/2022/409*, 20 mei 2022, p.10.

⁴¹⁶ CPJ, *Libyan journalist Ali al-Rifawi detained since march after reporting on corruption*, 21 april 2022; RSF, *Libyan journalists threatened by rival militia's*, 8 september 2022.

⁴¹⁷ RSF, *Libyan journalists threatened by rival militia's*, 8 september 2022; Article 19, *Libya: security sources must face prosecution for attacking journalist*, 18 augustus 2022.

⁴¹⁸ 218 News, *UN mission in Libya condemns assault on 218 TV correspondent in Benghazi*, 14 februari 2022.

⁴¹⁹ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022; vertrouwelijke bron, 18 september 2022. Deze bron meldde dat op 7 september 2022 'bekentenisvideo's' werden gepubliceerd van negen maatschappelijke activisten (onder andere van de Ngo Tanweer) en andere mensenrechtenverdedigers. Betrokkenen waren in februari 2022 gearresteerd. Het proces werd voor de vierde keer uitgesteld tot 5 oktober 2022; Bajec, Alessandra, *Intensified crackdown on civil society in Libya further embeds impunity*, 22 november 2022, TIMEP.

indien ze schuldig worden bevonden.⁴²⁰ Volgens informatie van Amnesty werden betrokkenen, na vastgezet te hebben in het hoofdkwartier van ISA, overgebracht naar de Al-Jadida gevangenis dan wel naar de Mitiga-gevangenis.⁴²¹ Minstens één mensenrechtenverdediger stond in juli 2022 terecht voor 'vernietiging van de fundamentele van de samenleving', een aanklacht waarop volgens artikel 207 van het Libische wetboek van strafrecht de doodstraf staat indien betrokkene wordt veroordeeld. De rechtszittingen werden gehouden in een zaal in een detentiecentrum dat wordt gerund door de SDF, een gewapende groepering die samenwerkt met de internationaal erkende regering in Tripoli.⁴²²

Advocaat Adnan Abdelkader Al-Arifi werd ontvoerd en gedetineerd wegens het aanspannen van een rechtszaak tegen de vicegouverneur van de Centrale Bank in Oost-Libië op beschuldiging van corruptie. Al-Arifi werd dertien dagen vastgehouden in de Al-Kuwayfiah-gevangenis. Advocaten protesteerden in Benghazi tegen diens arrestatie.⁴²³

3.3.6 *Leden van het justitieel apparaat*

Rechters en aanklagers, geconfronteerd met bedreigingen, intimidatie, geweld en gebrek aan middelen, uitten hun bezorgdheid over het algehele gebrek aan veiligheid in en rond de rechtbanken in verschillende delen van het land.⁴²⁴

USDOS, onder verwijzing naar mensenrechtenorganisaties, meldde dat zich ook rechters bevonden onder de personen die gedwongen verdwenen nadat ze opgepakt waren door veiligheidsdiensten of gewapende groepen in het oosten of westen van Libië.⁴²⁵ Gewapende groepen en families van de slachtoffers of beklaagden bedreigden geregeld advocaten, rechters en openbare aanklagers.⁴²⁶ Het komt, aldus een bron, geregeld voor dat mensen een gewapende groep inschakelen om de rechter onder druk te zetten om een beslissing te nemen in hun voordeel. Dat speelt bijvoorbeeld bij rechtszaken over een scheiding of een erfenis. Druk uitoefenen op rechters gebeurde ook bij de besluitvorming of bepaalde personen zich verkiesbaar konden stellen als kandidaat voor het presidentschap. Maar ook in strafzaken kunnen rechters te maken krijgen met bedreigingen. Een rechter moest vluchten toen deze de doodstraf had opgelegd aan een persoon. Vrouwenrechtenactivisten en advocaten die vrouwen ondersteunen in juridische procedures, bijvoorbeeld in scheidingszaken, lopen eveneens de kans bedreigd te worden.⁴²⁷

3.3.7 *Libische werknemers van (internationale) organisaties*

Vaak zien Libische autoriteiten werknemers van de VN, maar ook van internationale ngo's als spionnen. Als lokale medewerker werkzaam voor zo'n organisatie, is men per definitie, aldus een bron, verdacht in de ogen van lokale machthebbers. Lokaal personeel kan worden lastiggevallen. Een bron geeft als voorbeeld dat een paar maanden geleden een van de mobiele teams van een internationale organisatie door de lokale autoriteiten gearresteerd en naar het plaatselijke politiebureau gebracht en ondervraagd werd. De medewerkers werden ondervraagd over hun werkzaamheden. De organisatie kwam tussenbeide en de werknemers werden na een paar uur

⁴²⁰ UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022; Vertrouwelijke bron, 25 maart 2022; vertrouwelijke bron, juli 2022.

⁴²¹ Amnesty International, *Libya, the Internal Security Agency intensifies crackdown on freedom of expression*, 23 maart 2022.

⁴²² UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022.

⁴²³ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022; Panafrikan News Agency (PANA), *Lawyers protest in Benghazi against arrest of a colleague*, 16 mei 2022.

⁴²⁴ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.13.

⁴²⁵ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.5.

⁴²⁶ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.14.

⁴²⁷ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

vrijgelaten. Dit zijn het soort situaties waarin lokale medewerkers terecht kunnen komen. Over het algemeen krijgt de organisatie een note verbale van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Tripoli, waarin goedkeuring wordt gegeven voor bepaalde activiteiten. Dus als de medewerkers onderweg zijn, hebben ze een schriftelijke goedkeuring bij zich. Maar dat betekent niet altijd dat die goedkeuring door gewapende groepen wordt geaccepteerd. Het gebied kan worden gecontroleerd door een andere groep die niet loyaal is aan de overheid.⁴²⁸

Na tien maanden verdwijning werd begin april 2022 de lokale Rode Halve Maan-directeur Mansour Ati Al-Maghrabi uit Ajdabiya, een stad in Oost-Libië, door onbekende ontvoerders vrijgelaten. Betrokkene kwam vrij na bemiddeling door de Maghariba-stam.⁴²⁹

3.3.8 *(Vermeende) Qadhafi-loyalisten*

Voor informatie over dit onderwerp wordt verwezen naar het vorige algemeen ambtsbericht.⁴³⁰ In aanvulling hierop volgt de volgende informatie.

Een bron stelt dat leden van stammen die als Qadhafi-loyalist worden beschouwd, het risico lopen beschuldigd te worden van steun aan het voormalige bewind en daarmee op arrestatie indien ze zich buiten het 'veilige' stamgebied bevinden. De bron merkt op dat de verdenking van banden met het bewind van Qadhafi bij terugkeer in Libië kan leiden tot arrestatie en/of wraak. Er zitten nog steeds veel kaders van het bewind van Qadhafi in detentie⁴³¹ zoals Abdullah Al-Senussi, het in 2015 ter dood veroordeelde hoofd van de inlichtingendienst. Al-Senussi, lid van de Magarha-stam, is gedetineerd in de Mitiga-gevangenis.⁴³²

3.3.9 *Staatloze Libiërs*

De Arabisch-nationalistische regering van Qadhafi marginaliseerde niet-Arabisch-gemeenschappen in Libië. De regering trok het staatsburgerschap in van sommige inwoners van de Sahara in Libië, inclusief van minderheden zoals de Toeboe en Toeareg. Dit leidde ertoe dat er veel staatloze personen in Libië zijn.⁴³³ USDOS geeft aan op basis van sommige rapporten dat dertig procent van de bevolking in het zuiden een niet bepaalde juridische status had. Dit wakkerde discriminatie op de arbeidsmarkt in de hand. Deze staatloze burgers zijn niet in bezit van een nationaal identificatienummer en hebben geen toegang tot basisdiensten. Zij kunnen geboorten, huwelijken of overlijdens niet registreren alsook niet aan verkiezingen deelnemen of verkiesbaar zijn. Ook kunnen ze geen salaris krijgen van de overheid.⁴³⁴

De situatie van deze personen veranderde niet gedurende deze verslagperiode.

3.3.10 *Palestijnen en Syriërs*

Palestijnen

Het exacte aantal Palestijnen in Libië is niet bekend.⁴³⁵ Bij UNHCR-Libië stonden per 1 november 2022 1.156 Palestijnen als asielzoeker of vluchteling geregistreerd.⁴³⁶

⁴²⁸ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022.

⁴²⁹ The New Arab, *Libya Red Crescent official freed after 10-month abduction*, 3 april 2022; HRW, *World report 2023:Libya*, januari 2023, p.390

⁴³⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2022, p.67 en 68.

⁴³¹ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022; HRW, *World report 2023:Libya*, januari 2023, p.388.

⁴³² The Libya Herald, *Unknown if Gaddafi's intelligence chief is dead or alive, says family*, 10 augustus 2022.

⁴³³ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.23.

⁴³⁴ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.28.

⁴³⁵ LIFOS, *Thematic report: Palestinians and Syrians in Libya*, 23 februari 2016, p.8-p.10. Dit rapport geeft aan dat er voor 1994 ongeveer dertigduizend Palestijnen in Libië verbleven. Naar aanleiding van de Oslo-akkoorden tussen de PLO en Israël besloot Muammar Qadhafi de Palestijnen het land uit te zetten. Tussen 1994 en 1996 werden ongeveer zeventienduizend Palestijnen uitgezet.

⁴³⁶ UNHCR, *Operational Data Portal*, geraadpleegd 8 november 2022.

Voor informatie over de positie van de Palestijnse gemeenschap in Libië wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.⁴³⁷ In aanvulling hierop volgt nog de volgende informatie.

Volgens een bron ondervinden Palestijnen in Libië voor het enkel niet hebben van een verblijfstitel geen problemen. Palestijnen in Libië kunnen in aanmerking komen voor een verblijfstitel om redenen van werk of om andere redenen. Om naar het buitenland te kunnen reizen en om terug te keren dient een Palestijn in Libië in bezit te zijn van een verblijfsvergunning. Met die vergunning kan een uitreis- en terugkeervisum worden verkregen. Voor het terugkeervisum dient de persoon een document van de werkgever over te leggen.⁴³⁸ Een andere bron merkt evenwel op dat tot voor kort Palestijnen die Libië hebben verlaten, niet terug konden keren. Dit is vooral een probleem bij vertrek naar Egypte. Recent heeft de GNU echter een decreet uitgevaardigd op basis waarvan Palestijnen een visum voor vijf jaar met meerdere binnenkomsten kunnen krijgen (decreet 995/2022 van 30 november 2022). Het is nog niet duidelijk hoe dit besluit zal worden uitgevoerd en of dat ook in het oosten van Libië zal gebeuren. De Palestijnse autoriteiten hebben een consulaat in Libië dat Palestijnen reisdocumenten verschaft. In de praktijk hebben dergelijke documenten weinig waarde omdat Palestijnen elders nauwelijks toegang kunnen verkrijgen. De laatste tijd, aldus de bron, probeerden ook meer jonge Palestijnen Libië op een irreguliere manier te verlaten, gezien het gebrek aan kansen voor hen.⁴³⁹

Palestijnen met of zonder verblijfstitel werken in Libië. Ze zijn werkzaam in de privésector alsook in sommige overheidsinstellingen zoals in het onderwijs en de gezondheidszorg. Hun kinderen hebben gratis toegang tot overheidsscholen, het hoger onderwijs en universiteiten. Ze zijn vrijgesteld van collegegeld. Medische behandeling in overheidsziekenhuizen is kosteloos.⁴⁴⁰ Een andere bron geeft aan dat de Palestijnen zich wel over het algemeen redden in Libië. Hun rechten zijn echter beperkt: geen toegang tot de Libische nationaliteit en geen stemrecht.⁴⁴¹

Palestijnen kunnen geen eigendom op eigen naam registreren zoals een huis of grond. Een kind geboren uit een huwelijk tussen een Palestijnse vader en een Libische moeder krijgt de Libische nationaliteit niet door het enkele feit dat de moeder de Libische nationaliteit heeft. Meer in het algemeen geldt dat een buitenlander de Libische nationaliteit niet kan verkrijgen door een huwelijk met een Libische burger.⁴⁴² Zie ook paragraaf 2.1.

Syriërs

Bij UNHCR-Libië stonden per 1 november 2022 15.325 Syriërs als asielzoeker of vluchteling geregistreerd.⁴⁴³

Syriërs hebben een visum nodig om via de luchthaven Libië binnen te komen. Ze moeten een toegangsbedrag betalen (volgens informatie van de bron kan dit variëren van enkele honderden tot duizend USD). Vanuit sociaal oogpunt worden Syriërs geaccepteerd in Libië. Ze hebben echter geen wettelijke bescherming. Zij kunnen toegang krijgen tot basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg en onderwijs.⁴⁴⁴

⁴³⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.71 en 72.

⁴³⁸ Vertrouwelijke bron, 15 september 2022.

⁴³⁹ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 15 september 2022.

⁴⁴¹ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁴² Vertrouwelijke bron, 15 september 2022.

⁴⁴³ UNHCR, *Operational Data Portal*, geraadpleegd 8 november 2022.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

Als een Syriër Libië illegaal binnenkomt, wordt dat niet beschouwd als een ernstig misdrijf. Syriërs worden door de autoriteiten in Libië beschouwd als een 'broedervolk'. Dit lijkt, aldus de bron, gebaseerd te zijn op een afspraak met de Syrische autoriteiten. Syriërs die worden onderschept op boten op weg naar Europa, worden normaal gesproken vrijgelaten uit detentie met een document dat hun instrueert Libië te verlaten. In de praktijk wordt er door de autoriteiten hieraan geen follow-up gegeven.⁴⁴⁵Een andere bron merkt op dat er zich Syriërs in detentiecentra bevinden. Het gegeven dat ze Arabier zijn beschermt een Syriër niet tegen gevangenschap.⁴⁴⁶

3.3.11 *Ibadieten, soefi's en christenen*

Zowel in het oosten als in het westen van Libië zijn soefi moslims en hun instellingen doelwit geweest van met name Madkhali salafisten. Die Madkhali salafisten hebben banden, aldus de bron, met veiligheidstroepen. Desgevraagd gaf deze bron aan geen incidenten te kennen die plaatsvonden in de verslagperiode tegen soefi's.⁴⁴⁷ Salafisten bleven de moslimminderheid van ibadieten intimideren en sommige salafistische sjeiks wezen het ibadisme openlijk als niet-islamitisch af. Voor meer informatie over het ibadisme alsook over Madkhali salafisten, zie het Algemeen ambtsbericht Libië van september 2021.⁴⁴⁸ Het USDOS meldde op basis van contacten met ngo's dat sinds 2020 soefi-moslims in het westelijk deel van het land meer openlijk hun geloof konden belijden. In Tripoli bleven, volgens vertegenwoordigers van mensenrechtenorganisaties, sommige gewapende groepen beperkingen opleggen aan vrouwen wegens hun kleding en mannen bestraffen die zich 'onislamitisch' zouden gedragen.⁴⁴⁹

USDOS meldde dat de intimidatie van en opruiing tegen de Ibadi-moslimminderheid door salafistische groepen doorging. In oktober 2021 verklaarde de salafistische sjeik Tariq Dorman publiekelijk dat het ibadisme gebaseerd was op een afwijzing van de islam en op het verspreiden van chaos.⁴⁵⁰

In Tripoli bleven kleine christelijke gemeenschappen bestaan, waar katholieke, anglicaanse en protestantse kerken actief zijn voor buitenlanders. Christelijke gemeenschappen waren ook aanwezig in onder andere Misrata, Al-Bayda, Benghazi, Tobroek, Sebha, Ghat, Ubari en Murzuq. In sommige gevallen hielden katholieke gemeenschappen kerkdiensten op andere plaatsen dan kerkgebouwen, onder meer in Benghazi, waar IS in 2015 kerkelijke eigendommen verwoestte.⁴⁵¹ Internationale christelijke ngo's gaven, aldus USDOS, aan dat christenen die overgegaan waren tot het christendom hun geloof beoefenden in semi-geheimhouding. Ze werden geconfronteerd met geweld en intense druk van hun families en gemeenschappen om hun geloof af te zweren.⁴⁵² Tegen een tot het christendom overgegangene voormalige moslim is strafvervolgning ingesteld. Zie paragraaf 3.3.12.

3.3.12 *Afvalligen, bekeerlingen en gematigde moslims*

Voor algemene informatie over de positie van afvalligen en bekeerlingen wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Libië van september 2021.⁴⁵³ In aanvulling hierop het volgende:

⁴⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022.

⁴⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2022.

⁴⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.51-52 alsook p.73-74.

⁴⁴⁹ USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.3.

⁴⁵⁰ USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.9.

⁴⁵¹ USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.8 en 9.

⁴⁵² USDOS, *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, p.8.

⁴⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.75 en 76.

Verschillende organisaties, waar onder het OHCHR⁴⁵⁴, maakten in de verslagperiode melding van willekeurige detentie op basis van beschuldigingen van afvalligheid en andere nationale veiligheid en anti-buitenlandse retoriek door het ISA. Zie paragraaf 3.3.5 over de Tanweer-zaak.

Burgerrechtenactivist Dia Eddin Balau kreeg in september 2022 de doodstraf van de correctionele rechtbank van Misrata wegens afvalligheid (voor bekering tot het christendom), nadat hij de mogelijkheid voor het tonen van berouw had verworpen. Wet 20 uit 2016 biedt die mogelijkheid die betrokkene zou ontheffen van de doodstraf.⁴⁵⁵ HRW geeft aan dat de straf nog niet definitief is aangezien onder de Libische wet de Hoge Raad automatisch alle doodstraffen beoordeelt.⁴⁵⁶ Zie ook paragraaf 3.1.5.

⁴⁵⁴ OHCHR, *Deepening crackdown on civil society*, 25 maart 2022.

⁴⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 18 september 2022; Barnabas, *Libyan Christian convert from Islam sentenced to death for apostasy*, 15 september 2022.

⁴⁵⁶ HRW, *World Report 2023: Libya*, januari 2023, p.389.

4 Ontheemden, migranten en vluchtelingen

Verschillende bronnen geven aan dat ook in deze verslagperiode Libië een zeer onveilig land bleef voor migranten, vluchtelingen en asielzoekers, zowel als land van herkomst, land van bestemming, transitland en land van in- en ontschepping.⁴⁵⁷

4.1 Ontheemden

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) meldde dat per eind juni 2022 er 143.419 binnenlandse ontheemden in Libië waren. Het aantal binnenlandse ontheemden was met 55 procent gedaald sinds oktober 2020.⁴⁵⁸ De ngo *Defender Center for Human Rights* stelde evenwel in mei 2022 dat er ongeveer 278.000 ontheemden waren in Libië, onder wie veertigduizend ontheemden uit Tawergha.⁴⁵⁹

De meeste ontheemden bevonden zich in Benghazi, Misrata en Tripoli. Van de door IOM bevroegde ontheemden leefde 81 procent in een zelf gehuurde woonruimte. 93 procent van de bevroegde ontheemden gaf aan ontheemd geraakt te zijn door de verslechterde veiligheidssituatie.⁴⁶⁰

Volgens een bron bestaat de groep resterende ontheemden voor een belangrijk deel uit drie categorieën:

- voormalige inwoners van Tawergha. De inwoners werden beschouwd als aanhangers van voormalig president Qadhafi. De stad is verwoest en de benodigde voorzieningen om daar te kunnen wonen ontbreken vooralsnog;
- ontheemden uit Murzuq in het zuiden. Er zijn nog steeds etnische conflicten in die regio. Deze conflicten veroorzaken van tijd tot tijd ontheemding;
- mensen die vooral banden hadden met islamitische groeperingen en die vanwege hun vermeende politieke opvattingen van oost naar west vluchtten en vice versa.⁴⁶¹

Libië kent geen officiële kampen voor binnenlands ontheemden. Zij verblijven in stedelijke gebieden waaronder in informele nederzettingen.⁴⁶² Onder andere UNHCR, in samenwerking met partnerorganisaties, biedt basishulp aan ontheemden in Libië, waaronder hulpgoederen en financiële bijstand. Financiële bijstand helpt de meest kwetsbare ontheemde gezinnen om in onderdak en basisbehoeften te voorzien. UNHCR werkt bij de hulpverlening samen met internationale ngo's als de *International Rescue Committee* (IRC) en de *Norwegian Refugee Council* (NRC) alsmede lokale organisaties als LibAid.⁴⁶³

⁴⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022. Deze bron verwijst naar UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020. De bron geeft aan dat het beeld grotendeels gelijk is gebleven; OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, oktober 2022; Médecins Sans Frontières (MSF), *Out of Libya, opening safe pathways for vulnerable migrants stuck in Libya*, 22 juni 2022.

⁴⁵⁸ IOM, DTM Libya, *Key findings round 42 (May-June 2022)*, geraadpleegd 31 oktober 2022.

⁴⁵⁹ Defender Center for Human Rights, *Libyan human rights organizations condemn the forced eviction of Tawerghans and call on the Libyan authorities for a permanent solution*, 12 mei 2022.

⁴⁶⁰ IOM, DTM Libya, *Key findings round 42 (May-June 2022)*, geraadpleegd 31 oktober 2022. Dit rapport bevat ook informatie over de door IOM gehanteerde onderzoeksmethodologie. In totaal werden bij deze ronde van het onderzoek 4.077 personen geïnterviewd.

⁴⁶¹ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022. Deze bron had het over IS strijders en familieleden; vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁶² Vertrouwelijke bron, 19 december 2022; OCHA, *Libya: durable solutions strategy for internally displaced people: a necessary step towards long-term recovery*, 24 augustus 2022.

⁴⁶³ UNHCR, *Libya Update*, 1 november 2022.

Er zijn informele nederzettingen waar met name voormalige inwoners van Tawergha woonachtig zijn. Die mensen raakten in 2011 ontheemd toen hun stad geheel vernield werd. De belangrijkste nederzettingen in de verslagperiode waren in of bij Tripoli, Tarhuna (ten zuidoosten van Tripoli) en Benghazi. Gedurende de verslagperiode poogden autoriteiten in het oosten en westen nederzettingen te sluiten om mensen te dwingen terug te keren naar plaatsen van herkomst. Ook speelden kwesties als grondeigendom mee.⁴⁶⁴

De situatie van de grotendeels ontheemde bevolking van de stad Tawergha bleef onverminderd zorgelijk. Voor meer achtergrond over de gebeurtenissen die leidden tot de ontheemding, waaronder de vermeende steun aan Qadhafi in 2011, wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht van september 2021.⁴⁶⁵ Elf Libische mensenrechtenorganisaties veroordeelden de gedwongen verwijdering door het SSA op 3 mei 2022 van ontheemde inwoners afkomstig uit Tawergha uit ontheemdenkampen in Tripoli. Het betrof de verwijdering van ongeveer 530 gezinnen. Slechts 38 gezinnen keerden terug naar Tawergha; de anderen bleven ontheemd in buitenwijken van Tripoli, Tarhuna, Bani Walid, Souk Al-Sabt, Souk Al-Ahad, Al-Sbai' a en Wadi Al-Rabi. De organisaties riepen de Libische overheid op om tot een permanente oplossing te komen. De organisaties gaven aan dat vijf jaar na een onder bemiddeling van UNSMIL gesloten akkoord om de terugkeer en compensatie van de inwoners van Tawergha te faciliteren, teruggekeerden nog steeds geen compensatie hadden ontvangen en de basisdiensten ontbraken noodzakelijk voor mensen om te kunnen leven.⁴⁶⁶ Op 30 mei 2022 kregen de bewoners van de Dawaa Eslameya nederzetting in Tripoli, waar 113 families uit Tawergha verbleven, het bevel om te vertrekken.⁴⁶⁷

Terugkeer

Tussen 2016 en juni 2022 keerden in totaal 688.121 binnenlandse ontheemden naar huis. Het aantal teruggekeerden steeg sinds oktober 2020 met 21 procent. De terugkeer vond vooral plaats naar Benghazi, Tripoli en Aljbara. Van de teruggekeerden keerde 87 procent terug naar hun vorig huis. 98 procent gaf aan teruggekeerd te zijn wegens de verbeterde veiligheidssituatie.⁴⁶⁸ Het betrof terugkeer naar gebieden met veelal gebrek aan onderdak en basisvoorzieningen.⁴⁶⁹

4.2 Vluchtelingen en migranten

Migranten, asielzoekers en vluchtelingen hadden in Libië gedurende de verslagperiode nog steeds te maken met zeer ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, mensenrechten en vluchtelingenrecht. De schendingen betroffen mensenhandel, willekeurige detentie, beschuldigingen van slavernij gedurende detentie, collectieve uitzettingen en seksueel en gendergerelateerd geweld. De daders waren zowel overheids- als niet-overheidsactoren.⁴⁷⁰

⁴⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

⁴⁶⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, p.68-70.

⁴⁶⁶ Defender Center for Human Rights, *Libyan human rights organizations condemn the forced eviction of Tawerghans and call on the Libyan authorities for a permanent solution*, 12 mei 2022; OCHA, *Libya: durable solutions strategy for internally displaced people: a necessary step towards long-term recovery*, 24 augustus 2022. Het betrof inwoners van de nederzettingen Fallah 1 en Fallah 2 in Tripoli; ze kregen de opdracht om de volgende dag het terrein te verlaten.

⁴⁶⁷ OCHA, *Libya: durable solutions strategy for internally displaced people: a necessary step towards long-term recovery*, 24 augustus 2022.

⁴⁶⁸ IOM, DTM Libya, *Key findings round 42 (May-June 2022)*, geraadpleegd 31 oktober 2022. UNHCR, *Operational Data Portal*, geraadpleegd 8 september 2022.

⁴⁶⁹ UNHCR, *Repaired Benghazi home brings comfort after loss and displacement*, 29 april 2022.

⁴⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 21 mei 2022; OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, oktober 2022, p.4 en 5; De Telegraaf, 'Het leven van zijn zoon op het spel gezet', 5 november 2022. De mensensmokkelaars "behoren tot gewapende groepen aan wie ze hun inkomsten afdragen", zegt Matteo Colombo, mensensmokkeldeskundige aan het Clingendael Instituut. "Door het ontbreken van een sterke overheid in Libië is het lastig daartegen op te treden."

Het panel van experts van de VN maakte in een rapport over de periode maart 2021 tot en met april 2022 melding dat het ernstige mensenrechtenschendingen tegen migranten en asielzoekers had geïdentificeerd in Libië. Die schendingen vonden plaats langs routes van mensenhandel en mensensmokkel en werden gepleegd door mensenhandelaren, in officiële en officieuze detentiecentra voor migranten en bij maritieme operaties van de Libische autoriteiten, in het bijzonder de Libische kustwacht en het SSA.⁴⁷¹ De slachtoffers waren in de verslagperiode meestal mannen, maar er waren ook vrouwen en kinderen onder hen.⁴⁷² Zie ook paragraaf 1.2.1.1, 1.3. en 3.1.4.

Wet- en regelgeving

Libië is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag uit 1951 maar wel partij bij een aantal internationale mensenrechtenverdragen.⁴⁷³ Hoewel het recht op asiel is vastgelegd in artikel 10 van de Constitutionele Verklaring van 2011, is er geen asielwetgeving of een asielprocedure. Dit betekent dat alle niet-Libiërs, ongeacht hun status of beschermingsbehoeften onder wie asielzoekers en vluchtelingen, onder de nationale immigratiewetgeving vallen. De van toepassing zijnde Libische wetten beschouwen irreguliere binnenkomst, verblijf of vertrek bijvoorbeeld zonder de van toepassing zijnde documentatie of via onofficiële grensovergangen als misdrijf. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen asielzoekers /vluchtelingen, migranten of slachtoffers van mensenhandel. De wet voorziet dat schendingen bestraft worden met een niet nader omschreven gevangenisstraf met dwangarbeid of een boete van ongeveer duizend Libische dinar en uitzetting nadat aan de bestraffing is voldaan.⁴⁷⁴ Ook de aanwezigheid van de VN vluchtelingenorganisatie UNHCR ligt gevoelig voor de Libische autoriteiten. UNHCR opereert zonder formele afspraken met de Libische autoriteiten en is in de praktijk gedwongen de registratie voor internationale bescherming te beperken tot negen aangewezen nationaliteiten. In lijn hiermee registreert UNHCR voornamelijk individuen als 'kwetsbaar persoon' uit Ethiopië, Eritrea, Irak, Palestijnse gebieden, Somalië, Sudan, Zuid-Soedan, Syrië en Jemen.⁴⁷⁵ Deze bij UNHCR geregistreerde personen kunnen van UNHCR een verklaring krijgen. Echter, aan die verklaring kunnen ze geen verblijfsrecht ontleen. Ook al is men in bezit van een dergelijk document, dan kan men nog steeds opgepakt, gedetineerd en gedeporteerd worden.⁴⁷⁶

Aantallen

Volgens schattingen van IOM waren er in de eerste helft van 2022 ongeveer 650.000 migranten van meer dan veertig nationaliteiten in Libië. Dit aantal, aldus OHCHR, is moeilijk te verifiëren bij gebrek aan Libische overheidsgegevens. Dit aantal omvat ook geregistreerde vluchtelingen en asielzoekers.⁴⁷⁷ Volgens gegevens van IOM is 76 procent man, 12 procent vrouw en 12 procent minderjarig. Van de minderjarigen is bijna de helft onbegeleid. Meer dan de helft van de migranten is afkomstig uit Afrika ten zuiden van de Sahara. De meeste migranten zijn afkomstig

⁴⁷¹ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022, p.15 - 17.

⁴⁷² Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁷³ UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020, p. 3. OHCHR, *United Nations human rights treaty bodies*, geraadpleegd 6 januari 2022.

⁴⁷⁴ UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020, p. 3. 100 Libische dinar was in september 2020 ongeveer USD 730.

⁴⁷⁵ UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020, voetnoot 25 op p.3 en 4.

⁴⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

⁴⁷⁷ OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, Oktober 2022, p.4; IOM, *Migrant Report Round 41, February-April 2022*, p.4.

uit: Niger (25 procent), Egypte (19 procent), Sudan (18 procent), Tsjaad (13 procent) en Nigeria (5 procent).⁴⁷⁸ Zie ook paragraaf 1.1.1.

Opvang en bescherming

Begin november 2022 stonden bij UNHCR in Libië 43.000 personen als vluchteling of asielzoeker geregistreerd. Voor ruim 42 procent van hen was Sudan het land van oorsprong. Ruim 36 procent was afkomstig uit Syrië en ruim 11 procent kwam uit Eritrea. De overige personen waren onder meer afkomstig uit Ethiopië, de Palestijnse gebieden en Somalië.⁴⁷⁹ UNHCR en partnerorganisaties bieden hulp aan de meest kwetsbaren onder hen. Niet-Arabieren hebben nauwelijks toegang tot basisdienstverlening in Libië. Arabische vluchtelingen en asielzoekers hebben toegang tot onderwijs- en gezondheidsinstellingen.⁴⁸⁰ De mogelijkheden voor hervestiging zijn zeer beperkt.⁴⁸¹

IOM verrichtte in de verslagperiode onderzoek naar de kennis over COVID-19 en de vaccinatiebereidheid onder migranten in Libië. Het onderzoek onder de geïnterviewde migranten liet zien dat vrijwel alle migranten op de hoogte waren van de beschikbaarheid van vaccins tegen COVID-19. Er bleef enigszins sprake van misverstanden onder migranten bestaan over het feit dat iedereen in Libië kosteloos een vaccinatie kan krijgen zonder de verplichting om officiële documenten of een identiteitsdocument te overleggen.⁴⁸²

Libië kent geen vluchtelingen- en asielzoekers kampen. Er zijn eveneens geen kampen voor migranten. Zij verblijven in stedelijke gebieden waaronder in informele nederzettingen. Velen zitten onwettig in gevangenschap.⁴⁸³ Libië is een onveilig land voor migranten, in het bijzonder voor niet-Arabieren. Voor migranten, aldus een bron, zijn er op willekeurig welk moment risico's op straat waaronder opgepakt en gedetineerd worden. Lokale gemeenschappen zijn vijandig tegen niet-Arabieren. Smokkelnetwerken jagen op hen. Het is een lucratieve handel.⁴⁸⁴ Een andere bron stelt dat Libië een land is dat zich kenmerkt door xenofobie. In oktober 2022 vonden grote klopjachten plaats op vluchtelingen en migranten. Dit gebeurt ook op kleine schaal waarbij mensen werden opgepakt, gedetineerd en gedwongen uit Libië te vertrekken, al dan niet gedeporteerd.⁴⁸⁵

Migratieroutes

Zowel de migratieroutes over land door Libië als vanuit Libië over zee richting Europa zijn gevaarlijk, waarbij geregeld migranten de dood vinden.⁴⁸⁶

Volgens de Libische autoriteiten zijn er vijf belangrijke steden die tevens vervoersknooppunten zijn langs de smokkelroutes in Libië te weten Tripoli, Ghadames, Kufra, Qatrun en Ajdabiya.⁴⁸⁷

Vanaf de Libische kust vertrokken in 2021 meer migranten richting Europa dan sinds eerdere jaren vanaf 2017. In 2021 vertrokken meer dan 60.000 migranten vergeleken met 39.000, 19.500 en 27.000 in de respectievelijke jaren 2018 tot en

⁴⁷⁸ IOM, *Migrant Report Round 41, February-April 2022*, p.8.

⁴⁷⁹ UNHCR, *Operational Data Portal*, geraadpleegd 8 november 2022.

⁴⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁸¹ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022; vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁸² IOM, *COVID-19 and vaccination in Libya*, augustus 2022, p.V.

⁴⁸³ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022; vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

⁴⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022.

⁴⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 21 december 2022; OHCHR, *Nowhere to go but back: migrants in Libya compelled to accept 'voluntary' return*, 2 november 2022.

⁴⁸⁶ IOM, *50.000 lives lost during migration: analysis of missing migrants project data 2014-2022*, 23 december 2022, Meer dan 20.000 personen kwamen om of verdwenen sinds 2014 op de Centrale Middellandse Zeeroute. Via de Sahara route kwamen in dezelfde periode nog eens 5.620 om of zijn verdwenen.

⁴⁸⁷ UNODC, *Newsletter issue 1/2022-Libya*, Romena, p.6.

met 2020.⁴⁸⁸ De meeste migranten probeerden met hulp van mensensmokkelaars vanuit West-Libië de Middellandse Zee over te steken. In de verslagperiode nam het aantal migranten dat vanaf de kust in Oost-Libië Europa probeerde te bereiken sterk toe, onder wie veel Egyptenaren en Bengalezen.⁴⁸⁹ Veel van deze migranten gaven na aankomst aan dat ze meer dan een jaar waren vastgehouden in verschillende loodsen in het oosten van het land. Ze spraken over toenemende misstanden, martelingen en mishandelingen. Syriërs zeiden dat ze ongeveer 6.000 USD betaalden voor de hele reis, terwijl sommigen verklaarden dat ze meer dan 20.000 USD betaalden om mishandelingen te voorkomen, losgeld te betalen en/of eten te krijgen tijdens hun verblijf.⁴⁹⁰ Volgens een bron zou de oversteek van migranten vanuit Oost-Libië beter zijn georganiseerd met inzet van een hogere kwaliteit boten.⁴⁹¹ Een andere bron stelt dat de LNA de mensensmokkel faciliteert en hieruit inkomsten genereert.⁴⁹²

Slachtoffers

IOM meldde dat in 2021 in totaal 34.425 op zee gestrande migranten in Libië aan land werden gebracht. IOM registreerde dat in 2021 662 personen de dood vonden en 891 personen vermist raakten op de centrale Middellandse Zeeroute vanuit Noord-Afrika naar Europa.⁴⁹³ Volgens gegevens van IOM werden in geheel 2022 op de centraal-Mediterrane zeeroute 24.684 gestrande migranten naar Libië teruggebracht. Ook was sprake van 529 doden en 848 vermisten.⁴⁹⁴ IOM geeft aan dat de door haar verzamelde gegevens slechts een fractie zijn van het werkelijke aantal vermisten en doden. Geen staat publiceert cijfers over aantallen dode migranten.⁴⁹⁵

IOM documenteerde sinds 2014 tot medio 2022 de dood van meer dan 2.000 migranten die omkwamen in de Libische Sahara. Experts nemen aan dat het werkelijk aantal hoger is.⁴⁹⁶

Reddingsoperaties- en onderschepping op zee

Verschillende Libische instellingen waren betrokken bij reddings- en onderscheppingsoperaties op zee, te weten: de Libische marine en de Libische kustwacht vallend onder het ministerie van Defensie, de *General Administration for Coastal Security* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en maritieme eenheden van het SSA. Het panel van onderzoekers van de VN registreerde dat individuen van de Libische kustwacht en ook eenheden van het SSA op zee noodlijdende personen onderwierpen aan wrede en mensonterende, levensbedreigende behandelingen waaronder het beschieten, mishandelen, in beslagnemen van bezittingen en verbale bedreigingen. Ook ontvingen de onderzoekers informatie over incidenten waarbij de Libische autoriteiten geen zoek- en reddingsoperaties ondernamen naar schepen in nood om opvarenden te redden.⁴⁹⁷ HRW stelt dat het EU-agentschap Frontex samenwerkt met de Libische kustwacht bij het onderscheppen van boten met

⁴⁸⁸ Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, Global Initiative against transnational organized crime, *Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, p.10.

⁴⁸⁹ Novanews, *Libya: a boat with 500 migrants stopped off the coast of Tobruk*, 1 december 2022.

⁴⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 11 december 2022.

⁴⁹¹ Vertrouwelijke bron, 31 oktober 2022.

⁴⁹² Vertrouwelijke bron, 22 november 2022.

⁴⁹³ IOM, *IOM Libya Maritime Update (12-18 June 2022)*, geraadpleegd 11 oktober 2022.

⁴⁹⁴ IOM, twitter bericht, geraadpleegd 23 januari 2023, https://twitter.com/iom_libya.

⁴⁹⁵ IOM, *50.000 lives lost during migration: analysis of missing migrants project data 2014-2022*, 23 december 2022.

⁴⁹⁶ IOM, *IOM depllores death at Chad-Libya border and calls for stronger action for migrant protection*, 1 juli 2022. De aanleiding voor het artikel is de dood van twintig personen, onder wie achttien Tsjadische migranten die door uitdroging in de woestijn waren omgekomen. Zie ook: Aljazeera, *Bodies of 27 migrants, including children found in Chad desert*, 13 december 2022.

⁴⁹⁷ UNSC, *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya, S/2022/427*, 27 mei 2022, p.17.

migranten en daarmee het terugsturen van migranten naar Libië met mogelijke detentie van hen als gevolg.⁴⁹⁸

Standpunt van de VN ten aanzien van terugkeer naar Libië van op zee geredde en/of onderschepte migranten

UNHCR is van mening dat personen die gered of onderschept zijn op zee niet ontscheept mogen worden in gebieden waar hun levens en vrijheden in gevaar komen. Om die reden roepen UNHCR en IOM staten op om af te zien van het terugbrengen van deze personen naar Libië.⁴⁹⁹

4.3

Terugkeer en uitzetting van migranten vanuit Libië

Zoals hierboven vermeld, geeft de Libische wet- en regelgeving aan dat irreguliere binnenkomst en verblijf in Libië en ook irreguliere uitreis van migranten uit Libië strafbaar is. De wetgever legt verplichte detentie en deportatie op voor alle buitenlandse personen veroordeeld wegens irreguliere immigratie. Ook worden de internationaal vastgelegde rechten niet gerespecteerd van specifieke, legale categorieën van migranten zoals vluchtelingen, arbeidsmigranten, slachtoffers van mensenhandel alsmede kinderen.⁵⁰⁰

Op basis van onderzoek stelt OHCHR dat migranten in Libië zich vaak gedwongen voelen om hulp bij terugkeer naar hun land van herkomst te accepteren om te ontsnappen aan slechte detentieomstandigheden, de dreiging van martelingen, mishandeling, seksueel geweld, gedwongen verdwijningen, afpersing en andere mensenrechtenschendingen.⁵⁰¹

Volgens Amnesty was de Tarek Bin Ziyad gewapende groep betrokken sinds eind 2021 bij de uitzetting van duizenden vluchtelingen en migranten vanuit Sebha en omgeving.⁵⁰² De Libische ngo LAN maakte melding van gedwongen uitzettingen en collectieve deportaties door de Libische autoriteiten van migranten, vluchtelingen en asielzoekers door de woestijn in het zuiden. Migranten werden achtergelaten op de grens met Tsjaad of Soedan zonder voedsel, water of schuilplaats. Sinds januari 2022 zijn op deze wijze volgens LAN bijna vijfhonderd migranten onder dwang Libië uitgezet. Er vonden in de eerste helft van 2022 uitzettingen van migranten plaats vanuit Shahat, Al-Bayda en het Ganfouda detentiecentrum in de oostelijke regio naar Kufra in de zuidelijke regio. Begin juni 2022 vond een grootschalige deportatie van migranten plaats toen meer dan tweehonderd migranten met vrachtwagens werden overgebracht naar de zuidelijke grens in de Libische woestijn. Tijdens de deportatie was sprake van mishandeling en misbruik.⁵⁰³

⁴⁹⁸ HRW, *Frontex delivers cruelty from the skies*, 14 december 2022.

⁴⁹⁹ UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020, p.17; UNHCR, *IOM and UNHCR condemn the return of migrants and refugees to Libya*, 16 juni 2021.

⁵⁰⁰ OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, Oktober 2022, p.5.

⁵⁰¹ OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, oktober 2022, p.2.

⁵⁰² AI, *Libya: hold commanders of Tariq Ben Zeyad armed group accountable for 'catalogue of horrors'*, 19 december 2022.

⁵⁰³ LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability. Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022*, 28 juni 2022.

5 Terugkeer

Zoals aangegeven in voorgaande ambtsberichten is illegaal in- en uitreizen in Libië strafbaar op grond van de wetten 19/2020 (*on combatting irregular migration*) en 6/1987 (*Regulating entry, residence and exit of foreign nationals to/ from Libya*, gewijzigd via wet nummer 2 /2004).⁵⁰⁴ Libiërs hebben geen uitreisvisum nodig maar er zijn gevallen bekend waarbij het niet hebben van een uitreisstempel in een Libisch paspoort bij terugkeer kan leiden tot nader onderzoek.⁵⁰⁵

Dezerzijds kon geen informatie worden verkregen, bij gebrek aan terzake goed ingevoerde bronnen⁵⁰⁶, over specifieke personen van Libische nationaliteit die in de verslagperiode, vrijwillig dan wel gedwongen terugkeerden, en problemen bij inreis ondervonden van de autoriteiten.

Het is bekend dat op de internationale vliegvelden van Tripoli en Benghazi gewapende groepen en inlichtingendiensten gelieerd aan de autoriteiten aanwezig zijn. Reizigers die via die vliegvelden in of uitreizen worden zwaar gecontroleerd.⁵⁰⁷ Zie ook paragraaf 1.3.

USDOS meldt in haar jaarrapport over 2021 dat veel gewapende groepen met banden met de GNU of het LNA databases bijhouden van personen die worden gezocht vanwege hun vermeende oppositieactiviteiten of vanwege hun identiteit. Sommige journalisten en mensenrechtenactivisten kozen ervoor om het land te verlaten in plaats van te blijven en intimidatie te doorstaan.⁵⁰⁸ Een bron stelde dat voor Libische mensenrechtenactivisten gevlucht naar het buitenland terugkeer naar Libië uitgesloten is. Zelfs als het geen bekende activist is, bestaat er het risico dat de naam van betrokkene is genoemd door iemand anders die mishandeld is door gewapende groepen om namen van activisten te krijgen. De bron gaf aan niet bekend te zijn met Libiërs die terugkeerden naar Libië en die bij aankomst werden gearresteerd.⁵⁰⁹ Een andere bron refereerde aan de situatie in Benghazi en stelde dat veiligheidsdiensten na kunnen gaan of iemand actief is op sociale media. Eerdere kritiek op gewapende groepen actief in Benghazi kan leiden tot arrestatie bij aankomst op het vliegveld van die stad.⁵¹⁰

Naar aanleiding van een steekincident door een mogelijke Libiër begin januari 2023 in Parijs verklaarden de Franse autoriteiten: "We verwijderen niet naar Libië. Ten eerste gezien de instabiliteit van het land. Ten tweede omdat we geen uitwisselingskanaal hebben voor de identificatie van onderdanen".⁵¹¹

Voor terugkeer van binnenlands ontheemden in Libië, zie paragraaf 4.1. Voor terugkeer van migranten vanuit Libië, zie paragraaf 4.3.

Standpunt van UNHCR ten aanzien van gedwongen terugkeer van onderdanen van Libië of van inwoners die gewoonlijk in Libië verblijven met inbegrip van degenen van wie de asielaanvraag is afgewezen.

UNHCR dringt er bij alle staten op aan om gedwongen terugkeer naar Libië op te schorten totdat de veiligheids- en mensenrechtensituatie aanzienlijk is verbeterd.

⁵⁰⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, algemeen ambtsbericht Libië, september 2021, p.88 en 89

⁵⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

⁵⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 6 februari 2023.

⁵⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 19 december 2022; vertrouwelijke bron, 19 december 2022.

⁵⁰⁸ USDOS, *2021 Country report on human rights practices: Libya*, 2 juni 2022, p.18.

⁵⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 29 november 2022.

⁵¹⁰ Vertrouwelijke bron, 14 september 2022.

⁵¹¹ Le Figaro, *Gare du Nord : l'homme qui a blessé des passants a l'arme blanche était sous le coup d'une OQTF*, 12 januari 2023.

Gezien de volatiliteit van de situatie, de versnippering van de controle en de overvloed aan gewapende groepen, is het UNHCR van mening dat in de huidige omstandigheden waarschijnlijk niet zal worden voldaan aan de relevantie- en redelijkheidscriteria voor een intern vlucht- of hervestigingsalternatief. Opschorting van de gedwongen terugkeer naar Libië van onderdanen en van inwoners die gewoonlijk in dat land verblijven dient als minimumnorm. Deze opschorting mag geen vervanging vormen voor de internationale bescherming van vluchtelingen voor personen die blijken te voldoen aan de criteria voor de vluchtelingenstatus krachtens het Verdrag van 1951 en het Verdrag van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) uit 1969.⁵¹²

⁵¹² UNHCR, *UNHCR position on returns to Libya (Update II)*, september 2018, p. 20 en 21, paragraaf 37; vertrouwelijke bron, 6 februari 2023. Dit standpunt is onverminderd van toepassing.

6 Bijlagen

6.1 Geraadpleegde bronnen

6.1.1 Nieuwsberichten en webteksten

ACLED, *ACLED Codebook*, januari 2021, [ACLED_Codebook_v1_January-2021.pdf](#) (acleddata.com), geraadpleegd op 18 januari 2023.

Acled, *Dashboard, Libya*, geraadpleegd 30 oktober 2022, ACLED Dashboard – ACLED (acleddata.com).

AD, *'Walid verkrachtte ieder mooi meisje'*, 10 januari 2023, <https://www.ad.nl/binnenland/gruwelijke-mensensmokkelaar-walid-verkrachtte-ieder-mooi-meisje-dat-hij-zag~a66041c8/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Adala for all (AFA), *Decree no. 286, restricting civil society in Libya, suspended today*, 18 juli 2022, <https://adalaforall.org/adala-for-all-association-decree-no-286-which-obstructs-the-work-of-association-in-libya-suspended-today/?lang=en>.

Ahramonline, *Trial of 56 suspected IS fighters begins in Libya*, 8 augustus 2022, *Trial of 56 suspected IS fighters begins in Libya - Region - World - Ahram Online*.

Aljazeera, *Bodies of 27 migrants, including children found in Chad desert*, 13 december 2022, *Bodies of 27 migrants, including children, found in Chad desert | Migration News | Al Jazeera*.

Aljazeera, *Libyan armed factions clash on outskirts of Tripoli*, 5 september 2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/3/various-libyan-armed-factions-clash-in-tripoli-outskirts>.

Al-Monitor, *human rights; dissenters face uphill struggle in Libya*, 20 april 2022, <https://www.al-monitor.com/originals/2022/04/human-rights-dissenters-face-uphill-struggle-libya>.

Amnesty International (AI), *Libya: hold commanders of Tariq Ben Zeyad armed group accountable for 'catalogue of horrors'*, 19 december 2022, *Libya: Hold commanders of Tariq Ben Zeyad armed group accountable for 'catalogue of horrors' - Amnesty International*.

Amnesty International (AI), *Libya 2021*, geraadpleegd 13 december 2022, *Everything you need to know about human rights in Libya - Amnesty International Amnesty International*.

Amnesty International, *Libya: hold Stability Support Authority militia leader to account*, 4 mei 2022, *Libya: Hold Stability Support Authority militia leaders to account - Amnesty International*.

Amnesty International, *Libya: the LAAF is 'brutally crushing' freedom of expression and peaceful assembly*, 19 april 2022, *Libya: The LAAF is 'brutally crushing' freedom of expression and peaceful assembly - Amnesty International*.

Amnesty International, *Libya, the Internal Security Agency intensifies crackdown on freedom of expression*, 23 maart 2022, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/03/libya-the-internal-security-agency-intensifies-crackdown-on-freedom-of-expression/>.

AP news, *Libya's West based government denounces rights report*, 13 mei 2022, <https://apnews.com/article/middle-east-africa-libya-tripoli-amnesty-international-078863b560df26eadf79c640d072e2af>.

Article 19, *Article 19, Libya: security sources must face prosecution for attacking journalist*, 18 augustus 2022, Libya: Security forces must face prosecution for attacking journalist - ARTICLE 19.

Article 19, *Article 19 condemns the kidnapping of a journalist in Benghazi*, 26 november 2021, Libya: ARTICLE 19 condemns the kidnapping of a journalist in Benghazi - ARTICLE 19.

Asharq Al-Awsat, *Williams ends Libya mission, accuses politicians of being 'opportunistic'*, 31 juli 2022, <https://english.aawsat.com/home/article/3790076/williams-ends-libya-mission-accuses-politicians-being-%E2%80%98opportunistic%E2%80%99>.

Atlantic Council. Neale, Erwin & Eltagouri, Yousuf, *Tripoli, a kaleidoscope*, 22 juni 2018, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/tripoli-a-kaleidoscope/>.

Barnabas, *Libyan Christian convert from Islam sentenced to death for apostasy*, 15 september 2022, <https://www.barnabasfund.org/gb/news/libyan-christian-convert-from-islam-sentenced-to-death-for-apostasy/>.

BBC monitoring, *Dbeibah downplays reports of militia action in Tripoli*, 15 november 2022.

BBC monitoring, *HCS accuses Tripoli militia of 'besieging offices'*, 14 november 2022.

BBC Monitoring, *Libyan council members deny news of deal on key elections clause*, 17 september 2022.

BBC Monitoring, *Internal Security Agency (ISA)*, 16 september 2022.

BBC Monitoring, *Briefing : media note damage, militia roles in dealy Libya clashes*, 28 augustus 2022.

BBC Monitoring, *BBCM Libya Watchlist UN backed Security Working Group meets in Tunis*, 8 juni 2022.

BBC Monitoring, *BBCM Libya Watchlist, Media pick up Lavrov comments on Wagner*, 3 mei 2022.

BBC News, *Inside Libya's jail: 'being alive is a miracle'*, 3 september 2022, <https://www.bbc.com/news/world-africa-62154531>.

BBC News, *How six brothers- and their lions- terrorised a Libyan town*, 7 januari 2021, <https://www.bbc.com/news/stories-55564933>.

Britannica, *Libya*, Libya | History, People, Map, & Government | Britannica, geraadpleegd 30 oktober 2022.

Cairo Institute for Human Rights Studies (CIHRS), *Libya: terrorization of civil society on moral and religious grounds highlights impunity of radical armed groups*, 18

maart 2022, <https://cihrs.org/libya-terrorization-of-civil-society-on-moral-and-religious-grounds-highlights-impunity-of-radical-armed-groups/?lang=en>.

CIHRS, *Libya: new cybercrime law must be rescinded*, 11 november 2021, Libya: New cybercrime law must be rescinded –Cairo Institute for Human Rights Studies (cihrs.org).

Citizenship Rights in Africa Initiative, *Libya*, geraadpleegd 26 augustus 2022, Regions Libya : Citizenship Rights in Africa Initiative (citizenshiprightsafrika.org).

Committee to Protect Journalists (CPJ), *Libyan journalist Ali al-Rifawi detained since march after reporting on corruption*, 21 april 2022, <https://cpj.org/2022/04/libyan-journalist-ali-al-rifawi-detained-since-march-after-reporting-on-corruption/>.

Consortium for Streetchildren, *Libya, FAQ: Can a child apply for citizenship?* geraadpleegd 26 augustus 2022, <https://www.streetchildren.org/legal-atlas/map/compare/ly>.

CT, *Salafi-Jihadi areas of operation in Libya*, 12 oktober 2022, <https://www.criticalthreats.org/analysis/salafi-jihadi-areas-of-operation-in-libya>.

Defender Center for Human Rights, *Joint open letter: human rights organizations call for renewal of UN-fact-finding mission on Libya*, 16 juni 2022, <https://defendercenter.org/6624>.

Defender Center for Human Rights, *Libyan human rights organizations condemn the forced eviction of Tawerghans and call on the Libyan authorities for a permanent solution*, 12 mei 2022, <https://defendercenter.org/6602>.

De Telegraaf, *'Het leven van zijn zoon op het spel gezet'*, 5 november 2022, Telegraaf#TG#05-11-2022#NL#1#Buitenland.16#2#cci (moreover.com).

Deutsche Welle (DW), *Libyans increasingly frustrated with politics, rising prices, foreign interference*, 8 juli 2022, Libyans increasingly frustrated with politics, rising prices, foreign interference | Middle East | News and analysis of events in the Arab world | DW | 08.07.2022.

Faculty of Law Blogs / University of Oxford. Denaro, Chiara, *Beyond violent raids, sit-in evictions and arbitrary detention in Tripoli (Libya): How black refugee voices refuse to be silenced*, 17 maart 2022, <https://blogs.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2022/03/beyond-violent>.

Financial Times, *Libyan rivals plot their next move after failed attempt to seize Tripoli*, 1 september 2022, Libyan rivals plot their next move after failed attempt to seize Tripoli | Financial Times.

France24, *Turkey and Libya sign maritime hydrocarbons deal*, 3 oktober 2022, <https://www.france24.com/en/live-news/20221003-turkey-and-libya-sign-maritime-hydrocarbons-deal-1>

Hidri, Sghaier, *Libya: tough choices after Bashagha's failure*, Carnegie Endowment, 3 oktober 2022, <https://carnegieendowment.org/sada/88078>.

Human Rights Watch (HRW), *Frontex delivers cruelty from the skies*, 14 december 2022, <https://www.hrw.org/news/2022/12/14/frontex-delivers-cruelty-skies>

HRW, *Decree on Libyan women's non-citizen children fails discrimination test*, 28 oktober 2022, <https://unsmil.unmissions.org/united-nations-libya-statement-international-women%E2%80%99s-day>.

HRW, *Libya: UN rights body should renew fact-finding mission*, 29 juni 2022, <https://www.hrw.org/news/2022/07/29/libya-un-rights-body-should-renew-fact-finding-mission>.

HRW, *Libya: outspoken Benghazi lawyer murdered*, 11 november 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/11/11/libya-outspoken-benghazi-lawyer-murdered>.

HRW, *Apparent war crimes in Tripoli*, 16 juni 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/06/16/libya-apparent-war-crimes-tripoli>.

International Criminal Court (ICC), *Statement of ICC Prosecutor, Karim A. A. Khan KC, to the United Nations Security Council on the Situation in Libya, pursuant to Resolution 1970 (2011)*, 11 november 2022, <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-khan-kc-united-nations-security-council-situation-libya>.

Independent, *Video of child refugee in Libya sheds light on rampant abuse*, 7 september 2022, <https://www.independent.co.uk/news/ap-libya-european-union-europe-unhcr-b2161469.html>.

Institute for Security Studies (ISS). Fabricius, Peter, *Groundhog day in Libya*, 17 juni 2022, <https://issafrica.org/iss-today/groundhog-day-in-libya>.

Instituto per gli Studi di Politica Internazionale (ISPI), Libya: sowing new seeds of instability, 16 februari 2022, *Libya: Sowing New Seeds of Instability* (ispionline.it)

IOM, *DTM Libya, Key findings round 42 (May-June 2022)*, geraadpleegd 31 oktober 2022, https://displacement.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1461/files/reports/DTM_R42_IDP_Returnee_KeyFindings.pdf

IOM, *IOM deploras death at Chad-Libya border and calls for stronger action for migrant protection*, 1 juli 2022, *IOM Deploras Deaths at Chad-Libya Border and Calls for Stronger* | IOM Libya.

IOM, *IOM Libya Maritime Update (12-18 June 2022)*, geraadpleegd 11 oktober 2022, https://libya.iom.int/sites/g/files/tmzbdl931/files/documents/180622_maritimeflash-update-18-june-2022.pdf.

Jeune Afrique, *Libye: forte tensions entre le Haut Conseil d'État et Abdelhamid Dbeibah*, 15 november 2022, *Libye : fortes tensions entre le Haut Conseil d'État et Abdelhamid Dbeibah – Jeune Afrique*.

Jeune Afrique, *Libye: accord avec la Turquie pour améliorer l'aviation militaire*, 26 oktober 2022, *Libye : accord avec la Turquie pour améliorer l'aviation militaire – Jeune Afrique*

Jeune Afrique, *Libye: Abdoulaye Bathily nommé émissaire de l'ONU*, 3 september 2022, <https://www.jeuneafrique.com/1374293/politique/libye-abdoulaye-bathily-nomme-emissaire-de-lonu/>.

Jusoor post, *Women in Libya: increase in 'family murder' as society protects perpetrators*, 1 augustus 2022, *Jusoor Post » Women of Libya: Increase in 'family murder' as society protects perpetrators*.

Italian Institute for Political Studies (ISPI). Badi, Emadeddin, *Armed groups no longer: Libya's competitive political militia's*, 8 juli 2022, *Armed Groups No Longer: Libya's Competitive Political Militias* (ispionline.it).

LAN & OMCT, *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability*, 28 juni 2022, https://www.omct.org/site-resources/images/Libya-new-patterns-of-human-rights-violations_-briefing-paper_June-2022.pdf.

Law Number (24) for 2010 / 1378 on the *Libyan Nationality*, https://www.ecoi.net/en/file/local/1174449/1226_1312352551_libyan-nationality-law.pdf.

Le Figaro, *Gare du Nord : l'homme qui a blessé des passants a l'arme blanche était sous le coup d'une OQTF*, 12 januari 2023, <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/gare-du-nord-un-individu-blesse-plusieurs-personnes-a-l-arme-blanche-avant-d-etre-interpelle-20230111>.

Libyan Center for Freedom of Press (LCFP), *Libya: government must repeal new media rules*, 11 oktober 2022, Libya: Government of National Unity must repeal new media rules – LCFP.

Le Figaro, *Le grand jeu turc en Méditerranée*, 18 oktober 2022, <https://www.lefigaro.fr/vox/monde/renaud-girard-le-grand-jeu-turc-en-mediterranee-20221017>.

Libya Alahrar, *UN envoy 'takes note' of Al-Mishri-Saleh agreements in Morocco*, 22 oktober 2022, <https://libyaalahrar.net/un-envoy-takes-note-of-al-mishri-saleh-agreements-in-morocco/>.

Libya Alahrar, *Libya's attorney general cracks down on financial corruption*, 17 oktober 2022, <https://libyaalahrar.net/libyas-attorney-general-cracks-down-on-financial-corruption/>.

Libya Alahrar, *Members discuss Libya's return to 1951 constitution*, 12 oktober 2022, HoR and HCS members discuss Libya's return to 1951 constitution - Libya Alahrar (libyaalahrar.net).

Libya Crimes Watch, *Libyan Crimes Watch blames GNU for Shariri murder in Misurata*, 7 maart 2022, Libyan Crimes Watch blames GNU for Shariri murder in Misurata – Libya Update News.

Libya Herald, *Tripoli appeals court accepts appeal against the October 2022 Libyan-Turkish energy exploration MoU and refers it for investigation*, 11 januari 2023, <https://www.libyaherald.com/2023/01/tripoli-appeals-court-accepts-appeal-against-the-october-2022-libyan-turkish-energy-exploration-mou-and-refers-it-for-investigation/>.

Libya Herald, *Supreme court to reactivate the constitutional circuit*, 18 augustus 2022, Supreme Court to reactivate the Constitutional Circuit (libyaherald.com).

Libya Herald, *Attorney General reviews cases and investigations in lengthy press conference*, 18 augustus 2022, Attorney General reviews cases and investigations in lengthy press conference (libyaherald.com).

Libya Herald, *Libya, Bashagha government is to resume its work from the city of Sirte*, 8 juni 2022. Bashagha government is to resume its work from the city of Sirte (libyaherald.com).

Libya Herald, *Serraj creates new 'Stability Support Apparatus' accountable directly to his office*, 19 januari 2021, Serraj creates new "Stability Support Apparatus" accountable directly to his office (libyaherald.com).

Libyan Anti-torture Network (LAN) en World Organisation Against Torture (OMCT) , *Libya: new patterns of human rights violations and absence of accountability*.

Observations of the Libyan Anti-torture Network from January 2022 to early June 2022, 28 juni 2022, Libya: New patterns of human rights violations and absence of... | OMCT.

Middle East Monitoring (MEMO), *Why the Turkish-Libyan MoU has enraged Libyans and regional countries*, 20 October 2022, <https://www.middleeastmonitor.com/20221020-why-the-turkish-libyan-mou-has-enraged-libyans-and-regional-countries/>.

MEMO, *Dbeibeh's gov't accuses Amnesty of 'politicised' work against Libya's interests*, 17 mei 2022, <https://www.middleeastmonitor.com/20220513-dbeibehs-govt-accuses-amnesty-of-politicised-work-against-libyas-interests/>.

MEMO, Libya, ICC concludes third visit to investigate Haftar's crimes, 4 december 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20201224-libya-icc-concludes-third-visit-to-investigate-haftars-crimes/>.

Memo, *Libyan army launches operation 'Volcano of Rage' against Haftar*, 8 april 2019, <https://www.middleeastmonitor.com/20190408-libya-army-launches-operation-volcano-of-rage-against-haftar/>

Morocco World News, NGO denounces torture, death of three Moroccans in Libyan detention center, 17 januari 2022, <https://www.morocoworldnews.com/2022/01/346576/ngo-denounces-torture-death-of-three-moroccans-in-libyan-detention-center>.

Nordic Monitor, *Turkey continues to deploy syrian fighters to Libya*, 16 juni 2022, <https://nordicmonitor.com/2022/06/turkey-continues-to-deploy-syrian-fighters-to-libya/>.

Nova news, *Libya: a boat with 500 migrants stopped off the coast of Tobruk*, 1 december 2022, <https://www.agenzianova.com/en/news/libya-stopped-a-boat-with-500-migrants-off-the-coast-of-tobruk/>.

Nova news, *Libya-Turkey: here is the controversial secret agreement on hydrocarbons signed in Tripoli*, 6 oktober 2022, <https://www.agenzianova.com/en/news/libya-turkey-here-is-the-controversial-secret-agreement-on-hydrocarbons-signed-in-tripoli-foto/>.

Nova news, *Libya: violent armed clashes in the city of Zawiyah west of Tripoli*, 5 mei 2022, <https://www.agenzianova.com/en/news/libya-violent-armed-clashes-in-the-city-of-zawiyah-west-of-tripoli/>.

OCHA, *about Ocha Libya*, geraadpleegd 19 december 2022, About OCHA Libya | OCHA (unocha.org).

OCHA, *Libya: durable solutions strategy for internally displaced people: a necessary step towards long-term recovery*, 24 augustus 2022, <https://reports.unocha.org/en/country/libya/card/5fMjr9HnBo/>.

OHCHR, *Libya: alarming levels of violence against women and girls must end, says UN expert*, 23 december 2022, Libya: Alarming levels of violence against women and girls must end, says UN expert | OHCHR.

OHCHR, *Nowhere to go but back: migrants in Libya compelled to accept 'voluntary' return*, 2 november 2022, <https://www.ohchr.org/en/stories/2022/11/nowhere-back-migrants-libya-compelled-accept-voluntary-return>.

OHCHR, *Libya: UN experts demand release of woman detainee*, 1 augustus 2022,

Libya: UN experts demand release of woman detainee | OHCHR.

OHCHR, *Deepening crackdown on civil society*, 25 maart 2022, <https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2022/03/deepening-crackdown-civil-society>.

Open Doors, *Libya*, geraadpleegd 30 november 2022, <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/libya/>.

Panafrican News Agency (PANA), *Lawyers protest in Benghazi against arrest of a colleague*, 16 mei 2022, https://www.panapress.com/Lawyers-protest-in-Benghazi-again-a_630721942-lang2.html.

Pargeter, Alison, *Libya's Islamists: a fragmented landscape*, 28 oktober 2021, Hudson Institute, <https://www.hudson.org/research/17073-libya-s-islamists-a-fragmented-landscape>.

Pargeter, Alison, *Haftar, tribal power, and the battle for Libya*, 15 mei 2020, War on the Rocks, Haftar, Tribal Power, and the Battle for Libya - War on the Rocks

Reporters without Borders (RSF), *Libyan journalists threatened by rival militia's*, 8 september 2022, <https://rsf.org/en/libyan-journalists-threatened-rival-militias>.

Reuters, *Libyan oil production at 1.2 mln barrels per day, oil minister says*, 12 december 2022, Libyan oil production at 1.2 mln barrels per day, oil minister says | Reuters.

Reuters, *Greece paves way for seismic surveys off Crete*, 8 november 2022, <https://www.reuters.com/business/energy/greece-paves-way-seismic-surveys-gas-off-crete-2022-11-08/>.

Reuters, *Libya's NOC chief rejects challenges to his appointment*, 19 juli 2022, Libya's NOC chief rejects challenges to his appointment | Reuters.

Reuters, *Libya parliament backs new government as crisis escalates*, 1 maart 2022, <https://www.reuters.com/world/africa/libya-parliament-backs-new-government-crisis-escalates-2022-03-01/>.

Rode Kruis, *Internationaal humanitair recht*, geraadpleegd 17 januari 2023, Internationaal humanitair recht | Rode Kruis.

SIPRI. Bourhrous, Amal, *Libya's electoral limbo: the crisis of legitimacy*, 29 april 2022, <https://www.sipri.org/commentary/blog/2022/libyas-electoral-limbo-crisis-legitimacy>.

State of Libya-Presidential Council, *Stability Support Apparatus*, geraadpleegd 1 februari 2023, <https://ssa.gov.ly/en/>.

Statista, *Number of social media users in Libya as of 2022, bij platform*, geraadpleegd 7 november 2022, Libya: social media with most users 2022 | Statista.

The Guardian, *Revealed: Libya aborted plan to hand Gaddafi spy chief to US at last minute*, 23 december 2022, <https://www.theguardian.com/world/2022/dec/23/libya-aborted-plan-to-hand-gaddafi-spy-chief-to-us-abdullah-al-senussi>.

The Libyan Express, *Haftar to fly to the US with family, pretending it is a Libyan official visit*, 13 september 2021, <https://www.libyanexpress.com/haftar-to-fly-to-the-us-with-family-pretending-its-a-libyan-official-visit/>.

The Libya Herald, *Unknown if Gaddafi's intelligence chief is dead or alive, says family*, 10 augustus 2022, <https://libyaupdate.com/unknown-if-gaddafis-intelligence-chief-is-dead-or-alive-says-family/>.

The Libyan Herald, *Updated: names of Libya's newly endorsed Government of National Unity*, 18 maart 2021, <https://www.libyaherald.com/2021/03/names-of-libyas-newly-endorsed-government-of-national-unity/>.

The Libyan Mine Action Centre, *Our News – The Libyan Mine Action Centre* (Imac.gov.ly), geraadpleegd 3 januari 2023.

The Libya Observer, *a poem criticizing conditions in Haftar-run Sirte costs author his freedom*, 22 december 2022, A poem criticizing conditions in Haftar-run Sirte costs author his freedom | The Libya Observer.

The Libya Observer, *Libya's HoR appoints replacement to Al-Hibri as deputy governor of CBL*, 23 november 2022, Libya's HoR appoints replacement to Al-Hibri as deputy governor of CBL | The Libya Observer.

The Libya Observer, *Ecomnews Med: Libya's oil and gas revenues expected to reach record high in 2022*, 13 november 2022, Ecomnews Med: Libya's oil and gas revenues expected to reach record high in 2022 | The Libya Observer.

The Libya Observer, *Dbeibah appoints Emad al-Trabelsi as minister of Interior*, 6 november 2022, <https://libyaobserver.ly/news/dbeibah-appoints-emad-al-trabelsi-minister-interior>.

The Libya Observer, *Dbeibah announces arrest of suspects in murder of director of Dhaher Al-Jabal police station*, 29 oktober 2022, <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/dbeibah-announces-arrest-suspects-murder-director-dhaher-al-jabal-police-station>.

The Libya Observer, *Public prosecution issues warrants for Kaniyat militia*, 30 maart 2022, <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/public-prosecution-issues-arrest-warrants-kaniyat-militia>.

The Libya Observer, *Libya's public prosecutor orders detention of five men over atheism advocay*, 26 maart 2022, Libya's Public Prosecutor orders detention of five men over atheism advocacy | The Libya Observer.

The Libya Observer, *Haftar's forces conduct arrests in Derna over prison break from notorious Gernada*, 19 januari 2022, <https://libyaobserver.ly/news/haftars-forces-conduct-arrests-derna-over-prison-break-notorious-gernada>.

The Libya Observer, *Pro-Haftar militia leader Al-Kani assassinated in Benghazi*, 27 juli 2021, <https://www.libyaobserver.ly/news/pro-haftar-militia-leader-al-kani-assassinated-benghazi>.

The Libya Observer, *Warlord Haftar responsible for war crime, a US court finds*, 29 juli 2022, <https://www.libyaobserver.ly/news/warlord-haftar-responsible-war-crimes-libya-us-court-finds>.

Libya security monitor, *Egypt reportedly conducts airstrike on LNA-units near Rabyanah*, 20 september 2022, <https://libyasecuritymonitor.com/egypt-reportedly-conducts-airstrike-on-lna-units-near-rabyanah/>.

The Libya Update, *Corruption reported by Libyan Audit Bureau was only tip of iceberg, says activist*, 21 september 2022, <https://libyaupdate.com/corruption-reported-by-libyan-audit-bureau-was-only-tip-of-iceberg-says-activist/>.

The Libya Update, *5+5 agree to name commander in chief for Libyan army*, 19 juli 2022, <https://libyaupdate.com/55-jmc-agree-to-name-commander-in-chief-for-libyan-military/>.

The Libya Update, *Tripoli armed group commanders receive about \$ 7 million from CBL-sources*, 23 juni 2022, Tripoli armed group commanders receive about \$7 million from CBL – sources – Libya Update News.

The Medialine, *Libya is deadliest launching pad for illegal migration to Europe*, 29 november 2022, <https://themedialine.org/top-stories/libya-is-deadliest-launching-pad-for-illegal-immigration-to-europe/>.

The New Arab, *Libya Red Crescent official freed after 10-month abduction*, 3 april 2022, Libya Red Crescent official freed after 10-month abduction (alaraby.co.uk).

The New Yorker, *a migrant prison officially closes. But how much has changed?*, 23 februari 2022, A Migrant Prison Officially Closes. But How Much Has Changed? | The New Yorker.

The Soufan center, *Intelbrief: Egypt continues to navigate an unstable neighborhood*, 4 januari 2022, <https://thesoufancenter.org/intelbrief-2022-january-4/>.

The Washington Post, *France: UN will approve Senegal's Bathily as Libya UN envoy*, 2 september 2022, https://www.washingtonpost.com/world/france-un-will-approve-senegals-bathily-as-libya-un-envoy/2022/09/01/3aaa7f22-2a4c-11ed-a90a-fce4015dfc8f_story.html.

The World Bank, *Libya Economic Monitor- September 2022*, geraadpleegd 29 november 2022, <https://www.worldbank.org/en/country/libya/publication/libya-economic-monitor-september-2022>.

Transparency International, *Corruption Perception Index 2021, Libya*, Libya – Transparency.org, geraadpleegd 4 januari 2023.

UK Foreign travel advice, *Libya, coronavirus*, Coronavirus - Libya travel advice – GOV.UK (www.gov.uk), geraadpleegd 30 oktober 2022.

UN Department of Political and Peacebuilding Affairs (DPPA), *DiCarlo: 'I urge everyone to support the Secretary-General's effort to help Libyans forge a path to peace'*, 30 augustus 2022, DiCarlo: "I urge everyone to support the Secretary-General's efforts to help Libyans forge a path to peace." | Department of Political and Peacebuilding Affairs (un.org)

UN, *"United Nations' priority in Libya remains to facilitate a return to the electoral process", says ASG Pobee*, 25 juli 2022, <https://dppa.un.org/en/united-nations-priority-libya-remains-to-facilitate-return-to-electoral-process-says-asg-pobee>.

UNFPA-Libya, *Gender based violence*, geraadpleegd 30 januari 2023, UNFPA Libya | Gender-Based Violence.

UNHCR, *Operational Data Portal*, <https://data.unhcr.org/en/country/lby>.

UNHCR, *Libya Update*, 15 november 2022, <https://reliefweb.int/attachments/894a482c-a02d-4f4d-a8c6-ac35bacdec8/UNHCR%20Update%20Libya%20%2815%20November%202022%29%20%5BEN%5D.pdf>.

UNHCR, *Libya Update*, 1 november 2022, <https://data.unhcr.org/es/documents/download/96550>.

UNHCR, *Repaired Benghazi home brings comfort after loss and displacement*, 29 april 2022, UNHCR - Repaired Benghazi home brings comfort after loss and displacement.

UNHRC, *Independent Fact-Finding Mission on Libya*, <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/libya/index>.

UNHCR, *IOM and UNHCR condemn the return of migrants and refugees to Libya*, 16 juni 2021, <https://www.unhcr.org/news/press/2021/6/60ca1d414/iom-unhcr-condemn-return-migrants-refugees-libya.html>.

UNSMIL, *UNSMIL is alarmed by reports that more than 70 inmates at Mitiga central prison are on a hunger strike*, 17 december 2022, UNSMIL on Twitter: "UNSMIL is alarmed by reports that more than 70 inmates at Mitiga Central Prison are on a hunger strike <https://t.co/2mI505YIZW> <https://t.co/xXu9HeuQ4n>" / Twitter.

UNSMIL, *Libyan political agreement as signed on 17 December 2015*, geraadpleegd 6 november 2022, <https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/Libyan%20Political%20Agreement%20-%20ENG%20.pdf>.

UNSMIL, *SASG Stephanie Williams' statement on the high level meeting on Libya's constitutional track in Geneva*, 30 juni 2022, <https://unsmil.unmissions.org/sasg-stephanie-williams%E2%80%99s-statement-high-level-meeting-libya%E2%80%99s-constitutional-track-geneva>.

UNSMIL, *SRSg Abdoulaye Bathily's remarks to the Security Council meeting on Libya*, 24 oktober 2022, <https://unsmil.unmissions.org/srsg-abdoulaye-bathily%E2%80%99s-remarks-security-council-meeting-libya-%C2%A024-october-2022>.

UNSMIL, *United Nations in Libya statement on the international women's day*, 8 maart 2022, <https://unsmil.unmissions.org/united-nations-libya-statement-international-women%E2%80%99s-day>.

UNSMIL, *JMC (5+5) meets in Geneva to develop action plan for the withdrawal of mercenaries, foreign fighters and forces from Libya*, 6 oktober 2021, <https://unsmil.unmissions.org/jmc-55-meets-geneva-develop-action-plan-withdrawal-mercenaries-foreign-fighters-and-forces-libya>.

UNSMIL, *Remarks to the Security Council by Ján Kubiš, special envoy of the secretary-general for Libya, and head of the United Nations Support Mission in Libya*, 10 september 2021, <https://unsmil.unmissions.org/remarks-security-council-j%C3%A1n-kubi%C5%A1-special-envoy-secretary-general-libya-and-head-united-nations-0>.

US-embassy, *October 2022, Covid-19 information*, 26 October 2022, <https://ly.usembassy.gov/covid-19-information/>.

USIP, *contested citizenship marginalizes Libya's vulnerable*, 27 mei 2021, <https://www.usip.org/blog/2021/05/contested-citizenship-marginalizes-libyas-vulnerable>.

VOA, *Libyan court sentences 17 former IS members to death*, 18 december 2022, Libyan Court Sentences 17 Former IS Members to Death (voanews.com).

Williams, Stephanie T. *Libya's hybrid armed groups dilemma*, Brookings, 27 januari 2023, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2023/01/27/libyas-hybrid-armed-groups-dilemma/>.

Xinhuanet, *Libya opens reception center to house illegal Arab immigrants*, 3 oktober 2022,
<https://english.news.cn/africa/20220310/9c4b471f221e44259a80ea7b0ceab1e4/c.html>.

218 News, *UN mission in Libya condemns assault on 218 TV correspondent in Benghazi*, 14 februari 2022,
<https://en.218tv.net/2022/02/14/un-mission-in-libya-condemns-assault-on-218-tv-correspondent-in-benghazi/>.

6.1.2 *Rapporten, databases en literatuur*

African Human Rights Law Journal, Arsin, Usany Maria & Sloth-Nielsen, Hulia. *Islamic kafalah as an alternative care option for children deprived of a family environment*, januari 2014,
http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1996-20962014000200003.

Al-Shadeedi, al-Hamzeh & Ezzeddine, Nancy. Clingendael, *Libyan tribes in the shadow of war and peace*, februari 2019, pp.1-2, Libyan tribes in the shadow of war and peace | Clingendael.

Bajec, Alessandra, *Intensified crackdown on civil society in Libya further embeds impunity*, 22 november 2022, TIMEP, Intensified Crackdown on Civil Society in Libya Further Embeds Impunity – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

Bajec, Alessandra, *Libya's conundrum: from collapse of the elections to renewed political split*, The Tahrir Institute for Middle East Policy (TIMEP), 9 maart 2022,
<https://timep.org/commentary/analysis/libyas-conundrum-from-collapse-of-the-elections-to-renewed-political-split/>.

Ben Lamma, Mohamed. Observatoire du Monde Arabo-Musulman et du Sahel, *The tribal structure in Libya: factor for fragmentation or cohesion?* September 2017,
<https://www.frstrategie.org/sites/default/files/documents/programmes/observatoire-du-monde-arabo-musulman-et-du-sahel/publications/en/14.pdf>.

Carnegie Middle East Center, *Haftar and the tribes, in an interview, Alison Pargeter discusses the calculations of Libya's tribes and their impact on the struggle for power*, 28 mei 2020, Haftar and the Tribes - Carnegie Middle East Center - Carnegie Endowment for International Peace (carnegie-mec.org).

Centre for Law and Society Studies (CLSS), Benghazi University & Van Vollenhoven Institute (VVI), Leiden University. Ibrahim, Suliman, *The role of Law in Libya's National Reconciliation (ROLLNaR)*, Final Report, april 2021, p 8 en 9.

Chatam House. Eaton, Tim, *The Libyan Arab Armed Forces*, 2 juni 2021.
<https://www.chathamhouse.org/2021/06/libyan-arab-armed-forces/02-inside-laafs-armed-networks>.

CHRDA, *Brief report on the situation of human rights in Libya (January-June 2022)*, 13 juli 2022, REPORT-EN.pdf (defendercenter.org)

CIA, *The world factbook: Libya country summary*, geraadpleegd 29 november 2022, Libya - The World Factbook (cia.gov).

Constitute, *Libya's Constitution of 2011*, https://www.constituteproject.org/constitution/Libya_2011.pdf.

Defender Center for human rights, *A year of missed opportunities; a summary of the human rights situation in 2021*, december 2021, A year of missed opportunities - Digital Copy (defendercenter.org).

European Institute of Peace (EIP). Stocker, Valerie, *Citizenship on hold: undetermined legal status and implications for Libya's peace process*, juli 2019, [Citizenship-on-hold-EIP-policy-paper-July-2019.pdf](https://www.eip.org/policy-papers/citizenship-on-hold-eip-policy-paper-july-2019.pdf).

European University Institute (EUI). Polimeno, Maria Gloria, *Report on citizenship law: Libya*, country report 2012/10, april 2021, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/71160/RSCAS_GLOBALCIT_CR_2021_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Freedom House, *Freedom in the world 2022-Libya*, 28 februari 2022, <https://freedomhouse.org/country/libya/freedom-world/2022>.

German Institute for International and Security Affairs (SWP). Lacher, Wolfgang, *Social cleavages and armed group consolidation: the case of Khalifa Haftar's Libyan Arab Armed Forces*, 24 november 2021, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2021.2013757>.

Global initiative against transnational organized crime. Farrah, Raouf. *Zuwara's civil society fight against organized crime*, december 2021. [Zuwara-PB-web.pdf](https://www.globalinitiative.net/wp-content/uploads/2022/06/Zuwara-PB-web.pdf) (globalinitiative.net)

Henneberg, Sabina, *Minorities in Libya marginalized by the Revolution*, Middle East Research and Information Project (MERIP), 298 (Spring 2021), <https://merip.org/2021/04/minorities-in-libya-marginalized-by-the-revolution/>.

Horsley, Rupert & Gerken, Jessica, Global Initiative against transnational organized crime, *Libya. Stability fuels rebound in human smuggling*, juli 2022, <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2022/06/Human-smuggling-and-trafficking-ecosystems-LIBYA.pdf>.

Human Rights Watch (HRW), *World report 2023:Libya, Events of 2022*, januari 2023, https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2023/01/World_Report_2023_WEBS_PREADS_0.pdf.

Human Rights Watch (HRW), *Libya:landmines other war hazards, killing civilians*, 27 april 2022, <https://www.hrw.org/node/381806/printable/print>.

HRW, *Libya: after prison escape, Derna residents rounded up*, 8 maart 2022, Libya: After Prison Escape, Derna Residents Rounded Up | Human Rights Watch (hrw.org).

HRW, *World Report 2022, Libya; events of 2021*, <https://www.hrw.org/world-report/2022/country-chapters/libya#a66840>.

ICC, *Twenty-fourth report of the prosecutor of the International Criminal Court to the United Nations Security Council pursuant to resolution 1979(2011)*, november 2022, <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2022-11/2022-11-09-otp-report-unsc-libya-eng.pdf>

International Commission on Missing Persons (ICMP), *Assessment of the scope of the missing persons problem in Libya, including an overview of Libya's institutional, legal and technical capacities to find missing persons*, april 2021, <https://www.icmp.int/wp-content/uploads/2022/03/LibyaReportEnglish-V2.pdf>.

International Commission of Jurists (ICJ), *Libya: alleged perpetrators of crimes under international law must play no part in elections*, 20 november 2021, <https://www.icj.org/libya-alleged-perpetrators-of-crimes-under-international-law-must-play-no-part-in-elections/>.

International Policy Digest, Nadine Al-Farsi, *The price I pay as a female human rights activist in Libya*, 18 augustus 2022, <https://intpolicydigest.org/the-price-i-pay-as-a-female-human-rights-activist-in-libya/>.

IOM, *COVID-19 and vaccination in Libya*, augustus 2022, [DTM_Libya_MHD_KAP_Report_Follow-up_August_2022-FINAL-2.pdf](https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl931/files/documents/20210811_LMA%20Colated%20Report%20ENG.pdf).

IOM, *Labour market assessment Libya*, augustus 2021 https://libya.iom.int/sites/g/files/tmzbdl931/files/documents/20210811_LMA%20Colated%20Report%20ENG.pdf.

IOM, *50.000 lives lost during migration: analysis of missing migrants project data 2014-2022*, 23 december 2022, International Organization for Migration (iom.int).

IOM, *Migrant Report Round 41 February-April 2022*, https://displacement.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1461/files/reports/DTM_Libya_R41_Migrant_Report_FINAL.pdf.

Kafala, Ghady, *Tawergha: ten years of displacement*, Friedrich Ebert Stiftung, 22 april 2021, <https://mena.fes.de/blog/e/tawergha-ten-years-of-displacement>.

Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya*, november 2022, nummer 27, <https://www.kas.de/documents/282499/0/Final+Edition+Inside+Libya+Nov+2022+%281%29.pdf/738be2d2-0d7a-f494-9e27-9968a716e8f9?version=1.0&t=1667581991898>

Konrad Adenauer Stiftung, *Inside Libya no. 23*, juli 2022, <https://www.kas.de/en/web/poldimed/single-title/-/content/inside-libya-36>.

Libyan Anti- torture Network (LAN) & World Organisation Against Torture (OMCT), *"That was the last time I saw my brother", extrajudicial and unlawful killings in Libya. Thematic report*, september 2022, <https://www.omct.org/site-resources/images/OMCT-libye-ENG-Print.pdf>.

Lawyers for Justice in Libya (LFJL), LFJL, *"Justice is the only way forward" : perceptions of justice in Libya ten years on*, 23 juni 2022, <https://www.libyanjustice.org/news/justice-is-the-only-way-forward-perceptions-of-justice-in-libya-ten-years-on>.

LIFOS, *Thematic report: Palestinians and Syrians in Libya*, 23 februari 2016, Normal (ecoi.net).

LFJL & Saferworld, *Enshrining impunity: a decade of international engagement in Libya*, 17 februari 2022, Enshrining Impunity: A decade of international

engagement in Libya - Lawyers for Justice in Libya (libyanjustice.org).

Libya Update, *Presidential Council*, geraadpleegd 24 augustus 2022, https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/lpdf-_prerogatives_final_eng_0.pdf.

Médecins Sans Frontières (MSF), *Out of Libya, opening safe pathways for vulnerable migrants stuck in Libya*, 22 juni 2022, <https://www.msf.org/out-libya-opening-safe-pathways-migrants-stuck-libya>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken in samenwerking met de IND en de migratiediensten van België, Zweden en Noorwegen, *Toelichting op het Algemeen ambtsbericht Libië van 19 december 2014 (met bijlagen)*, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2014/12/19/toelichting-ambtsbericht-libie>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, mei 2016, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2016/05/20/libie-2016-05-20-ambtsbericht>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, april 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/04/12/algemeen-ambtsbericht-libie-april-2019>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, juni 2020, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2020/06/10/algemeen-ambtsbericht-libie-van-juni-2020>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, september 2021, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2021/09/30/algemeen-ambtsbericht-libie-van-september-2021>.

OFPPA, *Tchad: situation sécuritaire*, 4 maart 2021, https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/2103_tcd_situation_securitaire_151631_web.pdf

OFPPA, *Libye*, 12 november 2020, https://www.ofpra.gouv.fr/sites/default/files/atoms/files/2011_lby_milices_tripoli_web_0.pdf.

OHCHR, *Nowhere but back: assisted, return, reintegration and the human rights protection of migrants in Libya*, Oktober 2022, p.4, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-10/OHCHR-Report-on-assisted-return-and-reintegration.pdf>.

OHCHR, *United Nations human rights treaty bodies*, geraadpleegd 6 januari 2022, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=99&Lang=en.

Reporters without Borders (RSF), *Libye*, geraadpleegd 19 september 2022, <https://rsf.org/fr/pays/libye>.

Stability Support Apparatus, geraadpleegd 8 november 2022, Stability Support Apparatus - State of Libya (ssa.gov.ly)

Stimson, *The situation in Libya: reflections on challenges and ways forward*, 5 juli 2022, The Situation in Libya: Reflections on Challenges and Ways Forward • Stimson Center.

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), Bourhrous, Amal, *Libya's electoral limbo: the crisis of legitimacy*, 29 april 2022, <https://www.sipri.org/commentary/blog/2022/libyas-electoral-limbo-crisis-legitimacy>.

UNDP, M&C Saathi, Tatweer Research, *Libya labour market assessment*, februari 2021, p.10. Labour Market Assessment | United Nations Development Programme (undp.org).

UNHCR, *UNHCR position on the designations of Libya as a safe third country and as a place of safety for the purpose of disembarkation following rescue at sea*, september 2020. <https://www.refworld.org/docid/5f1edee24.html>.

UNHRC, *Detailed findings on the situation in Tarhuna. Conference room paper of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/CRP.3, 1 juli 2022.

UNHCR, *UNHCR position on returns to Libya (Update II)*, september 2018, Refworld | UNHCR Position on Returns to Libya - Update II.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/50/63, 27 juni 2022.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/49/4, 23 maart 2022.

UN Human Rights Council, *Report of the Independent Fact-Finding Mission on Libya*, A/HRC/48/83, 1 oktober 2021.

UNODC, *Newsletter issue 1/2022-Libya*, Romena, UNODC_ROMENA_Libya_Newsletter_-_Final.pdf

UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/932, 9 december 2022, N2273857.pdf (securitycouncilreport.org)

UNSC, *UNSMIL report of the Secretary-General*, S/2022/409, 20 mei 2022, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/S_2022_409.pdf.

United Nations Security Council (UNSC), *Final report of the Panel of Experts established pursuant to resolution 1973 (2011) concerning Libya*, S/2022/427, 27 mei 2022.

UNSMIL, *Libyan Political Dialogue Forum, 2021 Common Country Analysis*, <https://unsmil.unmissions.org/libyan-political-dialogue-forum>.

UNSMIL, *Mandate*, <https://unsmil.unmissions.org/mandate>.

UNSMIL, *Libyan Political Dialogue Forum (LPDF)*, geraadpleegd 24 augustus 2022, https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/lpdf-_prerogatives_final_eng_0.pdf.

UNSMIL & LPDF, *Chapter on unified executive authority*, geraadpleegd 1 december 2022, https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/lpdf-_prerogatives_final_eng_0.pdf

UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, *What I'am hearing from human rights defenders in Libya*, 7 juli 2022, <https://srdefenders.org/information/what-im-hearing-from-human-rights-defenders-in-libya/>.

UN Women, *Constitutional Declaration of Libya 2011 as amended to 2016*, <https://constitutions.unwomen.org/en/countries/africa/libya?provisioncategory=35a3f684146b4c5c878a6a2db96a7d9a>.

US Department of State (USDOS), *2021 report on International Religious Freedom, Libya*, 2 juni 2022, <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/libya/>.

War on the rocks. Harchaoui, Jalel, *How Libya's fault lines were redrawn*, 24 februari 2022, A Dysfunctional Peace: How Libya's Fault Lines Were Redrawn - War on the Rocks.

World Food Programme (WFP), *Libya country strategy plan (2023-2025)*, 27 januari 2023, https://executiveboard.wfp.org/document_download/WFP-0000145845.

WFP, *Libya Market update*, mVAM bulletin, June 2022, https://fscluster.org/sites/default/files/documents/220823_wfp_libya_may-june_market_update_aya.pdf.

6.3 **Vertaling van het Besluit ter vaststelling van enkele bepalingen inzake de kinderen van met niet-Libiërs gehuwde Libische vrouwen**

Regering van Nationale Eenheid

**Besluit ministerraad Regering van Nationale Eenheid
Nummer 902 jaar 2022 A.D.
ter vaststelling van enkele bepalingen inzake
de kinderen van met niet-Libiërs gehuwde Libische vrouwen**

De ministerraad:

- na kennis genomen te hebben van de Grondwet d.d. 3 augustus 2011 en de aanpassingen;
- en het Libische Politieke Overeenkomst, ondertekend op 17 december 2015;
- en de output van het Forum van de Libische Politieke Dialoog, gehouden op 9 november 2020;
- en de Wet op het Financieel Systeem van de Staat, de Begroting, de Rekeningen en de Kassen, en de aanpassingen;
- en wat het parlement besloten heeft op 10 maart 2021, waarbij vertrouwen in de Regering van Nationale Eenheid werd gesteld;
- en het schrijven van de secretaris Aangelegenheden van de Ministerraad nummer 24709 d.d. 18-10-2022;
- en de twaalfde reguliere vergadering van de ministerraad in het jaar 2022;

is besloten:

Artikel 1

Kinderen van met niet-Libiërs gehuwde Libische vrouwelijke onderdanen genieten dezelfde rechten die Libische onderdanen genieten, zoals gratis [medische] behandeling en onderwijs in het land, toelating tot Libische scholen in het buitenland, en de andere rechten van Libische onderdanen.

Artikel 2

Kinderen van met niet-Libiërs gehuwde Libische vrouwelijke onderdanen zijn vrijgesteld van de visumplicht wanneer zij naar Libië komen. Ook de buitenlandse echtgenoten van Libische vrouwelijke onderdanen zijn vrijgesteld van de visumplicht voorafgaand aan de reis en deze wordt beperkt tot een inreisvisum bij aankomst. Tevens zijn de Libische ambassades en consulaten in het buitenland verplicht hun dezelfde diensten te verlenen als aan Libische staatsburgers.

Artikel 3

Dit besluit treedt in werking op de dag van afgifte, en de bevoegde instanties dienen het te implementeren.

[handtekening]

De ministerraad

[stempel:]

Regering van Nationale Eenheid
Besluiten
Directie Juridische Zaken en

Klachten
Afgegeven op 23 rabie I 1444 A.H.
Overeenkomende met 19-10-2022 A.D.
[onleesbaar]

6.4 Lijst met afkortingen

ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
AQIM	Al-Qaida in de Islamitische Maghreb
CBL	Central Bank of Libya
CID	Criminal Investigation Department
DACOT	Deterrence Apparatus for Combatting Organized Crime and Terrorism
DCIM	Directorate for Combating Illegal Migration
FFM	Independent Fact-Finding Mission on Libya
GNA	Government of National Accord
GNS	Government of National Stability
GNU	Government of National Unity
HCS	High Council of State
HNEC	High National Elections Commission
HoR	House of Representatives
HRW	Human Rights Watch
ICC	International Criminal Court
IOM	International Organisation for Migration
IRC	International Rescue Committee
IS	Islamitische Staat
ISA	Internal Security Agency
LAN	Libyan Anti-torture Network
LDPF	Libyan Political Dialogue Forum
LAAF	Libyan Arab Armed Forces
LNA	Libyan National Army
MSF	Médecins Sans Frontières
Ngo	niet gouvernementele organisatie
NOC	National Oil Company
NRC	Norwegian Refugee Council
SDF	Special Deterrence Force
SSA	Stabilization Support Apparatus
UNHCR	United Nations High Commission for Refugees
UNODC	United Nations Office on drugs and Crime
UNSMIL	United Nations Support Mission in Libya
USDOS	United States Department of State
VN	Verenigde Naties
WFP	World Food Programme